

Kaznenopravni i prekršajnopravni aspekti sprječavanja nereda na nogometnim stadionima

Domić, Hrvoje

Professional thesis / Završni specijalistički

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:056283>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET U ZAGREBU**

**POSLIJEDIPLOMSKI SPECIJALISTIČKI STUDIJ
IZ KAZNENOPRAVNIH ZNANOSTI**

HRVOJE DOMIĆ

**KAZNENOPRAVNI I PREKRŠAJNOPRAVNI ASPEKTI SPRJEČAVANJA
NEREDA NA NOGOMETNIM STADIONIMA**

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Marta Dragičević Prtenjača

Zagreb, rujan 2022. godine

**IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG
RADA**

Ovime potvrđujem da sam osobno napisao završni rad pod naslovom:

Kaznenopravni i prekršajnopravni aspekti sprječavanja nereda na nogometnim stadionima

i da sam njegov autor.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Hrvoje Domić

U Zagrebu, 30. rujna 2022.godine

SAŽETAK

Predmetni rad temeljno se bavi prekršajnopравnim i kaznenopравnim aspektima sprječavanja nereda na nogometnim stadionima.

Autor u radu sagledava pozitivnopravne propise koji se bave tom tematikom u cilju suzbijanja te negativne pojave, te svojim istraživanjem i zaključcima daje svoj doprinos (raz)rješavanju tog fenomena. To se čini ponajprije interpretacijom domaćih i međunarodnih pravnih propisa i pravila vezanih za sprječavanje i sankcioniranje nedopuštenih ponašanja u nogometu, laički znanog kao 'huliganizam'. Pruža se opći pregled prekršajnih i kaznenih odredbi koje su donesene u cilju borbe protiv nereda na nogometnim utakmicama, ponajprije analizom odredbi Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima i Kaznenog zakona, i po potrebi drugih relevantnih propisa.

Normativno istraživanje pokazuje u kojoj mjeri su Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, kao i drugi relevantni zakoni (primjerice Kazneni zakon, Prekršajni zakon) usklađeni s pravnim standardima temeljenim na međunarodnim aktima, i što bi se još trebalo ili moglo inkorporirati u domaće pravo, a kako bi se učinkovito borilo s fenomenom nasilja na nogometnim stadionima.

U radu su objašnjeni odabrani pojmovi koji su neophodni za razumijevanje ovog fenomena, primjerice pojam nogometnih navijača, nasilja na nogometnim stadionima, 'huliganizam' i sl.

Ključne riječi: sport, navijačko nasilje, huliganizam, neredi na nogometnim utakmicama, Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, prekršaji, kaznena djela

SADRŽAJ

I.	UVOD	1
	1.1. Ciljevi rada	2
	1.2. Hipoteze rada	3
	1.3. Metode istraživanja	4
II.	ZNAČENJE RELEVANTNIH POJMOVA I NAVIJAČKO NASILJE	5
	2.1. Pojam i psihologija navijača	5
	2.2. Struktura navijačkih skupina	6
	2.3. Navijačko nasilje i ekstremizam tzv. "huliganizam" u Ujedinjenom Kraljevstvu i Republici Hrvatskoj	7
	2.3.1. "Huliganizam" u Ujedinjenom Kraljevstvu	8
	2.3.2. "Huliganizam" u Republici Hrvatskoj	9
	2.3.3. Zaključno o "huliganizmu"	12
III.	MEĐUNARODNI INSTRUMENTI U BORBI PROTIV NASILJA NA STADIONIMA	12
	3.1. Ujedinjeni narodi (UN)	12
	3.2. Vijeće Europe (VE)	13
	3.2.1. Europska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama iz 1977	14
	3.2.2. Europska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama, posebice na nogometnim utakmicama iz 1985	15
	3.2.3. Konvencija Vijeća Europe o integriranom pristupu sigurnosti, zaštiti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim sportskim priredbama	16

3.2.4. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda	18
3.2.4.1. Ostendorf protiv Njemačke	19
3.2.4.2. Harrison i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva	20
3.2.4.3. Hentschel i Stark protiv Njemačke	20
3.2.4.4. S., V. i A. protiv Danske	21
3.2.4.5. Seražin protiv Hrvatske	22
3.2.4.6. Mesić i dr. protiv Hrvatske	24
3.2.4.7. Velkov protiv Bugarske	24
3.2.4.8. Zaključno	25
3.3. Europska Unija (EU)	26
3.4. Međunarodne i nacionalne organizacije specijalizirane za nogomet	27
3.4.1. FIFA	27
3.4.2. UEFA	31
3.4.3. HNS	33
IV. POZITIVNOPRAVNO UREĐENJE SUZBIJANJA NAVIJAČKOG NASILJA U REPUBLICI HRVATSKOJ	35
4.1. Prekršajna odgovornost	36
4.1.1. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima	38
4.1.1.1. Kažnjavanje organizatora utakmica	44
4.1.1.2. Kažnjavanje vlasnika športskih objekata i redara	45
4.1.1.3. Kažnjavanje navijača	46
4.1.1.3.1. Statistički podaci	47
4.1.1.4. Studija slučaja	55
4.1.1.4.1. Presuda Prekršajnog suda u Zagrebu Ppj-D-2038/12	55
4.1.1.4.2. Presude Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske	56
4.1.1.4.2.1. Presuda VPSRH Jž-3068/2017	57
4.1.1.4.2.2. Presuda VPSRH IR-161/2018	58
4.1.1.4.2.3. Presuda VPSRH Jž-3670/2015	59

4.1.1.4.2.4. Presuda VPSRH Jž-1438/2015	59
4.1.1.4.2.5. Presuda VPSRH Jž-909/2019	62
4.1.1.4.2.6. Presuda VPSRH Jž-2268/2017	63
4.1.1.4.2.7. Presuda VPSRH Jž-3518/2017	64
4.1.1.4.3. Zaključno	64
4.2. Kaznena odgovornost	65
4.2.1. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima	65
4.2.1.1. Studija slučaja	67
4.2.1.1.1. Presuda Županijskog suda u Zagrebu poslovni broj Kmp-23/10	68
4.2.2. Kazneni zakon	69
4.2.3. Odnos kaznenih djela iz ZNŠN-a i KZ-a	73
V. KOMPARATIVAN PRIKAZ -ENGLESKA U BORBI SA NOGOMETNIM "HULIGANIMA"	77
5.1. Zakon o nogometnim navijačima iz 1989. (<i>Football Spectators Act</i>)	78
5.2. Zakon o nogometu iz 2000. (<i>Football Act</i>)	80
VI. PROVJERA HIPOTEZA	81
VII. ZAKLJUČAK	84
LITERATURA	88

I. UVOD

Tijekom 20. stoljeća dolazilo je do izgređa na nogometnim stadionima diljem svijeta i Europe. Ključni okidač kada su mnoge države (prvenstveno Engleska, zatim i npr. Francuska, Italija, Španjolska, Portugal itd.) postrožile svoje postojeće pozitivnopravne propise i uvele neka nova zakonodavna rješenja, dogodio se 1985. godine, događaj koji je danas poznat kao tragedija na Heyselu. Riječ je o velikoj navijačkoj tragediji koja se dogodila na stadionu Heyselu u Bruxellesu 1985. prije odigravanja finala Lige prvaka između Liverpoola i Juventusa kada je smrtno stradalo 39 ljudi.¹

Engleska je tek nakon spomenute tragedije počela oštru borbu protiv huliganskih napada. To je učinila i Hrvatska, no mnogo kasnije. Tako je i Hrvatska donijela Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima (dalje: ZSNŠN)² tek 2003. godine, upravo kao proces usklađivanja s Europskom konvencijom o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na sportskim priredbama, posebno na nogometnim utakmicama (Narodne novine-Međunarodni ugovori br. 6/94)³. Valja napomenuti kako prije donošenja ZSNŠN-a, nije u Republici Hrvatskoj postojao niti jedan propis koji bi decidirano sadržavao sve odredbe o suzbijanju nasilja na športskim natjecanjima i huliganskih ispada, već su takve odredbe bile raspršene kroz više zakonskih akata, npr. Kazneni zakon (dalje: KZ)⁴, Zakon o javnom okupljanju (dalje: ZJO)⁵ itd.

Slijedom navedenog, za zaključiti je kako su mnoge države, ali i regionalne organizacije kao i Vijeće Europe, problem nasilja na športskim natjecanjima počele ozbiljno shvaćati tek nakon huliganskih ispada navijača, te su tim povodom počele donositi propise kojima će suzbijati takvo ponašanje na športskim stadionima.

¹ Mullen, T., 2015, *Heysel disaster: English football's forgotten tragedy?*, BBC News, dostupan na www.bbcnews.co.uk

² Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, NN br. 117/03, 71/06, 43/09, 34/11.

³ Europska konvencija o nasilju Vijeća Europe (NN br 6/94) (European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports Events and in particular at Football Matches), donesena je 1985. god., a Hrvatska ju je ratificirala 1993. god.; dostupna na: www.coe.int/en/web/conventions (12.9.2019.).

Konvencija je objavljena u Službenom listu SFRJ-Međunarodni ugovori br. 9/90, dok je Vlada Republike Hrvatske donijela Odluku 1994. da će se Europska konvencija o nasilju primjenjivati od objave u Narodnim novinama-službeno glasilo Republike Hrvatske- vidjeti i Primorac, Damir: Športsko prekršajno pravo, op.cit.(bilj.2), str.45.

⁴ Kazneni zakon, NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18,126/19.

⁵ Zakon o javnom okupljanju, NN br. 128/99, 90/05, 139/05, 150/05, 82/11, 78/12.

U tom kontekstu važno je definirati što se smatra športom. Šport bi mogli definirati kao tjelesne aktivnosti uz naglašen natjecateljski duh odnosno poboljšanje vlastitih mogućnosti kroz kanale borbenosti i konkurentnosti.⁶

Sam cilj športa ili bolje reći ciljeve športa (ne samo nogometa nego i svih ostalih športova) bi mogli svesti na nekoliko komponenta: razvoj osoba koje sudjeluju u športu (aktivno i pasivno) kako fizički, tako i mentalni razvoj, komunikacija i razvoj međunarodne komunikacije, te naposljetku i doprinos miru i održavanju mira na globalnoj razini.⁷

1.1. Ciljevi rada

Ciljevi rada su (1.) analiza zakonodavnog okvira suzbijanja nedopuštenih ponašanja u nogometu u Republici Hrvatskoj i inozemstvu kroz kazneno zakonodavstvo usmjerujući se prvenstveno na problematiku huliganizma i sprječavanje nereda na nogometnim stadionima.

Zatim drugi (2.) cilj rada je i analiza međunarodnog okvira radi provjere usklađenosti nacionalnog zakonodavstva odnosno je li hrvatsko zakonodavstvo usklađeno sa međunarodnim standardima sprječavanja nasilja na nogometnim stadionima. Treći (3.) cilj je prikazati i analizirati statističke podatke o izrečenim sankcijama ponajprije analizom pravomoćnih presuda sudova Republike Hrvatske u prekršajnom postupku u okviru ZSNŠN-a (novčane kazne, kazne zatvora, zaštitne mjere), zatim i analizirati podatke Državnog zavoda za statistiku, četvrti (4.) cilj je analizirati presude Europskog suda za ljudska prava i presude nacionalnih sudova (Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske, Županijskog suda u Zagrebu i Vrhovnog suda Republike Hrvatske). Peti (5.) je cilj komparirati zakonodavno uređenje s drugom državom (Engleska).

⁶ šport | Hrvatska enciklopedija, dostupno na <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59859> (14.9.2019.).

⁷ United Nations, 2005., *Sporta as a Tool for Development and Peace: Towards Achieving the United Nations Millennium Development Goals*, http://www.un.org/sport2005/resources/task_force.pdf, citirano prema: Bilandžić, M.; Leško, L., *Sport i nacionalna sigurnost-terorizam, špijunaža i korupcija u nogometu i ostalim sportovima*, Zagreb, Despot infinitus, 2019, str. 19.

1.2. Hipoteze rada

Temeljne teze ovog rada su: H1: *postojeći propisi dovoljni su za borbu protiv nedopuštenih ponašanja u športu općenito, pa tako i u nogometu*; te H2: *nacionalni propisi o sprječavanju nereda na nogometnim stadionima usklađeni su s međunarodnim standardima*.

Teze su postavljene iz razloga jer autor rada želi provjeriti je li ZSNŠN u propisivanju sankcija, a poštujući propisani opći minimum i maksimum kazni iz drugih kaznenih i prekršajnih propisa, propisao relativno stroge kazne, čijom se primjenom uvelike može utjecati na suzbijanje nasilja i neprimjerenog ponašanja na nogometnim stadionima, te općenito na športskim natjecanjima. Provjerit će se je li Republika Hrvatska u svoje nacionalno zakonodavstvo implementirala sve relevantne standarde za borbu protiv nasilja na nogometnim stadionima, koji su propisani međunarodnim pravom i europskim propisima, preciznije propisima Vijeća Europe i Europske unije.

U ovom dijelu rada se žele objasniti neki ključni pojmovi koje teze (H1 i H2) obuhvaćaju. Prva teza (H1) je da su postojeći propisi dovoljni za borbu protiv navijačkog nasilja. U tom smislu autor rada, pod pojmom „dovoljni“, smatra da trenutno postoji dovoljan broj nacionalnih zakonskih i podzakonskih odredbi s kojima bi se 'borili' protiv divljačkog i nasilničkog ponašanja na nogometnim stadionima, te da su navedeni učinkoviti u ostvarenju svojega cilja, suzbijanja takvih nedopuštenih ponašanja. Autor pretpostavlja da se učinkovitost istih propisa očituje u izrečenim sankcijama koje protiv huligana prvenstveno izriču prekršajni sudovi, te Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, i obuhvaćanju svih kažnjivih ponašanja.

Druga teza (H2) u sebi obuhvaća pojam međunarodnih standarda (npr. pravo na slobodu i sigurnost, povreda načela *ne bis in idem* i dr.) koji su sadržani u međunarodnim i europskim dokumentima i propisima, misleći pri tome, prije svega, na zaštitu temeljnih ljudskih prava i sloboda koje propisuju najvažnije međunarodne konvencije kao što su Opća deklaracija UN-a o ljudskim pravima, te Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

1.3. Metode istraživanja

Hipoteza H1 i H2, namjerava se provjeriti metodama koje se koriste u pravnim znanostima.

Hipotezu H1 provjerit će se normativno-deskriptivnom metodom radi predlaganja novih, adekvatnih rješenja, odnosno analizom postojećeg zakonodavstva u nacionalnom pravu kojima se regulira sprječavanje nereda na športskim natjecanjima prvenstveno analizom ZSNŠN-a i KZ-a, kako bi se uvidjeli dosadašnji nedostaci postojećih propisa, potom i statističkom metodom, kao i analizom sudskih odluka. Analizirat će se i usporediti kazneno i prekršajno zakonodavstvo između Hrvatske i Engleske, pri tome koristeći komparativnopravnu metodu istraživanja.

Hipoteza H2 bit će provjerena analizom relevantnih i odgovarajućih europskih dokumenata (konvencije, rezolucije i dr.), kao i međunarodnih dokumenata ponajprije u okviru Ujedinjenih naroda (UN), deklaracija i sl., te provjerom implementacije odredbi tih dokumenata u nacionalno zakonodavstvo u okviru zadane tematike.

Rad je strukturiran na način da je podijeljen u sedam (VII) poglavlja počevši od kratkog uvoda (I) o tematici ovog rada koje uključuje i dvije postavljene hipoteze, metode provjere istih, te kratko i o ciljevima rada. Svrha idućeg poglavlja (II) jest objasniti neke od pojmova relevantnih za predmetni rad (pojam navijača, kratko o povijesti navijačkog nasilja u Ujedinjenom Kraljevstvu i Republici Hrvatskoj). Treće (III) poglavlje prikazuje i obrađuje neke od najrelevantnijih međunarodnih akata i propisa za suzbijanje navijačkog nasilja na športskim događanjima što uključuje i nogometne stadione, dok je svrha četvrtog (IV) poglavlja rada detaljno prikazati i analizirati pozitivnopravno uređenje suzbijanja navijačkog nasilja u Republici Hrvatskoj, što uključuje i prekršajnopravne i kaznenopravne propise i uređenje. Peto (V) poglavlje prikazat će komparativnopravno uređenje Engleskog načina borbe sa navijačkim neredima, te njihovim relevantnim propisima za suzbijanje istog. U šestom (VI) poglavlju ovoga rada biti će sumirana provjera i analiza postavljenih hipoteza (H1, H2), dok će se autor u sedmom (VII) i zaključnom poglavlju osvrnuti na prethodno izneseno u radu, te iznijeti svoje zaključke vezane za tematiku rada.

II. ZNAČENJE RELEVANTNIH POJMOVA I NAVIJAČKO NASILJE

Prije upoznavanja sa temom rada potrebno je definirati nekoliko osnovnih pojmova vezanih za ovu temu. Nastavno će se prvo definirati pojam navijača, a potom i „huligana“.

2.1. Pojam i psihologija navijača

Prije svega potrebno je definirati pojam navijača obzirom da je cijeli predmetni rad baziran na nogometnim navijačima i "divljaštvu" na nogometnim stadionima, te bi bilo nemoguće dalje nastaviti sa pisanjem rada, a da se prethodno nema uvid u osnovne pojmove koji se tiču ovog športa.

Jednostavno bi mogli reći kako su navijači ljudi koji podupiru i navijaju za nekog određenog športasa odnosno konkretno za određeni nogometni klub ili nogometnu reprezentaciju. Upravo kada bodre svoj omiljeni nogometni klub, na stadionu ili izvan njega, time ne samo da ohrabruju igrače istog i daju im dodatni "vjetar u leđa" i poticaj, nego osjećaju i osobno zadovoljstvo kada to čine.⁸

Ono što je zanimljivo sagledati jest način ili oblik navijanja, točnije u čemu bi se sastojalo to navijanje za svog omiljenog športasa ili kluba. Za većinu ljudi, koji prate šport i navijaju, bismo mogli reći da su pravi, istinski navijači. To bi značilo da uvijek podupiru i navijaju na miran i staložen način što bi bila odlika nekog normalnog navijača. S druge strane, druga vrsta navijača bi predstavljala potpuno suprotno od većine, dakle to bi bili oni ljudi koji na živčan i izrazito neugodan način iskazuju svoju potporu i odanost svom omiljenom klubu što može dovesti do ugroze kako njihove osobne sigurnosti, tako i sigurnosti drugih ljudi. Također je zanimljivo spomenuti da navijači mogu djelovati samostalno ili se mogu udruživati u skupine.⁹

"Lalić razlikuje pet osnovnih tipova navijača: navijači-navijači (kojima je osnovni cilj stvaranje atmosfere kako bi pomogli svom timu), navijači iz trenda, navijači-novaci, navijači-politički aktivisti, te navijači-nasilnici."¹⁰

⁸ Lalić, D., *Torcida, pogled iznutra* (1993), citirano prema: Kasalo Banić, F., *Nogometni huliganizam i reakcija društva: Politika Margaret Thatcher iz suvremene perspektive* (diplomski rad branjen na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, rujan 2016), *op.cit.*(bilj.1), str.12, dostupan na www.zir.nsk.hr (2.6.2020.).

⁹ *Ibid.*, str. 12.

¹⁰ Lalić, D., *Torcida, pogled iznutra* (1993), citirano prema: Bilandžić, Leško (2019): *op.cit.*(bilj.6), str.179.

2.2. Struktura navijačkih skupina

Tipično za skupinu navijača *navijač-navijač*, jest da je najmanje sklona izazivanju nereda i nasilja na nogometnim stadionima. Uglavnom im je cilj postizanje dobre i ugodne atmosfere kako bi iskazali vjernost klubu za kojeg navijaju ili reprezentaciji koju podupiru. Učinit će sve da njihov omiljeni klub postigne što bolje i učinkovitije rezultate, čime će ostvariti svoje zadovoljstvo. Jako rijetko izazivaju ili sudjeluju u neredima i nasilju.¹¹

Može se zaključiti kako je pravi navijač zapravo osoba koja sa optimizmom i veseljem bodri nogometni klub kojeg podržava, te koji se raduje (najčešće to manifestira pljeskanjem i uzvikivanjem pozitivnih riječi upućenih nogometnim igračima) svakom novom uspjehu svoga kluba, te ga bodri kada ti isti uspjesi ponekad izostanu. Naravno, od pojma pravog navijača valja razlikovati pojam "huligana"¹² odnosno navijača koji sa ciljem narušavanja javnog reda i mira (najčešće u obliku tučnjave na nogometnim stadionima, vrijeđanjem itd.) dolazi na nogometni stadion gotovo uvijek tražeći nevolje što rezultira unošenjem nemira i osjećajem straha kod nazočnih pravih navijača. Od hrvatskih nogometnih navijačkih skupina najbrojniji su i najviše se ističu Bad Blue Boysi, glavni navijači i izazivači nereda nogometnog kluba Dinamo, kao i pripadnici navijačke skupine Torcida (nogometni klub Hajduk), vječitih protivnika Bad Blue Boysa.

Navijače iz trenda karakterizira to što postavljaju ili bar žele postaviti neki trend ili biti dio nekog trenda, kao što sam naziv ove skupine implicira. Također, nisu nasilni, no ponekad i oni budu dio navijačkih nereda jer misle da je i to sastavni dio nekog navijačkog trenda. Ističu se i po tome što često koriste opojna sredstva i veliku količinu alkohola, opet kao dio nekog trenda.¹³

Potpuno suprotni navijači po obilježjima od dvije ranije spomenute, su *navijači nasilnici*. Sam naziv ovih navijača ukazuje na to da su isti izrazito nasilni, često u sebi nose neko lošu, negativnu energiju koju manifestiraju agresijom na stadionima, ulicama, trgovima itd.

¹¹ Lalić, citirano prema: Kasalo Banić (2016): *op.cit.*(bilj.7), str.13.

¹² Huligan: mladi muškarac sklon destrukciji, nasilništvu i sitnom kriminalu, dostupno na <http://hjp.znanje.hr/indeks.php?show=search> (13.7.2020.).

¹³ Lalić, citirano prema: Kasalo Banić (2016): *op.cit.*(bilj.7), str.13.

Pripadnik ove skupine navijača svojom agresijom dokazuje ili bar želi dokazati svoj položaj u skupini kojoj pripada, ali i među ljudima s kojima je okružen, najčešće svojim vršnjacima.¹⁴

Prema sljedećoj vrsti navijača moglo bi se reći da i politika ima svoj značaj i doprinos u navijačkom nasilju. Riječ je o *navijačima-političkim aktivistima*. Ovoj skupini navijača upravo športski događaji, konkretno nogometne utakmice, su dobar izgovor za promicanje svojih političkih stavova i političke pripadnosti. Na stadionima i izvan stadiona, često drugim ljudima daju do znanja kojem političkom opredjeljenju pripadaju, te smatraju kako su, između ostalih, nogometne utakmice idealna prilika za to.¹⁵

2.3. Navijačko nasilje i ekstremizam tzv. "huliganizam" u Ujedinjenom Kraljevstvu i Republici Hrvatskoj

“*Madensen i Eck* odredili su šest pojava oblika navijačkog nasilja:

- verbalno;
- gestikuliranje prijetećim ili opscenim oblicima;
- bacanje predmeta (hrane, pića, sjedalica itd.);
- užurbani i nasilni pritisci na vrata za ulaska ili izlaska iz sportskog objekta (što može dovesti do ozljede ili smrti-stampedo);
- uništavanje imovine paljenjem ili drugim oblicima oštećivanja i fizičko nasilje (pljuvanje, udaranje, uporaba hladnoga oružja, uporaba vatrenoga oružja i sl.).”¹⁶

Ono što bi se moglo istaknuti kao neko temeljno univerzalno obilježje huligana jest upravo mlađa životna dob. Nadalje, iako je broj osoba pripadnica ženskog spola koje sudjeluju u nogometnom nasilju u porastu, ipak su počinitelji ovakvih djela i dalje u velikoj većini muškarci. Riječ je zapravo o muškarcima koji imaju relevantnog znanja o nogometu općenito, a koji su često obožavatelji i simpatizeri nogometnog kluba kojeg ističu kao njima najdražima. Upravo spomenuti su često i strastveni navijači koji ulažu dosta vremena i truda u izradi navijačkih parola, transparenta itd.¹⁷

¹⁴ *Ibid.*, str. 14.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Bilandžić, Leško (2019): *op.cit.*(bilj.8), str.179.

¹⁷ *Ibid.*, str. 180.

2.3.1. "Huliganizam" u Ujedinjenom Kraljevstvu

Zanimljivi su slučajevi "huliganizma" koji su se dogodili u Ujedinjenom Kraljevstvu, jednoj od zemalja koje su se prve borile sa tim problemom. No, prije svega smatram relevantnim definirati pojam "huliganizma" i što on uopće znači. Općenito bi mogli reći da pojam "huliganizam" zapravo ima sam po sebi negativnu konotaciju, a isti bi se sastojao od kršenja nekih ustaljenih pravila ponašanja, te važećih zakonskih odredbi. Ako krenemo u malo dublju analizu ovog pojma, onda bi huliganizam značio i antisocijalno, bezobrazno, destruktivno i samodestruktivno ponašanje. Huliganizam nas često asocira i na ulične bande. U konačnici, svakako huliganizam povezujemo sa nedoličnim i neprimjerenim ponašanjem.¹⁸

U nastavku ovog poglavlja, istaknuti ću neke autoru zanimljive i javnosti poznate slučajeve huliganizma koji su se dogodili u Ujedinjenom Kraljevstvu počevši od 1895. godine pa sve do ne tako davne 2015. godine.

Tijekom povijesti meta napada bili su i nogometni suci što vidimo i na primjeru iz 1895. godine, kada je nakon odigravanja nogometne utakmice između klubova Woolwich Arsenal i Burton Wanderers došlo do brutalnog napada na nogometnog suca John-a Brodie-a, a posljedica kojeg je bila takva da je isti pao u nesvijest od udarca. Sudac je bio napadnut od osoba koji su bili gledatelji te nesretne utakmice.¹⁹

Također, jedan od dva zanimljiva primjera nogometnog nasilja dogodio se 1969. godine u odigravanju finalne utakmice nogometnog kupa. Isti događaj, koji se dogodio na nogometnom stadionu Hampden Park u Glasgow-u, rezultirao je uhićenjem oko 50 ljudi tzv. navijača, a razlozi tih uhićenja bili su opet sukobi i provokacije između navijača.

Drugi takav sličan događaj također se dogodio u Škotskoj nakon finalne utakmice kupa koja se odigravala 1980. godine, gdje je opet izbila tučnjava između mnogobrojnih navijača koja je pak rezultirala sa nešto većim brojem uhićenih osoba (oko 200).²⁰

¹⁸ *Ibid.*, str. 181.

¹⁹ The Arsenal History, 2016., *Referee Beaten Unconscious by Arsenal fan*, <http://thearsenalhistory.com/?p=9998>, citirano prema: Bilandžić, Leško (2019), str. 184.

²⁰ Murray, B, 2000., *The Old Firm: Sectarianism, Sport and Society in Scotland*, Edinburgh, John Donald Publisher, citirano prema: Bilandžić, Leško (2019), str. 189.

Degradacija nogometnog kluba Manchester United u drugu diviziju 1974. godine bio je povod nezadovoljstva njegovih navijača. Naime, navijači su bili toliko nezadovoljni i razočarani time, pa im je to bilo opravdanje za izazivanje nereda ne samo u gradu Manchesteru, nego i u cijeloj Engleskoj.²¹

Čak i trajekti mogu biti objekt na kojem se događaju napadi nogometnih huligana. To vidimo na primjeru iz 1986. godine, kada su se navijači Manchester United-a, i navijači West Ham United-a sukobili upravo na trajketu koji je plovio put mjesta Hook of Holland, u Nizozemskoj. Nekoliko navijača koji su sudjelovali u ovom sukobu je čak osuđeno i na zatvorske kazne.²²

Jedan od najgorih događaja u povijesti engleskog nogometa dogodio se 1989. godine kada je poginulo 96 ljudi, a ozljeđenih je bilo više od 700. Naime, prije odigravanja utakmice klubova Nottingham Forest i Liverpool na stadionu Hillsborough u Sheffieldu u Engleskoj, došlo je do velike tragedije. Ono što se zapravo dogodilo, a što je kasnije pokazala istraga, jest da je veliki broj navijača kluba Liverpool htjelo pod svaku cijenu ući na stadion iako nisu imali kupljenu ulaznicu za utakmicu. Upravo da se to ne dogodi je spriječila policija, a to je potom rezultiralo time da su navijači od iza nasilno gurali i gazili navijače od ispred.²³

Utakmica četvrtfinala kupa između klubova West Midlands Aston Villa i West Bromwich Albion bila je poprište neugodnog događaja gdje su mnogobrojni navijači preuzeli teren za vrijeme odigravanja utakmice što je rezultiralo time da se obje nogometne momčadi odvedu u svlačionicu. Taj incident dogodio se 2015. godine, dakle relativno nedavno.²⁴

2.3.2. "Huliganizam" u Republici Hrvatskoj

Po uzoru na prethodno poglavlje, ovdje će također biti riječi o nekoliko značajnijih povijesnih događaja (počevši od 1990. godine pa sve do) vezano za nasilje na nogometnim stadionima, no

²¹ Streeety News, 2014., *The last time United played Cardiff away, 39 years ago*, <http://streeetynews.com/2013/11/24/the-last-time-united-played-cardiff-away-39-years-ago/>, citirano prema: Bilandžić, Leško (2019), str. 185.

²² Glasgow Herald, 1987., *Eight jailed for football riot on ferry*, <https://news.google.com/newspapers?id=5DhAAAAAIBAJ&sjid=Llk-MAAAAAIBAJ&pg=6495%2C2812536>, citirano prema: Bilandžić, Leško (2019), str. 187.

²³ Bilandžić, Leško (2019), str.187.

²⁴ Riach, J, 2015., *Aston Villa pitch invasion a disgrace-but it doesn't mark return to „dark ages“*, <https://theguardian.com/football/blog/2015/mar/09/aston-villa-pitch-invasion-fa-cup-1980s-james-riach/>, citirano prema: Bilandžić, Leško (2019), str. 188.

ovoga puta poprište nasilničkog ponašanja jest teritorij Republike Hrvatske u nekim slučajevima, dok u drugim navedenim primjerima riječ je o međunarodnim utakmicama, ali sa hrvatskim klubovima i hrvatskim navijačima.

Ovdje je prvenstveno relevantno spomenuti nesretnu, ali sada već i legendarnu utakmicu između klubova Dinamo i Crvena Zvezda iz 1990. godine, točnije 13. svibnja 1990. godine. U bitnome, na predmetnoj nogometnoj utakmici došlo je do sukoba dviju zloglasnih navijačkih skupina-Dinamovih „Bad Blue Boys“ i navijača Crvene Zvezde. Navijači, mogli bismo reći huligani kluba Crvena Zvezda nekako su srušili ogradu, te su tako došli do navijača kluba Dinamo. S druge strane, tim povodom i pripadnici Bad Blue Boyssa su uništili odnosno probili ogradu sjeverne tribine stadiona, dotrčali na teren, da bi ih nekoliko trenutaka nakon toga presreli i napali pripadnici specijalne policije. Par Dinamovih igrača ipak je ostalo na terenu, a općepoznata je scena kada je igrač kluba Dinamo, Zvonimir Boban (tada kapetan momčadi), udario policajca time stavši u obranu Dinamovih navijača.²⁵

Talijanski grad Milano bio je mjesto u kojem se odigravala utakmica nogometnih klubova Dinamo i Milano, a predmetna ne bi ovdje bila spomenuta da na istoj, koja je igrana 2000. godine, nije došlo do velike tučnjave između pripadnika navijačkih skupina i talijanskih policijskih snaga tzv. karabinjera. Par navijača, bolje reći huligana koji su podržavali GNK Dinamo, bilo je ekspresno deportirano iz Italije, uz zabranu ponovnog ulaska u zemlju.²⁶

Bosna i Hercegovina, točnije grad Široki Brijeg također je osjetio nemilost huligana pripadnika Bad Blue Boyssa koji su cijelodnevno uzrokovali neredu širom grada. Tim povodom, čak su pripadnici njihove policije morali upotrijebiti vatreno oružje, a vrhunac svega su bile lakše ozljede preko 20 osoba, a jedan policajac zadobio je teške tjelesne ozljede. Ovo sve navedeno dogodilo se 2004. godine.²⁷

Nogometni klubovi Dinamo i Sparta Prag igrali su 2008. godine svoju utakmicu upravo u glavnom gradu Češke, Pragu, no ono što se dogodilo neposredno prije odigravanja utakmice vrijedno je spomenuti u kontekstu teme ovog rada. Bad Blue Boysi su opet radili neredu po

²⁵ Bilandžić, Leško (2019), str.41.

²⁶ Tportal, 2008., *Najveći huliganski ispadi Bad Blue Boyssa*, <https://www.tportal.hr/sport/clanak/najveci-huliganski-ispadi-bad-blue-boysa-20081204>, citirano prema: Bilandžić, Leško (2019), str. 209.

²⁷ Večernji list, 2005., *Najveći navijački neredi*, <https://www.vecernji.hr/sport/clanak/najveci-navijacki-neredi-809894>, citirano prema: Bilandžić, Leško (2019), str. 209.

gradu na način da su razbijali izloge trgovina i napadali pripadnike policijskih snaga od kojih su neki bili i ozlijeđeni. Od oko 500 navijača pripadnika spomenute skupine koliko ih je sudjelovalo u ovim neredima, privedeno ih je bilo oko tristotinjak.²⁸

Također, što je vrijedno spomena u ovom poglavlju, su primjeri kukastih križeva²⁹ na terenima nogometnih stadiona, jednog u inozemstvu, drugog na terenu nogometnog stadiona Poljud, u Splitu.

Naime, tijekom odigravanja utakmice između Italije i Hrvatske 2006. godine, došlo je do grupiranja hrvatskih navijača u obliku kukastog križa što je opet stavilo hrvatske navijače u negativan kontekst, a sve zbog manje skupine huligana. Da bi suzbili dodatnu blamažu, talijanski specijalci morali su ih zbiti u sam vrh tribina i tako im spriječiti daljnje mogućnosti za manevar.³⁰

U odnosu na gore spomenuti događaj iz 2015. godine, valja istaknuti kako je za vrijeme odigravanja nogometne utakmice uočen kukasti križ na stadionu dug oko 10 metara. Iako je osoblje stadiona pokušalo sakriti taj čin, isti nije mogao ostati neprimjećen. Iako nije službeno potvrđeno kao možebitni razlog iscertavanja kukastog križa se pretpostavlja da je najvjerojatnije odmazda zbog igranja pred praznim stadionom. Počinitelji ovog čina do današnjeg dana nisu pronađeni.³¹

U povijesti hrvatskog nogometa, na žalost događale su se situacije da su nedužni prolaznici, obični ljudi bili ozlijeđeni od strane nogometnih huligana. Jedan takav slučaj, dogodio se 2019. godine, dakle noviji događaj, kada su navijači nogometnog kluba Hajduk, a pripadnici navijačke skupine Torcida teško pretukli čovjeka koji se očito našao u krivo vrijeme na krivom mjestu, te mu time zadali teške tjelesne ozljede.³²

²⁸ Bilandžić, Leško (2019), str.210.

²⁹ kukasti križ: simbol njemačkog nacionalsocijalističkog pokreta, dostupno na <http://hjp.znanje.hr/indeks.php?show=search> (21.9.2019.).

³⁰ Večernji list, 2006, *Kukasti križ načinjen od hrvatskih huligana*, dostupno na: <https://www.vecernji.hr/sport/kukasti-kriz-nacinjen-od-hrvatskih-huligana-822517>

³¹ Vlašić, T., 2015, *Propustili ste detalje oko svastike na Poljudu? Telegram donosi sedam najvažnijih stvari za znati*, Telegram, dostupno na <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/propustili-ste-detalje-oko-svastike-poljudu-evo-7-najbitnijih-stvari-za-znati/>

³² Nacional, 2019., *Torcidaši prije utakmice u Zagrebu pretukli slučajnog prolaznika*, <https://www.nacional.hr/torcidasi-prije-utakmice-u-zagrebu-pretukli-slucajnog-prolaznika/>, citirano prema: Bilandžić, Leško (2019), str. 210.

2.3.3. Zaključno o "huliganizmu"

Na kraju ovog poglavlja, valja se osvrnuti na osnovni problem koji se javlja pri nogometnim utakmicama, a to je tzv. "huliganizam" odnosno divljaštvo na nogometnim stadionima. Najčešći oblik nasilja, a kako ujedno i pokazuje prethodni pregled povijesti navijačkog nasilja u Ujedinjenom Kraljevstvu i Republici Hrvatskoj, je naravno verbalno nasilje vrijeđanjem (psovanje, prijetnje) drugih navijačkih skupina, istinskih navijača (navijača-navijača), a zatim i nogometaša na stadionu i izvan njega, čelnika nogometnih tijela, nogometnih sudaca, a nešto rjeđe i zaštitarskog osoblja. Također, analizirani povijesni pregled navijačkog nasilja ukazuje da je česta pojava i fizičko nasilje (npr. organizirani sukobi između navijačkih skupina kako na stadionu, tako i izvan njega) koje rezultira tjelesnim ozljedama (lakšim ili težim), a ponekad uzrokuje i smrt osobe. "Huliganizam" u sportu jest globalni fenomen i globalni problem prisutan na svakom kontinentu zemaljske kugle, a svaka država, na različite načine i sa različitim mehanizmima, vodi bitku sa istim problemom. No za pretpostaviti je da se u suštini sve (u svakoj državi) svodi na isti način rješavanja: preveniranje i propisnom sankcioniranju takovih ponašanja te poboljšanju edukacije svih sudionika u sportu (ne samo "huligana").

III. MEĐUNARODNI INSTRUMENTI U BORBI PROTIV NASILJA NA STADIONIMA

U nastavku će se prikazati međunarodni i europski mehanizmi u borbi protiv nasilja, a koji su primjenjivi i na situacije nasilja na športskim događanjima.

3.1. Ujedinjeni narodi (UN)

U okviru Ujedinjenih naroda (dalje: UN)³³ doneseno je nekoliko instrumenata koji se bave pitanjem ljudskih prava, a koji se posljedično mogu primijeniti i na sprječavanje nasilja te specifično i nasilja, tj. nereda na športskim natjecanjima. Tako svakako treba istaknuti

³³ Ujedinjeni narodi, međunarodna organizacija čiji su članovi suverene države. Ona je skoro univerzalna po članstvu, nadležnostima i globalnim ciljevima. Okrenuta je, u prvom redu, jačanju međunarodnog mira i sigurnosti, poštovanju principa ravnopravnosti i samoopredjeljenja naroda (dekolonizacija), razvoju prijateljskih odnosa među državama i međunarodne suradnje na rješavanju problema ekonomskog, socijalnog, kulturnog i humanitarnog karaktera, uključujući zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. su osnovani na konferenciji u San Franciscu 1945, temeljni dokument Povelja UN stupila je na snagu 24. listopada iste godine (ovaj dan se slavi kao Dan UN). Danas UN imaju 188 članica. Ujedinjeni narodi imaju šest glavnih tijela: Opću skupštinu, Vijeće sigurnosti, Gospodarsko i socijalno vijeće, Starateljsko vijeće, Tajništvo i Međunarodni sud pravde. Između šest glavnih organa postoje velike razlike po važnosti, djelokrugu rada i ovlastima u odlučivanju, a što se vidi i iz njihovih međusobnih odnosa; podaci dostupni na: [https://www.mvep.hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-starojvhj/ujedinjeni-narodi-\(un\)-staro/](https://www.mvep.hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-starojvhj/ujedinjeni-narodi-(un)-staro/) (7.5.2020.).

Preambulu Povelje Ujedinjenih naroda³⁴ kao i Opću deklaraciju Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima (dalje: Deklaracija)³⁵ kojom se, u bitnome za ovu temu, štiti pravo na život, zabranjuje mučenje i ponižavajuće postupanje, štite prava na slobodu i pravično postupanje u sudskim postupcima.³⁶ Može se reći kako je upravo taj dokument vrlo važan i primjenjiv, između ostalog, i na situacije suzbijanja nasilja odnosno nereda na športskim natjecanjima. Tom deklaracijom koja se sastoji od preambule i 30 članaka, štite se temeljna ljudska prava.

Deklaracija propisuje kako se svako ljudsko biće rađa slobodno i jednako u svim svojim pravima³⁷, te da svatko ima pravo na život, slobodu i osobnu sigurnost.³⁸ Ono što je svakako relevantno za ovu temu, a propisuje i sama Deklaracija, jest činjenica kako nitko ne smije biti podvrgnut mučenju, te nečovječnom ili ponižavajućem postupanju.³⁹ Isto tako, Deklaracija propisuje kako svi ljudi mogu štiti svoja prava putem mehanizama suda, ako smatraju da su njihova temeljna ljudska prava na bilo koji način ugrožena, te predstavljaju kršenje Deklaracije.⁴⁰ Također, propisuje se i kako svatko ima pravo na slobodu mišljenja, svijesti i vjeroispovijedi.⁴¹

Deklaracija naravno vrijedi i relevantna je i za športska događanja gdje su učestale pojave rasističkih ispada, tučnjava, nacionalizma itd., pogotovo na nogometnim stadionima. Predmetni dokument strogo zabranjuje kršenje ljudskih prava od strane države, te UN očekuje od svake države da poduzme sve korake radi zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda.

3.2. Vijeće Europe (VE)

U okviru Vijeća Europe (dalje: VE)⁴² doneseno je niz instrumenata (konvencija), a svakako od najvećeg utjecaja na sprječavanje nereda na športskim natjecanjima su Europska konvencija

³⁴ Povelja UN-a, NN-MU 15/1993 i NN-MU 7/1994.

³⁵ Opća deklaracija o ljudskim pravima, NN br 12/2009, usvojena i proglašena Rezolucijom od Opće skupštine Ujedinjenih naroda dana 10. prosinca 1948. godine, objavljena u Narodnim novinama RH 27.11.2009.

³⁶ Ministarstvo unutrašnjih poslova kantona Sarajevo, *Zajednički zaustavimo nasilje i nedolično ponašanje na sportskim priredbama*, dostupan na https://mup.ks.gov.ba/nasilje_na_sportskim_priredbama

³⁷ Članak 1. Deklaracije.

³⁸ Članak 3. Deklaracije.

³⁹ Članak 5. Deklaracije.

⁴⁰ Članak 8. Deklaracije.

⁴¹ Članak 18. Deklaracije.

⁴² Vijeće Europe, europska organizacija sa sjedištem u Strasbourgu. Obuhvaća 47 država članica (sve europske države osim Bjelorusije), a glavni joj je cilj jačanje suradnje i jedinstva na europskom kontinentu, promicanjem ljudskih prava i temeljnih sloboda te demokracije i vladavine prava.

o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama iz 1977 (dalje: Europska konvencija o nasilju)⁴³, Europska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama, posebice na nogometnim utakmicama iz 1985 (dalje u tekstu: Konvencija br. 120)⁴⁴, te Konvencija Vijeća Europe o integriranom pristupu sigurnosti, zaštiti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim sportskim priredbama, dok je podredno primjenjiva i Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: EKLJP), ponajprije kroz praksu njezinog nadzornog mehanizma Europskog suda za ljudska prava⁴⁵ (dalje u tekstu: ESLJP).

Konvencija je i dan danas najrelevantniji instrument na razini europskog kontinenta u borbi za ljudska prava, ali je primjenjiva i na suzbijanje nasilja općenito (pa tako i nasilja na nogometnim stadionima).

3.2.1. Europska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama iz 1977

Jedan od prvih instrumenata Vijeća Europe koji je bio relevantan za područje sprječavanja nasilja na nogometnim utakmicama je Europska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama iz 1977 (Europska konvencija o nasilju). Radi se o konvenciji Vijeća Europe koja je objavljena u Narodnim novinama-Međunarodni ugovori br. 9/90. Cilj Europske konvencije o nasilju, koja više nije na snazi, jest da se stranke potpisnice konvencije, radi prevencije i kontrole nasilja i nesportskog ponašanja gledatelja na nogometnim utakmicama, obvežu da će u granicama svojih ustavnih odredbi poduzeti sve potrebne korake kako bi Europska konvencija o nasilju postala učinkovita. Sve stranke potpisnice Europske konvencije o nasilju primjenjivat će odredbe te konvencije i na sve druge sportove i sportska događanja na kojima se može očekivati nasilje ili nesportsko ponašanje gledatelja.

⁴³ Europska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama iz 1977. (NN-Međunarodni ugovori br. 9/90).

⁴⁴ Europska konvencija VE o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama, posebice na nogometnim utakmicama, donesena u Strasbourgu 19. kolovoza 1985. godine, a stupila na snagu 1. studenoga 1985. godine (br.120), radi se o konvenciji Vijeća Europe koja je objavljena u Narodnim novinama-Međunarodni ugovori br. 6/94. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova je objavilo kako ista konvencija prestatu u odnosu na Republiku Hrvatsku dana 1. lipnja 2021. godine (NN br. 7/2020).

⁴⁵ Europski sud za ljudska prava: temeljni sud unutar Europe koji odlučuje o ljudskim pravima i slobodama propisanim Konvencijom za ljudska prava, sa sjedištem u Strasbourgu ([The ECHR in 50 questions \(Croatian\) \(coe.int\)](https://www.coe.int/en/web/european-court-of-human-rights)) (5.8.2020.).

3.2.2. Europska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama, posebice na nogometnim utakmicama iz 1985

Osnovna svrha ove konvencije, koja je zamijenila prethodno navedenu konvenciju iz 1977., vidi se već na samom početku iste točnije u članku 1. koji govori da je primarni cilj upravo sprječavanje i suzbijanje nasilja na nogometnim utakmicama, a stranke potpisnice obvezale su se poduzeti sve potrebne mjere za suzbijanje navijačkog nasilja.⁴⁶

Neke od mjera koje su se države potpisnice obvezale poduzeti da bi suzbili nered i nasilje za na nogometnim utakmicama uključuju učinkovito razdvajanje grupa protivničkih navijača (posebne tribine za gostujuće navijače koje su odvojene od domaćih navijača), strogo kontroliranje prodaje ulaznica, opremanje stadiona učinkovitim sustavom javnog razglaša, zabranu pristupa utakmicama i stadionima, zabranu unošenja alkoholnih pića na stadione (uključuje i zabranu prodaje i distribucije alkoholnih pića na stadionima) i druge mjere.⁴⁷

Konvencija br. 120 propisuje i međunarodnu suradnju u smislu učinkovitog surađivanja zemalja ugovornica ove konvencije točnije njihovih nacionalnih nadležnih organa (prvenstveno policije), pri odigravanju međunarodnih utakmica (klubovi, reprezentacije).⁴⁸ Predmetni dokument jasno propisuje kako počinitelji ovakvih nereda, huligani, moraju biti identificirani, te propisno sankcionirani.⁴⁹

Zapravo, analizirajući Konvenciju br. 120, za zaključiti je da su upravo jedinstvo i zajedništvo između država članica Vijeća Europe u borbi protiv nasilja i nedoličnog ponašanja na športskim priredbama njezin primarni cilj, s posebnim naglaskom na značaju doprinosa u razumijevanju sporta općenito, ali i nogometnih utakmica, kako na nacionalnoj, tako i na europskoj razini.⁵⁰

Implementacija svih potrebnih mjera u nacionalne zakonodavne okvire država članica kako bi se spriječila i nadzirala protupravna ponašanja na športskim priredbama također je jedan od

⁴⁶ Čl. 1. Konvencije br. 120.

⁴⁷ Čl. 3. Konvencije br. 120.

⁴⁸ Čl. 4. Konvencije br. 120.

⁴⁹ Čl. 5. Konvencije br. 120.

⁵⁰ Primorac, D.; Pilić, M., *Sigurnost i zaštita na nogometnim utakmicama i ostalim športskim priredbama prema rješenjima konvencije Vijeća Europe CETS br. 218*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 56, br. 2/2019., siječanj 2019, str. 401.-419.

zadanih ciljeva Konvencije br. 120, a potpisnice su se obvezale da će poduzeti sve potrebne mjere neke od kojih su i ranije spomenute.⁵¹

Nastavno, tijela javne vlasti i neovisne sportske organizacije iako razdvojeni u svojem djelovanju, u smislu ove konvencije imaju dosta zajedničkih točaka u kojima dijele odgovornost, ali i zasluge u borbi protiv nasilja i neprimjerenog ponašanja gledatelja te su upravo zajednička i koordinirana djelovanja osnovni ključ u kontroli i prevenciji nasilja na športskim priredbama. Također, stranke Konvencije br. 120 morale su osigurati dovoljno financijskih i ljudskih resursa, upravo kao odgovor na eventualno nasilno i nedolično ponašanje, odnosno trebali su potaknuti suradnju svih relevantnih tijela u tom procesu, prvenstveno u razmjeni ključnih informacija.⁵²

Konvencijom br. 120 osnovana je i Stalna komisija u kojoj je svaka stranka konvencije imala jednog ili više predstavnika (svaka stranka po jedan glas), dok su države članice Vijeća Europe ili stranke Europske kulturne konvencije, koje nisu stranke Konvencije br. 120, mogle imati svojeg predstavnika, ali samo u statusu promatrača.⁵³

3.2.3. Konvencija Vijeća Europe o integriranom pristupu sigurnosti, zaštiti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim sportskim priredbama

Nekoliko puta ranije spomenuta tragedija na Heyselu 1985. godine bila je razlog da Vijeće Europe donese Konvenciju br. 120, no 2013. godine Odbor ministara Vijeća Europe sastao se te zaključio, a nakon detaljne analize Konvencije br. 120, da je ista zastarjela s obzirom na to da mjere zaštite navedene u toj konvenciji nisu u skladu s iskustvima i dobrom praksom, ali niti sa preporukama Stalne komisije Konvencije.⁵⁴

Konvencija Vijeća Europe o integriranom pristupu sigurnosti, zaštiti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim sportskim priredbama (dalje u tekstu: Konvencija br. 218)⁵⁵

⁵¹ *Ibid.*, str. 404.

⁵² *Ibidem.*

⁵³ Čl. 8. Konvencije br. 120.

⁵⁴ Prijedlog odluke Vijeća o ovlašćivanju država članica da postanu stranke, u interesu Europske unije, Konvencije Vijeća Europe o integriranom pristupu za sigurnost, zaštitu i usluge na nogometnim utakmicama i ostalim sportskim priredbama, Bruxelles, 27.4.2018., 2018/0116 (NLE), str. 1.

⁵⁵ Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o integriranom pristupu sigurnosti, zaštiti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim sportskim priredbama (uz tekst Konvencije), NN br. 5/2020.

donesena je 2016. godine, Republika Hrvatska ratificirala ju je 2020. godine, a glavni cilj joj je osigurati sigurnost, te zaštićeno okruženje dobrodošlice na nogometnim utakmicama i ostalim sportskim priredbama.⁵⁶

Ova konvencija razlikuje sigurnosne mjere, mjere zaštite, te mjere u području usluga, a od stranaka potpisnica se traži da donesu „integrirani, višeagencijski i uravnoteženi pristup prema sigurnosti, zaštiti i uslugama“.⁵⁷

Također, Konvencija br. 218 traži od stranaka da uspostave svoje lokalne i nacionalne koordinacijske aranžmane s kojima bi planirali i provodili višeagencijski integrirani pristup sigurnosti, zaštiti i uslugama.⁵⁸ Države potpisnice ove konvencije dužne su donijeti i poduzimati niz mjera s kojima bi osigurali sigurnost, zaštitu i usluge na nogometnim utakmicama, kao primjerice da na nogometnim stadionima za vrijeme održavanja utakmice postoji učinkovita povezanost sa policijom, hitnim službama i drugim partnerskim agencijama, te moraju uključivati politike i postupanja protiv rasističkog i diskriminirajućeg ponašanja.⁵⁹ Nastavno, stranke potpisnice bi trebale poticati relevantne agencije i dionike na međusobnu suradnju upravo kako bi omogućili ono što je jasan cilj Konvencije br. 218, dakle sigurnost, zaštita i osjećaj dobrodošlice kako na stadionima, tako i na javnim mjestima izvan stadiona.⁶⁰ Što se tiče uloge policije na ovakvim sportskim priredbama, Konvencija br. 218 ističe kako njezine stranke moraju osmisliti i razraditi strategiju policijskog djelovanja temeljenoj na dobroj praksi, a ista strategija bi morala biti usklađena sa integriranim pristupom sigurnosti i zaštiti. Također se od stranka potpisnice ove konvencije traži suradnja između policije i drugih relevantnih dionika.⁶¹

Konvencija br. 218 određuje kako stranke moraju poduzeti sve potrebne mjere sa ciljem smanjenja rizika od incidenata odnosno nereda i nasilja, a iste moraju biti usklađene sa nacionalnim i međunarodnim pravom.⁶²

⁵⁶ Čl. 2. Konvencije br. 218.

⁵⁷ Čl. 2. i 3. Konvencije br. 218.

⁵⁸ Čl. 4. Konvencije br. 218.

⁵⁹ Čl. 5. Konvencije br. 218.

⁶⁰ Čl. 6. Konvencije br. 218.

⁶¹ Čl. 9. Konvencije br. 218.

⁶² Čl. 10. Konvencije br. 218.

U odnosu na međunarodnu suradnju, ova konvencija sadrži odredbe kojima propisuje da stranke potpisnice moraju formirati Nacionalnu nogometnu informacijsku točku za nogomet (NFIP) unutar policije, a zadaća NFIP-a je da bude posrednik u razmjeni svih potrebnih informacija i podataka o nogometnim utakmicama s međunarodnim elementom, kao i da organizira druga relevantna pitanja oko međunarodne policijske suradnje.⁶³

3.2.4. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Za predmetnu temu svakako je od važnosti Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP), kao i Europski sud za ljudska prava (dalje: ESLJP ili Sud).

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁶⁴ smatra se općim pravnim okvirom u kojemu su definirana temeljna ljudska prava i slobode, kao i način njihove zaštite. Države potpisnice Konvencije su se obvezale osigurati primjenu Konvencije u okviru vlastitih pravnih sustava odnosno istu implementirati u nacionalno zakonodavstvo. Konvencijom je predviđen i mehanizam zaštite ljudskih prava, to jest podnošenje individualnog zahtjeva ESLJP-u, slijedom kojeg, pod uvjetima predviđenima Konvencijom, ESLJP razmatra je li tužena država osigurala poštivanje prava zajamčenih Konvencijom na nacionalnoj razini. ESLJP predstavlja supsidijaran mehanizam zaštite, a to znači da su nacionalne vlasti dužne u prvom redu osigurati prava i slobode iz Konvencije te zatim i spriječiti povrede istih prava. ESLJP djeluje kao zaštitnik prava iz Konvencije tek kada njihova zaštita nije moguća odnosno nije ostvariva na nacionalnoj razini pojedine države potpisnice Konvencije.⁶⁵

Konvencija generalno propisuje kako države ugovornice moraju svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom osigurati prava i slobode određene samom Konvencijom.⁶⁶ Temeljno pravo Konvencije je naravno pravo na život koje je strogo zaštićeno ne samo Konvencijom nego i zakonima država ugovornica. U bitnome, Konvencija propisuje kako nitko ne smije biti lišen

⁶³ Čl. 11. Konvencije br. 218.

⁶⁴ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine, Međunarodni ugovori br 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10, tekst dostupan na: [https://www.zakon.hr/z/364/\(Europska\)Konvencija_za_zastitu_ljudskih_prava_i_temeljnih_sloboda](https://www.zakon.hr/z/364/(Europska)Konvencija_za_zastitu_ljudskih_prava_i_temeljnih_sloboda) (27.5.2020.). Međunarodni je ugovor prema kojemu se države članice Vijeća Europe obvezuju osigurati zaštitu temeljnih građanskih i političkih prava i sloboda. Konvencija je donesena 4. studenog 1950. godine, a stupila je na snagu 1953. godine. Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju 5. studenog 1997. godine, pa stoga Konvencija, sukladno članku 141. Ustava Republike Hrvatske predstavlja dio njezinog unutarnjeg pravnog poretka.

⁶⁵ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, *Konvencija*, tekst dostupan na: www.uredzastupnika.gov.hr

⁶⁶ Čl. 1. EKLJP.

života s namjerom osim u izvršenju sudske presude u zemljama gdje je propisana smrtna kazna kao najstroža kazna što nije slučaj u RH.⁶⁷ Zabrana mučenja još jedno je od temeljnih smjernica i propisa unutar Konvencije. Prema nikome se ne smije postupiti nečovječno niti ponižavajuće, a kamoli da bude mučen.⁶⁸ Pravo na slobodu i sigurnost znači kako se nitko ne smije lišiti slobode osim u iznimnim slučajevima propisanim Konvencijom.⁶⁹ Konvencija, između ostalog, strogo zabranjuje diskriminaciju po bilo kojoj osnovi (spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, nacionalno podrijetlo itd.)⁷⁰

Konvencija kao međunarodni dokument je po pravnoj snazi iznad propisa u RH, a gore nabrojana neka od temeljnih prava i sloboda su prava i sloboda koja bi svaka država neovisno o Konvenciji trebala imati implementirana u svojim Ustavima i zakonima. Izdvojio sam prava i slobode koja bi se odnosila najviše na temu ovog rada, a to su pravo na život (na športskim natjecanjima uslijed tučnjava događa se i smrt osoba), zabrana mučenja i nečovječnog postupanja, pravo na slobodu, te zabranu diskriminacije (jedna od češćih povreda nekog od temeljnih prava na športskim natjecanjima, pogotovo na nogometnim stadionima).

Nadalje, Konvencijom je ustaljen i osnovan ESLJP. Konvencija do detalja propisuje ustanovljenje i samu organizaciju suda. ESLJP je relativno nedavno donio tri vrlo važne odluke koje se odnose s jedne strane na ljudska prava (zajamčena Konvencijom) navijača, a s druge strane na pravo države da suzbija nasilje na i oko sportskih terena. Sud je u tim presudama, s dva različita aspekta promatrao predstavljaju li mjere koje je država izrekla navijačima u cilju kažnjavanja njihovog protupravnog ponašanja povredu jednog od ljudskih prava navijača zajamčenih Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ili ne.⁷¹

U ovom poglavlju bit će spomenuto sedam relevantnih presuda vezane za nogometne navijače.

3.2.4.1. *Ostendorf protiv Njemačke*

U ovom zanimljivom predmetu⁷² podnositelj zahtjeva, također nogometni navijač kluba Werder Bremen, se žalio na četverosatni pritvor od strane policije sa ciljem da bi ga se spriječilo da organizira i sudjeluje u nasilnoj tučnjavi između nogometnih huligana (par. 13).

⁶⁷ Čl. 2. EKLJP.

⁶⁸ Čl. 3. EKLJP.

⁶⁹ Čl. 5. EKLJP.

⁷⁰ Čl. 14. EKLJP.

⁷¹ Katić, N., *Nogometni navijači, huliganizam i ljudska prava*, Ius-info, dostupno na: www.iusinfo.hr (3.6.2020.).

⁷² ESLJP, presuda *Ostendorf protiv Njemačke*, zahtjev br. 15598/08, od dana 7. ožujka 2013.

Također, policija je prije uhićenja izričito naredila podnositelju zahtjeva da ostane s grupom navijača, te ga je na propisan način upozorila na posljedice nepoštivanja takve naredbe. ESLJP je utvrdio kako u konkretnom predmetu nije došlo do povrede čl. 5.st.1. EKLJP-a (pravo na slobodu i sigurnost) tvrdeći kako je policijski pritvor bio opravdan sukladno navedenom članku konvencije upravo kako bi se osiguralo ispunjenje zakonom propisane obveze (par. 105). Sud je utvrdio kako je pritvor podnositelja zahtjeva imao kao svrhu ispunjavanje obveze podnositelja zahtjeva da se suzdrži od dogovaranja tučnjave između suprotstavljenih skupina huligana, upravo na nogometnoj utakmici između klubova Eintracht Frankfurt i Werder Bremen.

3.2.4.2. Harrison i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva

Podnositelji zahtjeva⁷³, rođaci 96 pristaša koji su poginuli u katastrofi Hillsborough 1989., pozivaju se na temelju članka 2. (pravo na život) Europske konvencije, da je izvorna istraga bila neadekvatna i da, iako su naređene nove istrage, su morali čekati više od 24 godine (par. 6). ESLJP je utvrdio da je ovaj zahtjev preuranjen sukladno čl. 35. Konvencije, no također sud je ustvrdio da ukoliko će podnositelji zahtjeva i dalje biti nezadovoljni provođenjem istraga, nema zapreke da ponovno podnesu zahtjev istom Sudu (par. 59).

3.2.4.3. Hentschel i Stark protiv Njemačke

Sljedeća relevantna odluka za ovaj rad je presuda u predmetu⁷⁴ gdje su podnositelji zahtjeva, nogometni navijači, tvrdili da ih je policija zlostavljala (nečovječno, ponižavajuće postupanje) nakon utakmice u Munchenu odigrane 9. prosinca 2007. godine, te su ukazivali na neadekvatnost provođenja istrage. Jedan podnositelj zahtjeva je tvrdio da su ga pripadnici policijskih snaga udarali pendrecima, dok je drugi podnositelj zahtjeva tvrdio da su ga isti poprskali sprejem po licu i udarili pendrekom (par. 3). U bitnome, ESLJP je smatrao da nije došlo do povrede čl. 3. (zabrana mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda jer se nije moglo, izvan razumne sumnje, utvrditi da je do štetnog događaja došlo na način kako su to opisali i naveli podnositelji zahtjeva (par. 77-78). No, ESLJP je utvrdio kako je došlo do povrede čl. 3. predmetne

⁷³ ESLJP, presuda *Harrison i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, zahtjev br. 44301/13, od dana 25. ožujka 2014.

⁷⁴ ESLJP, presuda *Hentschel i Stark protiv Njemačke*, zahtjev br. 47274/15, od dana 9. studenog 2017.

konvencije u vezi s provođenjem istrage (par. 103). Naime, sud je utvrdio kako pripadnici policijskih snaga nisu nosili nikakve pločice s imenom ili neke druge oznake za identifikaciju, nego samo identifikacijske brojeve sadržane na stražnjoj strani svojih kaciga koje su nosili. Istražiteljima su dostavljeni samo isječki video materijala kojeg su snimile jedinice za nered, dok neki potencijalno relevantni svjedoci nisu niti identificirani, a kamoli ispitani.

3.2.4.4. *S., V. i A. protiv Danske*

Sljedeći predmet⁷⁵ je predmet u kojem je presudu donijelo Veliko vijeće Suda. Činjenice tog predmeta mogu se sažeti kako slijedi. Podnositelji zahtjeva, tri danska državljanina, S., V. i A., 2009. godine bili su Kopenhagenu na nogometnoj utakmici reprezentacija Danske i Švedske (par. 11). Danska policija predvidjela je mogućnost sukoba između grupe huligana jedne i druge navijačke skupine. Toga dana uhićeno je ukupno 138 osoba zbog opasnosti od narušavanja javnog reda i mira te izazivanja nereda na sportskom događaju. Drugi i treći podnositelj uhićeni su od strane danske policije zbog sudjelovanja u naguravanju i svađi s pripadnicima suprotstavljene navijačke skupine. Nedugo nakon toga, prvi podnositelj zahtjeva također je uhićen zbog toga što je veću grupu ljudi poticao na tučnjavu sa navijačima suprotstavljenog tima. Svi su podnositelji lišeni slobode i zadržani u policijskoj postaji nešto malo manje od osam sati, bez da je protiv njih pokrenut bilo kakav prekršajni ili kazneni postupak (par. 13-15). Pred nadležnim danskim tijelima i sudovima tražili su naknadu zbog nezakonitog pritvaranja, međutim nikakvu kompenzaciju nisu dobili. Podnositelji su se obratili Sudu tvrdeći da su njihova prava na osobnu slobodu i sigurnost iz članka 5. Konvencije povrijeđena, prije svega zbog toga što su lišeni slobode bez valjane odluke nadležnog tijela. U ovom postupku pred Sudom, Danska kao tužena država je tvrdila da je uhićenje i lišenje slobode podnositelja predstavljalo preventivnu mjeru osiguranja sigurnosti na sportskom događaju te je to lišenje slobode bilo u skladu sa zakonom i prema zakonom propisanoj proceduri. Razmatrajući ovaj predmet Sud je prije svega ispitaio ulazi li preventivni pritvor odnosno preventivno lišenje slobode u domašaj članka 5. Konvencije, i ako da, u kojoj mjeri ono potpada u opseg članka 5. Konvencije. Sud je utvrdio kako su podnositelji bili lišeni slobode u trajanju kraćem od osam sati, što prema ocjeni Suda predstavlja vrijeme koje je kraće od onog predviđenog u članku 5. stavku 3. Konvencije koje nalaže da svatko tko je lišen slobode mora u najkraćem roku biti izveden pred suca ili drugo zakonom predviđeno tijelo. S

⁷⁵ ESLJP, presuda *S., V. i A. protiv Danske*, zahtjev br. 35553/12, 36678/12 i 36711/12, od dana 22. listopada 2018.

obzirom na navedeno, činjenica da podnositelji nisu u tih osam sati izvedeni pred suca ili drugo nadležno tijelo, ne predstavlja, prema stavu Suda, povredu članka 5. Konvencije. Odlučujući o pitanju je li lišenje slobode podnositelja bilo zakonito, Sud je utvrdio kako domaći zakon propisuje mogućnost preventivnog pritvora odnosno preventivnog lišenja slobode sukladno danskom Zakonu o policiji u trajanju od šest sati. Ta mjera može biti produžena dulje od šest sati iz opravdanih razloga. Sud je nadalje utvrdio kako je policija uhitila podnositelje, a zatim ih osam sati kasnije pustila, te kako je upravo to vrijeme zadržavanja podnositelja (nekoliko sati prije i nekoliko sati poslije nogometne utakmice) bilo potrebno kako bi se osigurala sigurnost drugih te spriječili neredi u kojima su podnositelji sudjelovali. Podnositelji nisu bili zadržani preko onog minimuma koji je bio potreban kako bi se zaštitila prava drugih da nesmetano i sigurno prate sportski događaj. Stoga je Sud zaključio kako je preventivni pritvor koji je bio određen podnositeljima bio zakonit u smislu članka 5. Konvencije.⁷⁶

Glede nužnosti pritvaranja podnositelja, Sud je utvrdio kako je tužena država dala dovoljno dokaza da su podnositelji predstavljali stvaran rizik za sigurnost drugih i za javni red i mir te da manje invazivna mjera ne bi polučila željeni uspjeh. Sud je zaključio kako su domaća tijela postigla traženu ravnotežu između prava podnositelja te prava drugih, uključujući i javni red i mir te da posljedično prava podnositelja koja su zajamčena Konvencijom nisu povrijeđena (par. 172-174).

3.2.4.5. *Seražin protiv Hrvatske*

U drugom predmetu slične tematike čiji je podnositelj zahtjeva iz RH,⁷⁷ sud je donio odluku o nedopuštenosti predmeta. U ovom predmetu, podnositelj, inače pripadnik navijačke skupine nogometnog kluba Dinama iz Zagreba, Bad Blue Boys, podnio je zahtjev Sudu tvrdeći da mu je povrijeđeno pravo da ne bude dva puta suđen ili kažnjen za isto djelo (*ne bis in idem*). Naime, podnositelj je u nekoliko navrata u prekršajnom postupku kažnjen zbog prekršaja iz Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima te mu je osim sankcije za počinjene prekršaje bila izrečena i preventivna mjera zabrane odlaska na sportska natjecanja hrvatske nogometne reprezentacije i NK Dinama u trajanju od godinu dana (par. 4-12). Podnositelj je upravo zbog navedene činjenice smatrao da je dva puta kažnjen za isto djelo, jednom kroz prekršajnu kaznu, a jednom kroz preventivnu mjeru. Odlučujući o ovom predmetu Sud je prije

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ ESLJP, presuda *Seražin protiv Hrvatske*, zahtjev br. 19120/15, od dana 9. listopada 2018. godine.

svoga napravio pregled zakonskih i međunarodnih rješenja na nivou Vijeća Europe i Europske Unije. Sud je utvrdio kako je hrvatski Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima te mjere koje su u njemu propisane upravo izrađen u duhu međunarodnih standarda te kako su slične mjere zabrane ali i preventivne mjere propisane u gotovo svim europskim zakonodavstvima. Nakon toga, Sud je razmotrio prirodu sankcija i preventivnih mjera koje su izrečene podnositelju, prije svega preventivne mjere zabrane odlaska na sportska natjecanja. Sud je ponovio kako da bi došlo do primjene načela *ne bis in idem*, (obje) sankcije koje su nametnute istoj osobi moraju po svojoj prirodi biti kaznene da bi aktivirale zaštitu iz članka 4. Protokola br. 7 uz Konvenciju. Hrvatska je u ovom postupku tvrdila kako podnositelj nije dva puta kažnjen za isto pa prema tome nema ni povrede načela *ne bis in idem*, s obzirom da je legitimni cilj preventivne mjere koju je podnositelj dobio u domaćem postupku bio prije svega zaštita drugih koji dolaze na nogometne utakmice te zaštita javnog reda i mira. S obzirom da je podnositelj od 2012. godine evidentirani višestruki prekršitelj Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, predstavljao je realnu prijetnju i rizik za sigurnost drugih. Iz tog razloga mu je i izrečena mjera zabrane odlaska na sportska natjecanja u ograničenom vremenskom trajanju. S obzirom na dobro utvrđena načela prakse Suda koja se odnose na primjenu članka 4. Protokola br. 7 uz Konvenciju, Sud je utvrdio kako prekršaji za koje je podnositelj bio kažnjen u domaćim postupcima sukladno Zakonu o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima predstavljaju prekršaje te stoga ulaze u „kaznenu“ sferu u smislu Konvencije. Razmatrajući prirodu preventivne mjere koja je izrečena podnositelju, Sud je prije svega primijetio kako se radi o odvojenoj mjeri te kako ona nije direktno povezana s prekršajem. Konkretnije, preventivna mjera zabrane odlaska na sportska natjecanja nije (direktna) posljedica podnositeljeve osude za prekršaj. Preventivna mjera izrečena je u upravnom postupku te je za cilj prije svega imala zaštitu većeg broja ljudi odnosno gledatelja sportskih natjecanja kao i javnog reda i mira, a ne dodatno kažnjavanje podnositelja. Budući da svrha preventivne mjere nije kažnjavanje osoba kojima je izrečena, ona se u konvencijskom smislu ne može smatrati „kaznenom“ po svojoj prirodi. Slijedom navedenog, Sud je odlučio kako je zahtjev podnositelja *ratione materiae* nedopušten, budući da članak 4. Protokola br. 7 uz Konvenciju nije primjenjiv u ovom predmetu jer nema dvostrukog kažnjavanja podnositelja, odnosno podnositelju nisu bile nametnute dvije mjere koje su penalne po svojoj prirodi (par. 91).⁷⁸

⁷⁸ *Ibid.*

3.2.4.6. *Mesić i dr. protiv Hrvatske*

U odnosu na isti zahtjev odnosno pitanje, relevantno je spomenuti još jednu presudu ESLJP-a⁷⁹, a riječ je o tome da je Sud donio odluku u kojoj je zajednički ispitaio zahtjeve više podnositelja koji su podnijeli zahtjev Sudu. U bitnome navodeći da su podnositelji svojim huliganskim ponašanjem izazivali nered na nogometnim natjecanjima. U vezi s time im je izrečena preventivna mjera zabrane odlaska na sportska događanja, a podnositelji zahtjeva su isticali kako im je povrijeđeno njihovo temeljeno ljudsko pravo zajamčeno EKLJP-om-*ne bis in idem* (da ne budu dva puta suđeni odnosno kažnjeni u istoj stvari). Naime, isti su tvrdili kako naknadno izricanje mjere isključenja odnosno zabrane prisustvovanja nogometnim utakmicama, a nakon što su prethodno proglašeni krivim u prekršajnim postupcima, predstavlja povredu načela *ne bis in idem*. Analizirajući i ovu presudu, vidimo da je Sud utvrdio da se izrečena preventivna mjera razlikuje od zaštitne mjere, odnosno da ona ne predstavlja kaznenu sankciju, te je u konačnici zaključio da izricanje preventivne mjere za huliganizam ne predstavlja povredu EKLJP-a. Iz toga razloga, tužbe više podnositelja su odbačene kao nedopuštene (par. 42).

3.2.4.7. *Velkov protiv Bugarske*

Sljedeća odluka Suda je predmet⁸⁰, koji se u bitnome odnosi na zahtjev podnositelja da je dva puta osuđivan za isto kazneno djelo remećenja mira tijekom nogometne utakmice, u smislu upravnog i kaznenog postupka. U ovom predmetu Sud je utvrdio, u odnosu na suštinsku povezanost ta dva postupka, da su upravni i kazneni postupak imali istu svrhu u biti, a to je kažnjavanje podnositelja zahtjeva za remećenje mira, te je time došlo do povrede gore narečenog čl. 4. (pravo da se ne sudi ili da ne bude kažnjen dva puta za isto djelo) Protokola br. 7. Dakle, Sud je utvrdio kako je u konkretnom predmetu podnositelj zahtjeva (počinitelj) dva puta bio gonjen i osuđivan za isto kazneno djelo, čime je prekršeno načelo *ne bis in idem* (par. 80-81).

⁷⁹ ESLJP, presuda *Mesić i dr. protiv Hrvatske*, zahtjev br. 792/16, od dana 12. veljače 2019.godine.

⁸⁰ ESLJP, presuda *Velkov protiv Bugarske*, zahtjev br. 34503/10, od dana 21. srpnja 2020.godine.

3.2.4.8. Zaključno

Učinci konačne presude Europskog suda limitirani su samo na stranke koje su sudjelovali u sporu pred Europskim sudom, dakle djeluju *inter partes*. „Sama Konvencija ne priznaje konačnim presudama Europskog suda učinak *erga omnes*, odnosno Konvencija ne predviđa pravnu obvezatnost presuda Europskog suda i za one ugovorne stranke koje nisu bile stranke u konkretnom postupku pred Europskim sudom. Ipak, danas prevladava shvaćanje da konačne presude Europskog suda imaju i (barem de facto) *erga omnes* učinak“.⁸¹ Dakle, sve ove odluke proizvode svoje pravne učinke, ne samo u pravnim porecima Hrvatske, Njemačke, Bugarske i Danske (učinak *inter partes*⁸²), već i u svim ostalim državama člancima Vijeća Europe (*de facto erga omnes*⁸³ učinak).

Sud je ovim odlukama zauzeo jasan stav da mjere koje su izrečene u domaćim zakonodavstvima, koje su zakonite i proporcionalne te koje za svoj legitiman cilj imaju zaštitu prava drugih te zaštitu javnog reda i mira, ne predstavljaju povrede ljudskih prava navijača. Sud je ujedno podržao države članice u borbi protiv huliganizma i u njihovim nastojanjima da suzbiju nasilje na sportskim natjecanjima.⁸⁴

Uvijek kada Sud utvrdi neku povredu, za državu to znači nastajanje trostruke obveze: prestajanje s tom povredom, reparacija posljedica tako da uspostavi u mjeri u kojoj je to moguće stanje koje je postojalo prije same povrede i osiguranje da se takve povrede ubuduće neće više ponavljati.⁸⁵

Nacionalna zakonodavna sredstva, koliko god se ona okrivljenicima činila prestroga i da dovode do povrede njihovih temeljnih Ustavom RH i međunarodnim aktima zajamčenim pravima i slobodama, pokazala su se učinkovita u borbi sa "huliganima" na nogometnim

⁸¹Zupančić, Boštjan M., *Constitutional Law and the Jurisprudence of the European Court of Human Rights: An Attempt at a Synthesis*, German Law Journal, br. 2/2001, <http://www.germanlawjournal.com/index.php?pageID=11&artID=30>, citirano prema: Burić, Z., *Obveza izvršenja konačnih presuda Europskog suda za ljudska prava – u povodu odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske broj UIII-3304/2011 od 23. siječnja 2013.*, Zagrebačka pravna revija, vol. 2, br. 1, travanj 2013., str. 107-122. (<http://revija.pravo.unizg.hr/index.php/zpr> (21.3.2021.)).

⁸² *Inter partes*: učinak presude između stranaka u postupku, odnosno stranaka na koje se presuda odnosi.

⁸³ *Erga omnes*: prošireni učinak, na ostale zemlje članice VE.

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ Trgovac, S.; Grbavac, S.; Marković, S., *Ustavnosudski pogled na izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 39, br. 1, siječanj 2018, str. 633-666.

stadionima i divljačkim ponašanjima. Spomenute presude Europskog suda koje sam pregledao, također potvrđuju moje mišljenje i zaključuju da nije bilo povreda ljudskih prava navijača niti na nacionalnoj razini niti na europskoj razini, osim u presudi *Velkov protiv Bugarske* gdje je utvrđena povreda načela *ne bis in idem*. I dalje ću nastaviti pratiti odluke po ovom pitanju, kako nacionalnih sudova, tako i Europskog suda za ljudska prava.

3.3. Europska Unija (EU)

Na razini Europske Unije, Europski parlament je 1996. godine donio Rezoluciju o huliganstvu i slobodnom kretanju nogometnih navijača ("*Resolution on hooliganism and the free movement of football supporters*", dalje u tekstu: Rezolucija).⁸⁶ Temeljni i idejni cilj, prema mojem mišljenju, donošenju ove Rezolucije bio je da se na razini Europske unije (čija je Hrvatska članica od 2013. godine, dalje: EU) osigura učinkovita i osnažena suradnja unutar zemalja članica EU sa ciljem da bi se što uspješnije uspostavila kontrola nad prekograničnim incidentima vezanim uz nogometno navijačko nasilje i rasizam u nogometu. Predmetni akt (dokument) EU, također za cilj ima i to da se nogometnim navijačima osigura i jamči potpuna sloboda kretanja i posjećivanja nogometnih utakmica bez bojazni, te učinkovita zaštita od nasilja na nogometnim stadionima za vrijeme odigravanja utakmica. Iz Rezolucije proizlazi da su rasistički ispadi najčešće usmjereni prema igračima pripadnicima crne rase, i Židovima⁸⁷. Dakle, iz svega proizlazi, da je problem "huliganstva ili huliganizma" zapravo slika i odraz mnogo dublje krize u društvu koje treba pomno proučiti i ući u srž problema. Prema mojem mišljenju, bez da se dotakne pravi izvor nasilja u državama članicama EU, tako i nasilja koje rezultira ponašanjem "huligana" na nogometnim stadionima, ne možemo niti stvarno riješiti taj globalni fenomen. Iako se ostvario osjetni napredak u borbi sa nogometnim nasilnicima upravo putem mehanizama koje propisuju svi gore nabrojani dokumenti, sukladno mojem zaključku, proći će još mnogo vremena i trebat će još mnogo istraživanja provesti kako bi se u većoj mjeri suzbilo i ograničilo postupanje nasilnika na i oko nogometnih stadiona, prije, za vrijeme i poslije odigravanja nogometnih utakmica.

⁸⁶ *Resolution on hooliganism and the free movement of football supporters*, Official Journal C 166, 10/06/1996 P. 0040, dostupno na: [EUR-Lex - 51996IP0124 - EN \(europa.eu\)](#). Rezoluciju je donio Europski parlament, a cilj joj je bio osigurati slobodno i bezbrižno kretanje istinskih nogometnih navijača.

⁸⁷ Točka D. Rezolucije (*D. shocked at the racist demonstrations and attacks perpetrated on players who are black or Jewish or come from different national or ethnic backgrounds*).

3.4. Međunarodne i nacionalne organizacije specijalizirane za nogomet

U ovom dijelu poglavlja biti će osvrta na neke od najrelevantnijih krovnih organizacija kako u svijetu, tako i u Republici Hrvatskoj: *Fédération Internationale de Football Association (FIFA)*, *Union of European Football Associations (UEFA)* i Hrvatski nogometni savez. Spomenuti će se i njihovi najbitniji dokumenti koji sadrže pravila i upute u pogledu sigurnosti na nogometnim stadionima. Sve tri propisuju dosta slična pravila, često rigorozna u pogledu zaštite i sigurnosti gledatelja i zaštitarskog osoblja na nogometnim stadionima za vrijeme odigravanja nacionalnih, europskih i svjetskih nogometnih utakmica. Razlika između njih je što je FIFA krovna ustanova za nogomet na svjetskom nivou, UEFA na europskom, a HNS na području Hrvatske. Sva tri pravilnika uređuju zapravo iste stvari, a ponajviše o očuvanju reda i mira na nogometnim stadionima, unošenje i konzumaciju alkoholnih pića itd. Osnovni cilj tih dokumenata, može se pretpostaviti je djelovati odgojno i pokušati spriječiti daljnje divljanje nogometnih "huligana" prilikom odigravanja utakmica prvenstveno izricanju novčanih kazni nacionalnim nogometnim savezima potičući ih da jačaju mjere osiguranja na stadionima i tako spriječe daljnje ispade "navijača".

3.4.1. FIFA

Fédération Internationale de Football Association (dalje: FIFA)⁸⁸ donijela je niz pravilnika, a koji se primjenjuju i na Hrvatski nogometni savez (dalje: HNS), a unutar kojih je propisala kazne za nogometne saveze koji su njezini članovi (HNS član FIFA-e), a time podredno i kazne za nogometne klubove (preko HNS-a) u pogledu "divljanja" njihovih navijača na nogometnim događanjima u svijetu.

FIFA-ini dokumenti (pravilnici) i odluke se primjenjuju na sve saveze članice, te su isti savezi dužni implementirati propise FIFA-e u svoje pravilnike, te naravno i poštivati i provoditi konačne odluke svjetske krovne nogometne organizacije. Svi FIFA-ini pravilnici (FIFA Organizacijski pravilnik, FIFA Priručnik o statusu igrača i disciplinskim pitanjima, FIFA Statut i za ovu temu rada najbitniji FIFA Pravilnik o sigurnosti o kojem će više biti riječi u nastavku rada) objavljeni su na službeni internet stranicama HNS-a. Osim pravilnika FIFA često daje i svoje preporuke koje nisu obvezujuće.

⁸⁸ FIFA: najviša svjetska nogometna krovna organizacija sa 209 članica. Osnovana 1904. godine u Parizu, a ima sjedište u Zurichu, podaci dostupni na <https://www.wikipedia.org/wiki/FIFA> (7.6.2020.).

FIFA je donijela pravilnik o sigurnosti i zaštiti na stadionima (dalje: Pravilnik)⁸⁹, koji se obavezno primjenjuje na sve saveze članove.

Što se tiče područja primjene ovog Pravilnika, isti su dužni primjenjivati savez domaćini FIFA-
in的角度 događanja i to u slučaju događanja koja se održavaju u direktnoj nadležnosti administracije
FIFA-e.⁹⁰

Sukladno odredbama spomenutog Pravilnika upravo su nogometni savezi odgovorni i dužni imenovati profesionalno sposobnog nacionalnog povjerenika za sigurnost stadiona, ali su savezi također odgovorni i osigurati sigurnost i adekvatnu zaštitu svih gledatelja, igrača, službenih osoba i drugih.⁹¹

Nadalje, nogometni savezi su u obvezi imenovanja nacionalnog povjerenika za sigurnost koja osoba mora imati potrebnog iskustva u radu sa javnim vlastima i policijom, a isti će biti odgovoran za razvoj, koordinaciju i održavanje sigurnosnog i zaštitnog koncepta na događaju kojeg organizira FIFA. Osim nacionalnog povjerenika za sigurnost, svaki savez koji je član FIFA-e mora imenovati višeg nacionalnog savjetnika za sigurnost, a on mora biti viši policijski službenik. Upravo je organizator događanja zajedno sa nacionalnim savjetnikom za sigurnost odgovoran da imenuje profesionalno sposobnog povjerenika za sigurnost na stadionu i to za svaki pojedini stadion događaja FIFA-e.⁹²

Vrlo je važno napomenuti kako ovaj Pravilnik sadrži i odredbe o procjeni rizika na stadionima, a za koju procjenu je zadužen povjerenik za sigurnost na stadionu, a svoj doprinos bi trebali dati i druge stručne osobe kao što su vatrogasci, hitna pomoć i drugi. U ovoj odredbi Pravilnika navedeni su koraci i faktori od kojih bi se trebala sastojati procjena rizika, kao što su političke tenzije na nacionalnoj i lokalnoj razini, terorističke prijetnje, povijesno neprijateljstvo između nogometnih momčadi i njihovih navijača, očekivanu posjećenost utakmica, vjerojatnost dolazaka navijača bez ulaznica ili sa krivotvorenim ulaznicama, vrijeme i trajanje utakmice i tako dalje.⁹³

⁸⁹ FIFA Pravilnik o sigurnosti i zaštiti na stadionima, stupio na snagu 1.1.2013., sastoji se od X. poglavlja uz sedam dodataka. Definira osnovne pojmove, dostupno na hns-cff.hr (21.7.2020.).

⁹⁰ Čl. 1. FIFA Pravilnika.

⁹¹ Čl. 4. FIFA Pravilnika.

⁹² Čl. 5. FIFA Pravilnika.

⁹³ Čl. 7. FIFA Pravilnika.

Plan evakuacije je također sastavni dio ovog Pravilnika, a njega pak treba izraditi tim zadužen za sigurnost i zaštitu na stadionu u suradnji sa drugim tijelima (kao npr. Stručne agencije i organizacije) na temelju procjene mogućih rizika incidenata.⁹⁴

Pravilnik strogo definira pojam redara odnosno zaštitara na stadionima kao osobu koja je zaposlena, unajmljena ili volontira na stadionu kako bi pomogla doprinosu zaštiti gledatelja VIP osoba, igrača i dr. Isti moraju pokazati izuzetnu fizičku spremnost i aktivnost, ali i zrelost karaktera i temperamenta za izvršavanje očekivanih dužnosti, dok je minimalno propisana dob za zaštitara 18 godina. Svi zaštitari odnosno redari moraju proći formalnu obuku prije početka događaja u organizaciji FIFA-e.⁹⁵

Neke od ovlasti odnosno uloga redara i zaštitara koje propisuje ovaj Pravilnik su: pomoć u sigurnom radu stadiona, provoditi sigurnosne i zaštitne provjere kako je naložio tim za sigurnost, kontrolirati pristup stadionu i usmjeravati gledatelje koji ulaze na stadion, osigurati da su gledatelji smješteni u skladu sa mjestima na ulaznicama, zaštititi igrače i službene osobe prilikom ulaska i izlaska sa stadiona, pružiti osnovnu hitnu pomoć i tako dalje.⁹⁶

Pravilnik govori kako je upravo ispravna procjena maksimalnog sigurnosnog kapaciteta stadiona nužna da bi se uspostavila sigurnost okoline.⁹⁷ Nasilno proguravanje gledatelja na stadion koji je pun ili skoro pun može dovesti do opasnog porasta gužve, a područja oko ulaznih rampi moraju biti pod stalnim nadzorom od strane redara odnosno zaštitara i/ili policijskih službenika. Iz tog razloga trebaju se napraviti evakuacijski planovi za situacije gdje se prekomjerne količine ljudi skupljaju izvan vanjskog perimetra stadiona. Pravilnik naglašava kako pod niti jednim okolnostima ne smije doći do nekontroliranog ulaska na stadion.⁹⁸

Nastavno, Pravilnik sadrži odredbe o alkoholnim pićima, te navodi kako je kontrola konzumacije alkohola na i izvan stadiona presudna, a ukoliko se posjedovanje, prodaja ili distribucija ili konzumacija alkohola na utakmici dozvoli, onda organizatori utakmice moraju poduzeti sve razumne mjere s kojim bi osigurali da konzumacija alkohola ne remeti sigurno

⁹⁴ Čl. 9. FIFA Pravilnika.

⁹⁵ Čl. 13. FIFA Pravilnika.

⁹⁶ Čl. 16. FIFA Pravilnika.

⁹⁷ Čl. 22. FIFA Pravilnika.

⁹⁸ Čl. 45. FIFA Pravilnika.

uživanje gledatelja na utakmici. FIFA, nogometni savezi i konfederacije imaju pravo dodatno ograničiti prodaju, posjedovanje ili distribuciju alkohola na utakmicama.⁹⁹

Pravilnik ističe kako relevantne vlasti imaju pravo nametnuti zabranu pristupa utakmici (stadionu), te poduzeti druge sankcije protiv određene osobe čije ponašanje bi moglo ugroziti sigurnost gledatelja.¹⁰⁰

Definira se i odgovornost saveza domaćina da klasificira utakmice, te da pri tome odredi, a nakon konzultacija sa relevantnim sudionicima i višim nacionalnim savjetnikom za sigurnost, treba li pojedinu utakmicu smatrati utakmicom visokog rizika.¹⁰¹

FIFA je oštro kaznila HNS zbog toga što su hrvatski navijači sudjelovali u tučnjavi, ali i zbog bacanja predmeta na sam travnjak za vrijeme odigravanja utakmice protiv Argentine na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Rusiji 2018. godine. Osim novčane kazne, HNS je dobio i službeno upozorenje, pa bi svaki budući incident sasvim sigurno doveo do izricanja puno strožih kazni.¹⁰²

Prethodno, FIFA je kaznila Argentinski nogometni savez sa 90.000 eura zbog nesportskog i neprimjerenog ponašanja njihovih navijača u dvoboju s Hrvatskom također na ranije spomenutoj utakmici Svjetskog nogometnog prvenstva 2018. godine. Argentinci su palili i bacali petarde, upućivali homofobne poruke, a na stadionu su čak i napali grupu hrvatskih navijača, a njihov Savez je kažnjen i zbog nepojavljivanja igrača pred novinarima.¹⁰³

Isto tako, FIFA je kaznila i Srpski nogometni savez sa 54.000 švicarskih franaka "zbog neprimjerenih transparenta i poruka" njihovih navijača tijekom odigravanja utakmice Srbija-Švicarska na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Rusiji 2018. godine, dok su predsjednik srpskog saveza Slaviša Kokeza i izbornik Mladen Krstajić dobili po 5.000 franaka kazne zbog optužbi i prigovora na samo suđenje utakmice.¹⁰⁴

⁹⁹ Čl. 50. FIFA Pravilnika.

¹⁰⁰ Čl. 61. FIFA Pravilnika.

¹⁰¹ Čl. 62. FIFA Pravilnika

¹⁰²HINA, 2018, *FIFA kaznila i HNS te poslala upozorenje za buduće incidente*, tekst dostupan na:<https://gol.dnevnik.hr/clanak/svjetsko-prvenstvo-2018/fifa-kaznila-hns-s-13-000-svicarskih-franaka---521774.html>

¹⁰³ *Ibid.*

¹⁰⁴ *Ibid.*

Gore navedeni primjeri su samo neki u nizu brojnih kazni koje je ta organizacija izrekla HNS-u, ali i ostalim svjetskim nogometnim savezima, u pogledu navijačkih ispada i nasilja.

3.4.2. UEFA

Union of European Football Associations (dalje: UEFA)¹⁰⁵ je tijelo koje je po svojoj funkciji (izvršna funkcija) jako slično FIFA-i, no razlika je u tome što je riječ o organizaciji nadležnoj isključivo za područje Europe. UEFA ima slične propise, gotovo identične kao i FIFA, a ističe se UEFA Pravilnik o zaštiti i sigurnosti 2019. (dalje u tekstu: UEFA pravilnik), koje se također primjenjuje na HNS i dostupno je na internetskim stranicama našeg nogometnog saveza. UEFA-in pravilnik ima ukupno sedam poglavlja, a detaljno propisuje suradnju sa tijelima javne vlasti, prvu pomoć za gledatelje, zaštitu gostujuće ekipe i putovanje gostujućih navijača, kontrolu gledatelja na stadionu, distribuciju alkohola i prisutnosti osoblja za zaštitu i sigurnost. Dakle, zaključuje se da je doista riječ o vrlo sličnom dokumentu koje je prethodno donijela FIFA.¹⁰⁶

Spomenuti pravilnik kao svoju temeljnu svrhu navodi upoznavanje organizatora utakmica i saveze sudionike i klubove sa njihovim zadaćama, ali i odgovornostima prije, tijekom i nakon završetka utakmice, a sve kako bi se stvorilo sigurno okruženje za sve prisutne.¹⁰⁷

Prema narečenom pravilniku, svaki klub i savez mora imati povjerenika za zaštitu i sigurnost, a koja mora biti stručna osoba, dok su njegove uloge do detalja razrađene u istom.¹⁰⁸

Cilj pravilnika je i potaknuti nogometne saveze i klubove na aktivnu suradnju i komunikaciju s navijačima i njihovim predstavnicima, između ostalog, i radi rješavanja nastalih problema.¹⁰⁹

Također, sukladno odredbama pravilnika, klubovi i savezi dužni su osigurati učinkovitu razmjenu informacija pa tako i prekograničnih informacija sve u svrhu održavanja sigurnosti,

¹⁰⁵ UEFA: najviše izvršno tijelo nogometa za područje Europe. ma sjedište u Nyonu, Hrvatska je članica te organizacije, podaci dostupni na <https://www.wikipedia.org/wiki/UEFA> (7.6.2020.).

¹⁰⁶ UEFA Pravilnik o zaštiti i sigurnosti 2019, sastoji se od VII. poglavlja. Definira osnovne pojmove, dostupno na hns-cff.hr (21.7.2020.).

¹⁰⁷ Čl. 2. UEFA Pravilnika.

¹⁰⁸ Čl. 4. UEFA Pravilnika.

¹⁰⁹ Čl. 5. UEFA Pravilnika.

reda i mira na stadionima. Navodi se kako je upravo organizator utakmice odgovoran za odnose s tijelima javne vlasti u zemlji odnosno gradu domaćinu, a u pogledu suradnje među policijskim snagama koje su uključene u utakmicu organizator utakmice treba poticati domaće policijske snage da traže nazočnost i gostujuće policijske delegacije.¹¹⁰

Što se tiče prodaje ulaznica za nogometne utakmice, prema UEFA pravilniku, ona mora biti strogo kontrolirana. UEFA zahtijeva da se ulaznice mogu distribuirati samo nakon provjere dokaza o identifikaciji gledatelja kojima su ulaznice prodane.¹¹¹

UEFA pravilnik sadrži odredbe i o putovanju gostujućih navijača koje propisuju da kad procjene rizika kod odigravanja utakmice pokazuju da se ne putuje na utakmicu u gostima, tada organizator utakmice i savezi ili klubovi sudionici moraju poduzeti sve da spriječe navijače od putovanja na takvu rizičnu utakmicu.¹¹²

Nadalje, ukoliko okolnosti to zahtijevaju razdvajanje različitih skupina gledatelja mora početi što je dalje moguće od samog stadiona, upravo iz razloga kako bi se spriječilo miješanje raznih skupina na ulaznim rampama stadiona ili na drugim pristupima samom stadionu.¹¹³

Zaštitarsko osoblje, kao i medicinske službe i vatrogasno osoblje trebaju biti na točno određenim mjestima na i oko stadiona i to još prije nego stadion bude otvoren za javnost.¹¹⁴

Također, organizator utakmice ima ovlasti da poduzme mjere kojima se osigurava da se gledatelji ne mogu kretati s jednog sektora na drugi, a ako se jedna skupina navijača odvaja od druge u tom slučaju potrebno je to razdvajanje učiniti putem nepremostivih prepreka ili ograda.¹¹⁵

Pravilnik sadrži i odredbe o političkim djelovanjima na način da propisuje da je strogo zabranjeno bilo kakvo promicanje i objavljivanje političkih poruka ili bilo čega drugog sa političkim konotacijama i to prije, tijekom i nakon odigravanja utakmice.¹¹⁶

¹¹⁰ Čl. 6. UEFA Pravilnika.

¹¹¹ Čl. 14. UEFA Pravilnika.

¹¹² Čl. 24. UEFA Pravilnika.

¹¹³ Čl. 27. UEFA Pravilnika.

¹¹⁴ Čl. 29. UEFA Pravilnika.

¹¹⁵ Čl. 37. UEFA Pravilnika.

¹¹⁶ Čl. 44. UEFA Pravilnika.

Strogo su zabranjena i druga provokativna djelovanja i rasizam, a na organizatoru utakmice uz suradnju s policijom, je da spriječi svako provokativno djelovanje ili diskriminaciju po bilo kojoj osnovi, a osobito po osnovi boje kože i to kako unutar stadiona, tako i u neposrednoj blizini stadiona. Ukoliko dođe do takvih incidenata, organizator utakmice, policijski zapovjednik za utakmicu i povjerenik zaštiti i sigurnosti dužni su intervenirati putem razglasa i ukloniti takav neprimjereni sadržaj.¹¹⁷

U konačnici, UEFA pravilnik propisuje da ukoliko policijski zapovjednik za utakmicu ili pak povjerenik zaštite i sigurnosti procjeni da zbog sigurnosnih rizika skupina navijača treba biti zadržana na stadionu dok se ostali navijači ne razidu, kad je moguće takva poruka bi trebala biti najavljena gostujućem klubu ili savezu unaprijed.¹¹⁸

3.4.3. HNS

Naposljetku će biti riječi o krovnoj organizaciji nogometa u Hrvatskoj, a to je Hrvatski nogometni savez (dalje: HNS).¹¹⁹

HNS je donio brojne dokumente i pravilnike vezane za zaštitu i sigurnost gledatelja na nogometnim stadionima u Hrvatskoj, a najpoznatiji je već prije spomenuti pravilnik o sigurnosti na nogometnim utakmicama HNS-a (dalje u tekstu: pravilnik HNS-a). Isto se također sastoji od sedam poglavlja, i dva dodatka, a propisuje u principu iste pojmove kao pravilnik FIFA-e i UEFA-e.

U bitnome, spomenuti pravilnik HNS-a kao svrhu navodi utvrđivanje sadržaja i obveza u pogledu poslova sigurnosti organizatora nogometnih utakmica, kao i svih koji sudjeluju u sportskom događaju, a jedan od glavnih ciljeva je upravo da se organizatore nogometnih utakmica i klubove upoznaju sa njihovim obvezama i odgovornostima.¹²⁰

Nastavno, pravilnik HNS-a propisuje da stadion može biti korišten za odigravanje nogometnih utakmica jedino ako njegova struktura i tehničko stanje isto dozvoljavaju, dok se jasno naglašava kako na stadionu nije dopušteno posjedovanje bilo koje vrste oružja i drugih

¹¹⁷ Čl. 45. UEFA Pravilnika.

¹¹⁸ Čl. 46. UEFA Pravilnika.

¹¹⁹ HNS: najviše tijelo i krovna kuća nogometa u Hrvatskoj. Član je i FIFA-e i UEFA-e, podaci dostupni na hns-cff.hr (7.6.2020.).

¹²⁰ Čl. 2. Pravilnika HNS-a.

predmeta koje bi se mogli smatrati opasnima, a strogo je zabranjeno postavljati rasističke i druge agresivne natpise i parole.¹²¹

Pravilnik HNS-a propisuje da su klubovi organizatori nogometnog natjecanja dužni procijeniti rizik izbijanja nereda i nasilja na nogometnom stadionu, te su time naravno i u obavezi poduzeti sve potrebne mjere radi sprječavanja nereda.¹²²

HNS, kao i svako tijelo odnosno udruženje HNS-a koje je zaduženo za rukovođenje natjecanja, te svaki klub 1. i 2. Hrvatske nogometne lige (HNL) moraju imati povjerenika za sigurnost, a njihova dužnost je da ga imenuju. Povjerenik za sigurnost je veza u komunikaciji sa policijskim službama i predstavnicima navijača, a njegova odgovornost se sastoji u ulozi ocjenjivanja i rješavanja rizika, te je dužan surađivati sa policijom i drugim tijelima javne vlasti pri poduzimanju adekvatnih mjera u slučaju izbijanja nasilja na nogometnim stadionima.¹²³

Osim povjerenika za sigurnost, pravilnik HNS-a poznaje i termin časnika (ukupno četiri) za sigurnost kojemu mandat traje dvije natjecateljske sezone. Temeljna zadaća časnika za sigurnost se sastoji u tome da je isti službena osoba koja povjerenika za sigurnost upućuje na utakmice visokog rizika u sklopu natjecanja u 1. i 2. HNL. Zapravo on kontrolira i nadzire poslove sigurnosti na pojedinoj utakmici na koju je poslan.¹²⁴

Kako i kod ranije navedenog UEFA pravilnika, tako i ovaj pravilnik također zahtijeva strogu kontrolu prodaje ulaznica za nogometnu utakmicu, a ulaznice se mogu prodavati samo uz dopuštenje policije ili drugih nadležnih organa i uz provođenje konzultacija sa savezima ili klubovima sudionicima kada je riječ o kupnji ulaznica za gostujuće navijače. Relevantno je istaknuti kako na dan utakmice koja je označena kao utakmica visokog rizika nije moguća prodaja ulaznica na samom stadionu upravo iz razloga kako bi se izbjeglo iniciranje potencijalnih nereda.¹²⁵

No, ništa od ranije navedenog ne bi moglo proći bez suradnje organizatora utakmice i organa javne vlasti, stoga međusobna dužnost suradnje je ono što je potrebno za sprječavanje i

¹²¹ Čl. 4. Pravilnika HNS-a.

¹²² Čl. 18. Pravilnika HNS-a.

¹²³ Čl. 19. Pravilnika HNS-a.

¹²⁴ Čl. 20. Pravilnika HNS-a.

¹²⁵ Čl. 24. Pravilnika HNS-a.

suzbijanje nasilja na i oko nogometnih stadiona.¹²⁶ Isto tako, HNS potiče svoje klubove da surađuju i imaju dobar odnos s klubovima svojih navijača što isto može doprinijeti barem smanjenju pojave nereda na nogometnih stadionima.¹²⁷

Kako bi se spriječio unos nedopuštenih naprava, parola, oružja i ostalog, sigurnosno osoblje je dužno temeljito pregledati svakog gledatelja na vanjskom kordonu ili vanjskom perimetru kojeg formira sigurnosno osoblje, dok konačno pregledavanje mora obaviti osoblje unutar ulaza-rampi.¹²⁸

Pravilnik zabranjuje i svaku promociju i objavu političkih parola i drugih objava sa političkim konotacijama i to tijekom, prije i poslije održavanja utakmice.¹²⁹ Isto je i sa rasističkim porukama i drugim parolama koje u sebi imaju prizvuke diskriminatornog ponašanja.¹³⁰

IV. POZITIVNOPRAVNO UREĐENJE SUZBIJANJA NAVIJAČKOG NASILJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom poglavlju detaljno će se analizirati kaznenopravno i prekršajnopravno zakonodavno uređenje borbe protiv nasilja na nogometnim stadionima, uz poseban osvrt na Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Prekršajni zakon i Kazneni zakon.

Kaznenopravno zakonodavstvo prepoznaje dva oblika kažnjivih djela, uz one najteže (kaznena djela), tu su i prekršaji, koji su regulirani posebnim zakonom koji definira što su to prekršaji, te propisuje i sankcije za takva postupanja.¹³¹

¹²⁶ Čl. 30. Pravilnika HNS-a.

¹²⁷ Čl. 31. Pravilnika HNS-a.

¹²⁸ Čl. 40. Pravilnika HNS-a.

¹²⁹ Čl. 50. Pravilnika HNS-a.

¹³⁰ Čl. 51. Pravilnika HNS-a.

¹³¹ Milivojević Antoliš, L., *O brojnosti prekršaja i prekršajnopравnih sankcija u Republici Hrvatskoj*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 19, br. 1, ožujak 2012., str. 302.

4.1. Prekršajna odgovornost

Prekršajna odgovornost prvenstveno je regulirana Prekršajnim zakonom (dalje u tekstu: PZ)¹³², a potom i brojnim drugim zakonskim propisima kao, ovdje narelevantnijim, ZSNŠN-om.

PZ je važan s obzirom na ovu temu jer su njime propisane sve vrste sankcija koje uopće smiju propisivati drugi zakoni, a osobi koja počini prekršaj njegova prava i slobode mogu biti ograničene samo u onoj mjeri koja odgovara vrsti prekršajnopravne sankcije, te njezinoj svrsi koja je određena zakonom, bez prouzročenja tjelesnih i duševnih patnji, nečovječnog postupanja ili ponižavajućeg odnosa.¹³³

Specifičnost PZ-a jest u tome, za razliku kod KZ-a, da sadrži i materijalnopravne i postupovnopravne odredbe.

Prekršajnopravne sankcije koje se mogu propisati zakonom kojim se propisuje prekršaj i koje se mogu izreći odnosno primijeniti prema počinitelju prekršaja su: kazna (novčana i zatvor), zaštitne mjere. PZ propisuje da su sankcije koje se propisuju ovim Zakonom: mjere upozorenja (opomena i uvjetna osuda), zaštitne mjere odgojne mjere. Novčana kazna je prekršajnopravna sankcija koja se može propisati odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave kojom se propisuje prekršaj i izreći počinitelju prekršaja. Propisom je određena, za svaku vrstu prekršajnopравnih sankcija, njihova visina, odnosno trajanje i nijedna se prekršajnopравna sankcija ne može propisati ni izreći, odnosno primijeniti u neodređenoj visini ili na neodređeno vrijeme, osim ako ovim Zakonom nije određeno drukčije.¹³⁴

Za prekršaj propisan zakonom, za počinitelja prekršaja fizičku osobu ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 100,00 kuna ni većem od 50.000,00 kuna.¹³⁵

¹³² Prekršajni zakon, NN br. 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18. PZ donijet je 19. listopada 2007. godine, a stupio na snagu 1. siječnja 2008. godine. PZ (kakvog danas poznajemo i koji je danas na snazi) se sastoji od ukupno 258 članaka, uz prijelazne i završne odredbe iz NN 39/13, 110/15, 70/17 i 118/18. Zadnja izmjena i dopuna prekršajnog zakona stupila je na snagu dana 1. siječnja 2019. godine. Prekršaje PZ definira kao ona ponašanja kojima se povređuje ili ugrožava javni poredak, društvena disciplina, te društvene vrijednosti koje su zajamčene i zaštićene Ustavom RH, međunarodnim pravom i zakonima, a čiju zaštitu ne možemo osigurati bez prekršajnopравnog sankcioniranja, a ujedno se njihova zaštita ne ostvaruje kaznenopravnom prisilom.

¹³³ Čl. 7. PZ-a.

¹³⁴ Čl. 5. PZ-a.

¹³⁵ Čl. 33. PZ-a.

Kazna zatvora se može propisati i izreći u trajanju od najmanje tri dana do najdulje trideset dana dok za najteže oblike prekršaja čak i do šezdeset dana. Što se tiče prekršaja nasilja u obitelji, drugih prekršaja povezanih s nasiljem, teških prekršaja protiv okoliša i teških prekršaja vezanih za zlorabitu opojnih droga, zakonom se može propisati kazna zatvora do devedeset dana. Sud je taj koji može kaznu zatvora izreći počinitelju prekršaja. Kazna zatvora izriče se na pune dane.¹³⁶

PZ propisuje kako izbor vrste i mjere kazne počinitelju prekršaja određuje upravo sud u granicama koje su određene propisom za počinjeni prekršaj, a na temelju stupnja krivnje, opasnosti djela i svrhe kažnjavanja. Određujući vrstu i mjeru kazne koju će primijeniti, sud mora uzeti u obzir sve okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža za počinitelja prekršaja (olakotne i otegotne okolnosti), a pogotovo sljedeće: stupanj krivnje, pobude iz kojih je prekršaj počinjen, ranije ponašanje počinitelja, njegovo ponašanje nakon počinjenog prekršaja, te ukupnost društvenih i osobnih uzroka koji su pridonijeli počinjenju prekršaja. Također, prilikom izricanja počinitelju prekršaja novčane kazne, sud će uzeti u obzir i njegovo imovinsko stanje.¹³⁷

Počinitelju prekršaja (npr. bacanje predmeta, paljenje pirotehničkih sredstava itd.) se najčešće izriče, uz jednu od kazni, upravo zaštitna mjera zabrane prisustvovanja nogometnim utakmicama (kako u Hrvatskoj, tako i u svijetu).¹³⁸

Iste mjere izriču prekršajni sudovi, koji može počinitelju prekršaja propisanog ovim Zakonom uz novčanu kaznu i kaznu zatvora, pored zaštitnih mjera i mjera opreza propisanih Prekršajnim zakonom izreći i zaštitnu mjeru zabrane prisustvovanja određenim športskim natjecanjima na području Republike Hrvatske (kao već prije spomenuto) s obvezom javljanja u policijsku postaju, zabrane prisustvovanja određenim športskim natjecanjima na području Republike Hrvatske s obvezom boravka u policijskoj postaji, zabrane odlaska na određena športska natjecanja u inozemstvu na kojima sudjeluju hrvatske reprezentacije ili športski klubovi s obvezom javljanja u policijsku postaju i obvezom predavanja putne isprave.¹³⁹

¹³⁶ Čl. 35. PZ-a.

¹³⁷ Čl. 36. PZ-a.

¹³⁸ Čl. 32. ZSNŠN-a.

¹³⁹ Čl. 32. ZSNŠN-a.

U ovom poglavlju osvrnut ćemo se na prekršaje koje se odnose na nogometna natjecanja i koje sankcioniraju nedopuštena ponašanja nogometnih navijača odnosno “huligana”.

4.1.1. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima

ZSNŠN usvojen je na sjednici Hrvatskog sabora dana 15.srpnja 2003.godine, dok je stupio na snagu dana 23.srpnja 2003.godine, danom objave u Narodnim novinama br. 117/03. Do trenutka njegovog donošenja u Republici Hrvatskoj nije postojao niti jedan pravni propis koji bi bio usklađen sa Konvencijom br. 120, a koji bi se doticao nasilja i nereda na športskim događanjima. Kada je u pitanju ZSNŠN, s vremenom se uočilo da njegovim donošenjem nisu bili riješeni neki relevantni problemi, te da je iz tog razloga trebalo pristupiti njegovoj izmjeni i dopuni. „Prije svega treba istaknuti kako se ukazao problem, koji nije bio riješen ZSNŠN-om, a odnosi se nemogućnost kvalitetne provjere izrečene sigurnosne i zaštitne mjere koja se odnosi na zabranu prisustvovanja športskim natjecanjima, te eventualno sankcioniranje osobe koja prekrši takvu mjeru“.¹⁴⁰

Sankcije koje ZSNŠN propisuje su novčana kazna, kazna zatvora i zaštitne mjere, dok se za počinitelje maloljetne prekršitelje predviđaju i odgojne mjere, a iste se odnose na sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na gledatelje ili druge osobe, organiziranje nasilja, uništavanje stvari ili imovine te nepoštovanje ostalih predviđenih mjera i zabrana.¹⁴¹

Sam zakon na svome početku definira i svoj temeljni cilj, a to je osiguravanje sigurnosti gledatelja, natjecatelja i drugih sudionika u športskim natjecanjima ili športskih priredbi te stvaranje okruženja koje sprječava, suzbija i sankcionira neprimjereno ponašanje, nereda, te nasilje, prije, za vrijeme i poslije športskog natjecanja ili športske priredbe, zatim osiguravanje zaštite gledatelja koji se primjereno ponašaju, potom zaštite drugih građana i njihove imovine i imovine pravnih osoba te naposljetku stvaranje uvjeta da športsko natjecanje ili športska priredba što više pridonosi kvaliteti života građana, osobito mladeži.¹⁴²

¹⁴⁰ Primorac, D.; Duvnjak, Ž.; Roso, S., *Neki aspekti prekršaja prema zakonu o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 47, br. 2/2010., travanj 2010, str. 339.

¹⁴¹ Čl. 31.,31.a,31.b,31.c,31.d. ZSNŠN-a.

¹⁴² Čl.1. ZSNŠN-a.

Izvorni ZSNŠN je odredio velik broj protupravnih ponašanja koja je okvalificirao samo kao prekršaje, a niti jedan oblik neprimjerenog ponašanja na športskim natjecanjima nije okvalificirao kao kazneno djelo.¹⁴³

Na sjednici Hrvatskog sabora dana 9. lipnja 2006. godine usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima (dalje: ZIDZSNŠN 2006), NN br. 71/06 od 28. lipnja 2006. godine.¹⁴⁴ Relevantna novina ZIDZSNŠN-a 2006. je bila ustrojavanje i vođenje Zbirke podataka prijestupnika i događaja na športskim natjecanjima.¹⁴⁵ Zbirka sadrži osobne podatke o osobama koje su evidentirane za prekršaje, zatim o podnijetim kaznenim prijavama i optužnim prijedlozima protiv tih osoba, potom o izrečenim sigurnosnim mjerama i mjerama opreza, te za nas najrelevantnije zabranu prisustvovanja športskim natjecanjima. Ustrojstvo i vođenje Zbirke je zadaća Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske.

Također, glede pokretanja prekršajnog postupka došlo je do značajnih promjena. Odredba čl. 31. st. 2. ZSNŠN-a propisivala je da prekršajni postupak za prekršaje propisane tim Zakonom pokreće policijska uprava koja je nadležna za mjesto gdje se športsko natjecanje odigrava, a isto može učiniti i organizator športskog natjecanja. Predmetni stavak obrisan je odredbom čl. 11. ZIDZSNŠN-a 2006., a to znači da je zakonodavac ovu odredbu uskladio s Zakonom o prekršajima (NN br. 88/02, 122/02, 187/03, 105/04 i 127/04 – u daljnjem tekstu: ZP) odnosno čl. 170. navedenog Zakona koji propisuje da je pokretanje prekršajnog postupka u nadležnosti državnog odvjetnika, zatim tijela uprave u čiju nadležnost spada neposredno provođenje ili nadzor nad provođenjem propisa kojima su propisani prekršaji, nadležna inspeksijska tijela ili pravne osobe s javnim ovlastima. Ukoliko navedeni ne pokrenu postupak, umjesto njih to mogu učiniti i tijela višeg stupnja u čiju nadležnost spada nadzor nad provođenjem pojedinog propisa. No, Prekršajni zakon (Narodne novine br. 107/07 – u daljnjem tekstu: PZ) propisuje kako su za pokretanje prekršajnog progona ovlašteni: državni odvjetnik, tijelo državne uprave, pravna osoba s javnim ovlastima, ali i sam oštećenik.¹⁴⁶

¹⁴³ Margetić, M.; Borovec, K., *Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima-preventivne i represivne mjere sudova i policije*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 22, br. 2/2015, rujna 2015, str. 596.

¹⁴⁴ *Ibid.*, str. 342.

¹⁴⁵ Čl. 39.b ZSNŠN-a (sadržan u čl. 18. ZIDZSNŠN-a 2006).

¹⁴⁶ Čl. 109. st. 1. PZ-a.

U ZIDZSNŠN-u iz 2006., došlo je do izmjena koje se odnose i na do sada propisane kazne, a obzirom su prema stavovima predlagatelja zakona izrečene kazne bile izrazito niske, točnije uvijek bi se izricale oko minimuma propisane kazne.¹⁴⁷

Unatoč ZIDZSNŠN-a 2006., došlo je do pojave novih problema zbog čega je trebalo napraviti dodatne izmjene i dopune ZSNŠN-a. Izmjene i dopune ZSNŠN-a iz 2006. godine dovele su do povećanja učinkovitosti u suzbijanju protupravnih ponašanja na športskim natjecanjima, ali se također dogodilo to da su huligani prepoznali to povećanje učinkovitosti, pa su sve ono što im je bilo zabranjeno raditi u Republici Hrvatskoj, nastavili raditi u inozemstvu upravo na gostovanju domaćih klubova ili reprezentacije gdje im se za to ukazala i prilika.¹⁴⁸

Nakon ZIDZSNŠN-a 2006., napravljene su još dvije izmjene i dopune ZSNŠN-a, 2009. godine i 2011. godine (trenutno na snazi, a o kojim izmjenama i dopunama nastavno u radu).

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima (NN br. 34/2011, dalje u tekstu: ZIDZSNŠN)¹⁴⁹ donijet je 2011. godine, a kao prethodno navedeno uvodi neke novine, od kojih su najbitnije uvođenje kaznenih djela za počinjene nereda na športskim natjecanjima.

Značajna novina ovih izmjena i dopuna je ta da su dodana djela sudjelovanja u tučnjavi ili napadu na gledatelje ili druge osobe (čl. 31.a ZSNŠN-a), organiziranje nasilja na športskim natjecanjima (čl. 31.b ZSNŠN-a), uništavanje stvari ili imovine na športskom natjecanju (čl. 31.c ZSNŠN-a), te nepoštivanje mjera i zabrana (31.d ZSNŠN-a), a za koje taj zakon propisuje da je riječ o kaznenim djelima (a ne prekršajima) o kojima istima će detaljnije biti riječi u nastavku ovog rada.¹⁵⁰

Također, ZIDZSNŠN-om povećane su novčane kazne za počinjene prekršaje kao npr. za pravnu osobu organizatora športskog natjecanja, predviđena novčana kazna je sada u rasponu između 50.000,00 kn pa do 250.000,00 kn (dok je do tada propisana novčana kazna bila u rasponu između 20.000,00 kn do 150.000,00 kn).¹⁵¹

¹⁴⁷ Čl. 37. do 39. ZSNŠN-a.

¹⁴⁸ Primorac; Duvnjak; Roso (2010), str. 344. (2.6.2020.).

¹⁴⁹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima (NN br. 34/2011).

¹⁵⁰ Čl. 11. ZIDZSNŠN-a.

¹⁵¹ Čl. 15. ZIDZSNŠN-a.

Nadalje, povećan je i iznos novčane kazne za pravnu osobu koja je vlasnik ili korisnik športskog objekta, te on sad obuhvaća raspon od 100.000,00 kn do 500.000,00 kn, a ne kao prije raspon od 30.000,00 kn pa do 200.000,00 kn.¹⁵²

Povećane su, u manjoj mjeri, i novčane kazne za fizičke osobe zbog posjedovanja ili konzumacije alkoholnih pića sa više od 6% alkohola, droge, pirotehničkih sredstava, oružja i dr., zatim zbog pokušaja unošenja u športski objekt gore navedenih, maskiranja lica radi prikrivanja svojeg identiteta, ne posjedovanja ulaznice, a borave i zadržavaju se na mjestu u gledateljskom prostoru, te one sada iznose u rasponu od 2.000,00 kn do 15.000,00 kn, a ne kao prije od 1.000,00 pa do 10.000,00 kn.¹⁵³

Također, valjalo bi spomenuti i prijedlog izmjena ZSNŠN-a iz 2019. godine koji je bio upućen u Hrvatski sabor na prvo čitanje, no taj zakon o izmjenama i dopunama kakav je predstavljen do današnjeg dana nije izglasan. U suštini, predlagatelj zakona imao je namjeru učinkovitije regulirati i sankcionirati nered i nasilje na sportskim natjecanjima pogotovo onih koji se odigravaju u inozemstvu, kako na samim stadionima tako i u svim pravcima putovanja na mjesta održavanja sportskih događanja. Također, htjelo se proširiti popis inkriminiranih ponašanja, kao i omogućiti policiji olakšano i kvalitetno provođenje istraživanja prekršaja i kaznenih djela koji su povezani sa povredom javnog reda i mira na sportskim natjecanjima. Svrha je bila i povećanje sigurnosti među gledateljima tako što bi svatko tko dođe na sportsko natjecanje pod utjecajem droga ili alkohola bio prekršajno kažnjavan, čak bi se kažnjavalo i osobe koje se odbiju podvrgnuti testiranju na alkohol i droge, a pretpostavlja se da su pod utjecajem tih opijata.¹⁵⁴

Članak 4. prijedloga propisuje novčanu kaznu u rasponu 10.000,00 kn pa do 50.000,00 kn (kao i kod ZIDZSNŠN-a iz 2011.godine) za fizičku osobu organizatora športskog natjecanja ako isti ne postupi po zahtjevu policije (novododana odredba).¹⁵⁵

¹⁵² Čl. 16. ZIDZSNŠN-a.

¹⁵³ Čl. 18. ZIDZSNŠN-a.

¹⁵⁴ Hranjec, R., 2019, *Novi prijedlog izmjena i dopuna Zakona o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima*, tekst dostupan na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/40054>

¹⁵⁵ Čl. 4. prijedloga Zakona o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima iz 2019., dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=12300> (27.5.2021.).

Nastavno, i idući članak ovog prijedloga propisuje da će se novčanom kaznom u rasponu od 15.000,00 kn pa sve do 50.000,00 kn kazniti fizička osoba vlasnik ili korisnik športskog objekta ako unatoč zabrani policije održi ili ne prekine športsko natjecanje što bi bila novina u odnosu na izmjene i dopune iz 2011. godine.¹⁵⁶

Analizirajući ovaj prijedlog, može se zaključiti da bi svrha istog u bitnome zapravo bila jačanje uloge policije i proširenje njihovih ovlasti što se tiče procesuiranja i sankcioniranja, no smatram kako ZSNŠN koji je trenutno na snazi sadrži dobre odredbe (detaljna analiza odredbi ZSNŠN-a u nastavku rada) za borbu protiv takvih nedoličnih ponašanja navijača te da takve odredbe ne bi trebalo mijenjati, bar ne u ovom trenutku, a ovaj prijedlog iz 2019.godine ne donosi neke značajnije promjene (u pogledu sankcija prvenstveno) s kojima bi se znatno smanjilo počinjenje nereda i nasilja na nogometnim stadionima.

Prekršaji koji se tiču nereda na športskim natjecanjima regulirani su ZSNŠN-om, kao *lex specialis*¹⁵⁷ zakonskim propisom, te će se nastavno u radu raditi samo o prekršajima prema ZSNŠN-u.

Kada promatramo strukturu prekršaja, razvidno je kako u protupravnim ponašanjima u većini prevladava posjedovanje ili konzumiranje alkoholnih pića, posjedovanje pirotehničkih sredstava i predmeta namijenjenih za nanošenje ozljeda i stvaranje nereda za vrijeme dolaska na natjecanje, paljenje i bacanje pirotehničkih sredstava, sudjelovanje u tučnjavi i nasilju, unošenje alkoholnih pića, droga i pirotehničkih sredstava u sam športski objekt odnosno nogometni stadion, nedozvoljeni ulazak i bacanje predmeta u natjecateljski prostor, kao i oštećenje i uništenje imovine.¹⁵⁸

Prema *Primorcu, Duvnjaku i Rosi*, najveći broj nereda vezan je upravo za nogomet i zabilježen je na nogometnim natjecanjima i to ukupno na 244 utakmice, dok su na svim ostalim športskim natjecanjima neredi zabilježeni u samo 34 slučaja. Od početka primjene Zakona pa do 31. prosinca 2005. godine u tučnjavama je došlo do ozljede 110 navijača, a prilikom poduzimanja

¹⁵⁶ Čl. 5. prijedloga Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima iz 2019., dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=12300> (27.5.2021.).

¹⁵⁷ *lex specialis*-poseban je zakon koji isključuje primjenu općeg zakona (*lex generalis*). Dakle, jači je od općeg zakona, a odredbe općeg zakona se time primjenjuju samo ako nešto nije uređeno odredbama *lex specialis*-a.

¹⁵⁸ *Ibid.*, str. 341.

mjera ozlijeđeno je ukupno 19 policijskih službenika, dok je u takvim neredima oštećeno 27 autobusa, 63 osobna automobila, 21 tramvaj i tri željeznička vagona.¹⁵⁹

Pretežito u tim neredima na športskim događanjima sudjeluje veliki broj mlađih osoba. Tijekom spomenutog vremenskog razdoblja protiv maloljetnih počinitelja podnijeto je 147, a protiv počinitelja mlađih punoljetnika 260 zahtjeva za pokretanjem prekršajnog postupka. Također treba naglasiti kako su protiv 5 maloljetnih počinitelja i 21 počinitelja mlađeg punoljetnika podnijete kaznene prijave.¹⁶⁰

Kod velike većine navijača protupravna ponašanja dovodimo u vezu upravo s konzumacijom alkoholnih pića, dok je u novije vrijeme sve prisutniji porast konzumacije opojnih droga.¹⁶¹

Predmetnim ZSNŠN-om (NN br. 117/03,71/06, 43/09 i 23/11), u bitnome, propisana su protupravna ponašanja koje sankcionira ovaj *lex specialis* zakon, te obveze i prava svih sudionika u športskim događanjima (od igrača, navijača, pa do ključnih ljudi, u ovom slučaju, nogometnih klubova).¹⁶²

Ovaj zakon specificira protupravna ponašanja (prekršaje i kaznena djela) koja su podložna sankcijama kao npr. posjedovanje ili konzumiranje alkoholnih pića sa više od 6% alkohola, bacanje predmeta u natjecateljski prostor ili u prostor gledališta, paljenje i bacanje priotehničkih sredstava itd.¹⁶³

ZSNŠN propisuje da se čak i pokušaj¹⁶⁴ unošenja u športski objekt (nogometni stadion) alkoholnih pića, opojnih droga, pirotehničkih sredstava i drugih naprava koji su prema procjeni zaštitarskog osoblja pogodni za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda smatra prekršajem (što prije nije bio slučaj), te će isti biti i propisno sankcioniran.¹⁶⁵

¹⁵⁹ *Ibidem*.

¹⁶⁰ *Ibid.*, str. 341.

¹⁶¹ *Ibidem*.

¹⁶² Čl. 2. ZSNŠN-a.

¹⁶³ Čl. 4. ZSNŠN-a.

¹⁶⁴ Da bi postojao pokušaj moraju se ostvariti tri nužna obilježja: a) mora postojati namjera započinjanja prekršaja, b) mora se započeti ostvarivanje prekršaja, tj. poduzeti barem neku radnju kojom se ostvaruju pripreme za počinjenje prekršaja ili jedno obilježje prekršaja i c) prekršaj ne smije biti dovršen, tj. ne smiju se ostvariti sva njegova obilježja. Pokušaj prekršaja, u pravilu, nije kažnjiv. Pokušaj prekršaja je kažnjiv samo ako je to posebno propisano. Aviani, Damir: (2013), "Prekršajno pravo", *op.cit.*(bilj.12), str.27., Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2013. godina.

¹⁶⁵ Čl. 4. ZSNŠN-a.

Gore navedenim člancima kažnjiv je prekršaj počinjen od strane fizičke osobe koja organizira športsko natjecanje, u ovom slučaju, nogometno natjecanje, odnosno koja je vlasnik ili korisnik športskog objekta, te fizičke osobe koja konzumira alkoholna pića ili unese ista na športski objekt, koji se maskira i koji unese neke uvredljive transparente na nogometni stadion u ovom slučaju. Cilj odredaba ovih nabrojanih članaka je u bitnome isti: sprječavanje i suzbijanje nereda i nasilja na nogometnim stadionima odnosno generalno na športskim objektima. Predmetne odredbe štite generalnu populaciju koja dobronamjerno prisustvuje na športskim natjecanjima u nadi da će na miran način pogledati npr. nogometnu utakmicu svojeg omiljenog nogometnog kluba ili reprezentacije, bez da strahuju za svoju sigurnost. Zaštita se upravo tim odredbama osigurava dobro i visoko propisanim novčanim kaznama, ali i činjenicom što su nastavno detaljno opisana prekršajna dijela uopće i prepoznata i propisana kao prekršajna dijela u posebnom propisu, ZSNŠN-u.

4.1.1.1. Kažnjavanje organizatora utakmica

Aktualni ZSNŠN propisuje kako će se novčanom kaznom od 10.000,00 do 50.000,00 kuna kaznit za prekršaj fizička osoba koja je organizator športskog natjecanja ako: 1. propusti poduzeti mjere radi sprječavanja i suzbijanja nereda i nasilja na športskom natjecanju, odnosno odbije surađivati s nadležnim policijskim tijelom i postupati po nalogu policije glede otklanjanja uočenih nedostataka u postupku pripreme, organizacije i održavanja športskog natjecanja (članak 5.), 2. na športskom natjecanju nema redarsku službu ili nema dovoljan broj redara (članak 6.), 3. omogući da poslove redara obavljaju osobe koje nemaju oznaku ili natpis koji označava da su pripadnici redarske službe (članak 9.), 4. kao redara zapošljava ili koristi osobu koja nije osposobljena za poslove redara (članak 11.), 5. zapis videonadzora športskog objekta ne dostavi na zahtjev policije (članak 16. stavak 1.), 6. ne osigura odgovarajući prostor za parkiranje autobusa i osobnih automobila (članak 16. stavak 3), 7. ulaznim i izlaznim vratima športskog objekta ne rukuje osposobljeno osoblje (članak 17. stavak 1.), 8. se ulazna i izlazna vrata športskog objekta, prostor za prodaju ulaznica, rampe za usmjeravanje gledatelja, prolazi (tuneli) i stepenice ne nalaze pod stalnim nadzorom redara (članak 17. stavak 3.), 9. ako nije prije održavanja športskog natjecanja provedeno pretraživanje športskog objekta ili dijela športskog objekta u kojem se organizira športsko natjecanje i na kojem se smještaju gledatelji (članak 19.), 10. sustav obavještanja gledatelja koristi za namjene koje nisu dopuštene (članak 20. stavak 2.), 11. na prostoru športskog objekta dopusti prodaju i distribuciju

alkoholnih pića (članak 21. stavak 1.), 12. športsko natjecanje održava noću, a športski objekt nije opremljen samostalnim izvorom električne energije (članak 22.), 13. športski objekt ne otvori dovoljno rano da bi se izbjegle gužve i neredi prilikom ulaska gledatelja u športski objekt (članak 23.).¹⁶⁶

Također, za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka određena je novčana kazna u iznosu od 10.000,00 do 80.000,00 kuna kojom će se kaznit fizička osoba obrtnik ili osoba koja obavlja drugu samostalnu djelatnost organizator športskog natjecanja.¹⁶⁷

Nadalje, za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka biti će kažnjena pravna osoba koja je organizator športskog natjecanja i to novčanom kaznom u iznosu od 50.000,00 do 250.000,00 kuna.¹⁶⁸

S tim u vezi, za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka novčanom kaznom od 5.000,00 do 50.000,00 kuna biti će kažnjena odgovorna osoba pravne osobe organizatora športskog natjecanja.¹⁶⁹

4.1.1.2. Kažnjavanje vlasnika športskih objekata i redara

Sljedeći članak propisuje da će se novčanom kaznom od 15.000,00 do 50.000,00 kuna kaznit za prekršaj fizička osoba koja je vlasnik ili korisnik športskog objekta ako: 1. na športskom objektu nema neprekidni videonadzor s mogućnošću ispisa i pohranjivanja snimljenog zapisa, uređaj za brojanje i kontrolu ulaznica te sustav za obavješćavanje gledatelja (članak 16. stavak 1.), 2. ulazna i izlazna vrata športskog objekta, prostor za prodaju ulaznica, rampe za usmjeravanje gledatelja, prolazi (tuneli) i stepenice nisu odgovarajuće i vidljivo označeni.¹⁷⁰

Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka novčanom kaznom u iznosu od 20.000,00 do 100.000,00 kuna kaznit će se fizička osoba obrtnik ili osoba koja obavlja drugu samostalnu djelatnost koja je vlasnik ili korisnik športskog objekta.¹⁷¹

Također, za prekršaj iz stavka 1. ovoga pravna osoba koja je vlasnik ili korisnik športskog objekta biti će kažnjena novčanom kaznom u iznosu od 100.000,00 do 500.000,00 kuna.¹⁷²

Nastavno, propisano je da za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka, novčanom kaznom u rasponu od 10.000,00 pa sve do 50.000,00 kuna kaznit će se odgovorna osoba pravne osobe vlasnika sportskog objekta.¹⁷³

¹⁶⁶ Čl. 37.st.1. ZSNŠN-a.

¹⁶⁷ Čl. 37.st.2. ZSNŠN-a.

¹⁶⁸ Čl. 37.st.3. ZSNŠN-a.

¹⁶⁹ Čl. 37.st.4. ZSNŠN-a.

¹⁷⁰ Čl. 38.st.1. ZSNŠN-a.

¹⁷¹ Čl. 38.st.2. ZSNŠN-a.

¹⁷² Čl. 38.st.3. ZSNŠN-a.

¹⁷³ Čl. 38.st.4. ZSNŠN-a.

ZSNŠN propisuje kako će se novčanom kaznom od 1.000,00 do 10.000,00 kuna kaznit za prekršaj redar koji ne obavi dužnosti iz članka 10. stavka 1. ovoga Zakona te koji ne postupa po zapovijedi policije.¹⁷⁴

4.1.1.3. Kažnjavanje navijača

Propisano je i kažnjavanje navijača, a što je i od najveće važnosti za temu ovog rada i to novčanim kaznama od minimalno 1.000,00 kn pa do maksimalno 15.000,00 kn ovisno o vrsti počinjenog prekršaja. Propisivanjem ovih prekršaja nastoji se spriječiti nered na sportskim natjecanjima, preveniranjem neželjenih ponašanja za koja se utvrdilo da potencijalno djeluju na prvenstveno sigurnost ljudi koji prisustvuju nogometnim utakmicama, a potom i redara kojima je dužnost očuvanje reda i sigurnosti svih prisutnih tijekom odigravanja utakmica, kao primjerice ulazak na natjecanja u alkoholiziranom stanju, maskiranje lica radi sakrivanja svog identiteta, unošenje pirotehničkih sredstava na stadion itd.

Slijedom navedenog, novčanom kaznom od 2.000,00 do 15.000,00 kuna ili kaznom zatvora u trajanju do 30 dana biti će kažnjena za prekršaj fizička osoba koja: 1. posjeduje ili konzumira alkoholna pića i druga pića koja sadrže više od 6% alkohola, droge ili posjeduje pirotehnička sredstva, oružje i druga sredstva pogodna za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda i nasilja (članak 4. stavak 1. podstavak 1.), 2. pokuša unijeti ili unese u športski objekt alkoholna pića, drogu, pirotehničko sredstvo, oružje ili drugo sredstvo pogodno za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda i nasilja (članak 4. stavak 1. podstavak 2.), 3. pokuša ući, dođe ili boravi na prostoru športskog objekta u alkoholiziranom stanju iznad 0,50 g/kg, odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog zraka (članak 4. stavak 1. podstavak 3.), 4. maskira lice radi prikriivanja identiteta (članak 4. stavak 1. podstavak 4.), 5. pokuša unijeti ili unese i ističe u športskom objektu transparent, zastavu ili drugu stvar s obilježjem kojim se iskazuje ili potiče mržnja ili nasilje na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti (članak 4. stavak 1. podstavak 5.), 6. boravi i zadržava se na mjestu u gledateljskom prostoru za koje ne posjeduje ulaznicu ili odgovarajuću ispravu izdanu od strane organizatora (članak 4. stavak 1. podstavak 11.)¹⁷⁵

¹⁷⁴ Čl. 38.a ZSNŠN-a.

¹⁷⁵ Čl. 39. st.1. ZSNŠN-a.

Nadalje, novčanom kaznom u rasponu od 1.000,00 do 10.000,00 kuna ili kaznom zatvora u trajanju od najmanje tri dana do najdulje 30 dana kaznit će se za prekršaj fizička osoba, odnosno novčanom kaznom od 5.000,00 do 30.000,00 kuna pravna osoba koja kupi ili na drugi način pribavi ili omogući kupnju ili pribavljanje ulaznica osobi kojoj je izrečena zaštitna mjera (članak 32. stavak 1.), zabrana prisustvovanja športskom natjecanju (članak 34.a stavak 1.) i mjera opreza te organizator športskog natjecanja koji ne postupi sukladno odredbi članka 32. stavka 5., 6. i 7. ovoga Zakona.¹⁷⁶

4.1.1.3.1. Statistički podaci

Tablica 1. Pravomoćno izrečene novčane kazne u prekršajnom postupku po prvostupanjskim sudovima (uključujući i stalne službe) izrečenih od dana stupanja na snagu ZID ZSNŠN/11 (31. ožujka 2011.godine) do sredine 2015.godine, tj. za razdoblje od 2011. do 2015. god.¹⁷⁷

Županija	Prekršajni sud	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Ukupno
Bjelovarsko-bilogorska	Bjelovar	5	1	5	3	1	15
Međimurska	Čakovec	20	11	18	5	2	56
Dubrovačko-neretvanska	Dubrovnik	1	4	4	7	6	22
Ličko-senjska	Gospić	4	5	7	8	1	25
Karlovačka	Karlovac	11	20	26	17	4	78
Koprivničko-križevačka	Koprivnica	7	3	49	90	36	185

¹⁷⁶ Čl. 39. st.2. ZSNŠN-a.

¹⁷⁷ Margetić, M.; Borovec, K., *Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima-preventivne i represivne mjere sudova i policije*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 22, br. 2/2015, rujan 2015, str. 601.

Grad Zagreb i Zagrebačka županija	Novi Zagreb	¹⁷⁸	-	-	-	6	6
Osječko- baranjska	Osijek	24	41	35	65	15	180
Požeško- slavonska	Požega	-	-	-	4	-	4
Istarska	Pula	17	28	31	61	12	149
Primorsko- goranska	Rijeka	56	84	87	95	33	355
Sisačko- moslavačka	Sisak	1	-	1	7	-	9
Brodsko- posavska	Slavonski Brod	3	-	-	1	-	4
Splitsko- dalmatinska	Split	219	152	279	224	146	1020
Šibensko- kninska	Šibenik	6	12	9	6	1	34
Vukovarsko- srijemska	Vukovar	16	44	43	45	3	151
Zadarska	Zadar	13	34	38	22	18	125
Grad Zagreb	Zagreb	14	125	141	88	28	396

¹⁷⁸ Napomena: prazne crte u tablicama znače da nema dostupnih podataka o navedenom.

Krapinsko-zagorska	Zlatar	-	-	1	1	-	2
Varaždinska	Varaždin	13	25	90	24	19	171
Zagrebačka	Velika Gorica	-	-	-	-	1	1
Virovitičko-podravska	Virovitica	1	3	2	4	-	10
Ukupno	22	431	592	866	777	332	2998

Iz navedene preuzete tablice (prema podacima prikupljenih od prvostupanijskih sudova) proizlazi kako je najviše izrečenih i otprilike jedna trećina svih izrečenih novčanih kazni izrečena na Prekršajnom sudu u Splitu uključujući i stalne službe, zatim veliki broj pravomoćno izrečenih novčanih kazni za prekršaje iz domene ZSNŠN-a nalazimo i u Gradu Zagrebu, Rijeci, Varaždinu, Osijeku, Puli i Koprivnici, dakle u svim većim gradovima diljem RH.

Tablica 2. Pravomoćno izrečene kazne zatvora (bezuvtjetne/uvjetne) u prekršajnom postupku po prvostupanijskim sudovima (uključujući i stalne službe) izrečenih od dana stupanja na snagu ZID ZSNŠN/11 (31. ožujka 2011.godine) do sredine 2015.godine¹⁷⁹

Županija	Prekršajni sud	2011. (bezuvtj./ uvj.)	2012. (bezuvtj./ uvj.)	2013. (bezuvtj./ uvj.)	2014. (bezuvtj./ uvj.)	2015. (bezuvtj./ uvj.)	Ukupno (bezuvtj./ uvj.)
Bjelovarsko-bilogorska	Bjelovar	- ¹⁸⁰	-	0/1	-	-	0/1
Međimurska	Čakovec	-	0/1	-	-	-	0/1

¹⁷⁹ *Ibid.*, str. 604.

¹⁸⁰ Napomena: prazne crte u tablicama znače da nema dostupnih podataka o navedenom.

Dubrovačko-neretvanska	Dubrovnik	-	-	-	-	-	
Ličko-senjska	Gospić	-	-	0/1	-	-	0/1
Karlovačka	Karlovac	-	5/4	2/2	3/2	3/1	13/9
Koprivničko-križevačka	Koprivnica	0/2		0/1		0/5	0/8
Grad Zagreb i Zagrebačka županija	Novi Zagreb	-	-	-	-	-	-
Osječko-baranjska	Osijek	0/5	0/6	0/4	5/3	0/1	5/19
Požeško-slavonska	Požega	-	-	-	-	-	-
Istarska	Pula	1/3	-	-	0/2	-	1/5
Primorsko-goranska	Rijeka	0/1	1/11	0/1	0/6	0/1	1/20
Sisačko-moslavačka	Sisak	-	-	1/0	0/1	-	1/1
Brodsko-posavska	Slavonski Brod	0/2	-	0/1	0/1	-	0/4
Splitsko-dalmatinska	Split	3/12	5/7	5/31	1/17	3/7	17/74

Šibensko-kninska	Šibenik	0/1	0/7	0/13	2/6	0/3	2/30
Vukovarsko-srijemska	Vukovar	-	0/2	0/2	-	-	0/4
Zadarska	Zadar	0/2	0/1	0/2	0/4	-	0/9
Grad Zagreb	Zagreb	0/30	0/106	0/46	0/44	0/32	0/258
Krapinsko-zagorska	Zlatar	-	-	-	-	-	-
Varaždinska	Varaždin	-	0/1	-	-	-	0/1
Zagrebačka	Velika Gorica	-	-	-	-	-	-
Virovitičko-podravska	Virovitica	-	-	-	-	-	-
Ukupno	22	4/58	11/146	8/105	11/86	6/50	40/445

Opet u najvećim gradovima RH se najviše izriču kazne zatvora i to od ukupnog broja pravomoćno izrečenih kazni zatvora u skladu sa odredbama ZSNŠN-a, najviše su izrečene uvjetne kazne zatvora. Ističem činjenicu, a u skladu sa navedenim gornjim statističkim podacima, da svih 258 kazni zatvora izrečenih na Prekršajnom sudu u Zagrebu (uključujući stalne službe) čine uvjetne kazne zatvora, odnosno da nije izrečena nijedna bezuvjetna kazna zatvora. U prekršajnim sudovima i njihovim stalnim službama u Dubrovniku, Požegi, Velikoj Gorici i u Zlataru u navedenom razdoblju nisu izrečene kazne zatvora. Najviše bezuvjetnih kazni zatvora izrečeno je u Splitu.

Tablica 3. Pravomoćno izrečene zaštitne mjere zabrane prisustvovanja športskim natjecanjima u prekršajnom postupku po prvostupanjskim sudovima (uključujući i stalne službe) izrečenih od dana stupanja na snagu ZID ZSNŠN/11 (31. ožujka 2011.godine) do sredine 2015.godine, tj. za razdoblje od 2011. do 2015. god.¹⁸¹

Županija	Prekršajni sud	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Ukupno
Bjelovarsko-bilogorska	Bjelovar	- ¹⁸²	-	-	-	-	-
Međimurska	Čakovec	8	-	-	1	-	9
Dubrovačko-neretvanska	Dubrovnik	1	1	1	1	3	7
Ličko-senjska	Gospić	2	3	5	9	-	19
Karlovačka	Karlovac	4	10	12	5	4	35
Koprivničko-križevačka	Koprivnica	-	-	1	6	4	11
Grad Zagreb i Zagrebačka županija	Novi Zagreb	-	-	-	-	2	2
Osječko-baranjska	Osijek	6	4	5	19	5	39
Požeško-slavonska	Požega	-	-	-	1	-	1

¹⁸¹ Margetić, M.; Borovec, K., *Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima-preventivne i represivne mjere sudova i policije*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 22, br. 2/2015, rujan 2015, str. 612-613.

¹⁸² Napomena: prazne crte u tablicama znače da nema dostupnih podataka o navedenom.

Istarska	Pula	14	11	11	18	3	57
Primorsko-goranska	Rijeka	13	13	4	19	4	53
Sisačko-moslavačka	Sisak	-	-	-	-	-	-
Brodsko-posavska	Slavonski Brod	1	-	-	1	-	2
Splitsko-dalmatinska	Split	40	56	58	47	37	238
Šibensko-kninska	Šibenik	1	3	12	8	3	27
Vukovarsko-srijemska	Vukovar	1	-	-	-	-	1
Zadarska	Zadar	5	5	7	1	3	27
Grad Zagreb	Zagreb	16	96	71	91	20	294
Krapinsko-zagorska	Zlatar	-	-	-	-	-	-
Varaždinska	Varaždin	-	-	-	-	-	-
Zagrebačka	Velika Gorica	-	-	-	-	-	-
Virovitičko-podravska	Virovitica	-	-	-	-	-	-

Ukupno	22	112	202	187	227	88	816

Također, kao i iz prethodnih tablica i podataka vidljivo je kako je najviše pravomoćno izrečenih zaštitnih mjera izrečeno upravo na prekršajnim sudovima u Splitu i Zagrebu, dok niti jedna mjera nije izrečena u Zlataru, Varaždinu, Velikoj Gorici, Virovitici, Sisku i Bjelovaru.

Evidenciju statističkih podataka o događajima vezanim uz športska natjecanja vodi MUP, Ravnateljstvo policije, te Nacionalna kontaktna točka za nogomet – NFIP¹⁸³ pa tako i podatke koji se odnose na broj privedenih osoba sa športskih objekata (nogometnih stadiona) ili zbog incidenata povezanih s odigravanjem određenog športskog natjecanja.¹⁸⁴

Tablica 4. Punoljetne osobe proglašene krivima prema klasifikaciji prekršaja i vrsti odluke za vremenski period od 2016. godine pa do 2021. godine.¹⁸⁵

Povreda o sprječavanju nereda na športskim stadionima	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021
Proglašeni krivima	677	852	741	481	271	228

Prema dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku¹⁸⁶ za vremenski period 2016.-2021. godine, zaključujemo kako je broj punoljetnih osoba koje su proglašene krivima za prekršaje

¹⁸³ Nacionalna kontaktna točka za nogomet (*National Football Information Point*)-za RH to je Ministry of Interior, General Police Directorate, Public Order Service, Department for Prevention of Disorder at Sports Competitions, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52013XG1108%2802%29> (9.3.2021.).

¹⁸⁴ Margetić, M.; Borovec, K., *Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima-preventivne i represivne mjere sudova i policije*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 22, br. 2/2015, rujna 2015, str. 623.

¹⁸⁵ Statistička izvješća Državnog zavoda za statistiku, (2020), dostupno na: www.dzs.hr (2.3.2022.).

¹⁸⁶ DZS: državna upravna organizacija koja samostalno obavlja svoje poslove u skladu s odredbama [Zakona o službenoj statistici](#) („Narodne novine“, broj 25/20), a redovita statistička istraživanja provodi na temelju Programa statističkih aktivnosti Republike Hrvatske 2018. - 2020. (Narodne novine, br. 31/2018) i Godišnjega provedbenog plana statističkih

iz domene sprječavanja nereda na športskim natjecanjima u padu od 2017. godine, a znatno manje prekršitelja bilo je u 2020. godini (preptostavljeni uzrok je pandemija COVID-19 virusa zbog kojeg su brojne nogometne utakmice i druga športska događanja otkazane, te se nisu održavali u protekloj godini). Također, trend smanjenja broja punoljetnih osoba koje su proglašene krivima za predmetne prekršaje nastavio se i u narednoj 2021. godini.

4.1.1.4. Studija slučaja

U ovom poglavlju biti će analizirano sveukupno devet presuda Prekršajnih sudova, odnosno prekršajnih odjela Općinskih sudova, kao i Visokog prekršajnog suda, od ukupno pročitanih 87 presuda, a do kojih je autor došao pretraživanjem dostupne sudske prakse na mrežnim stranicama Vrhovnog suda Republike Hrvatske, te odabrao njemu najzanimljivije presude vezane za relevantnu temu. Detaljna analiza niza odluka ovih sudova potvrdit će ono što je zakonodavac jasno naveo već u prvom članku ZSNŠN-a, a to je prevencija, procesuiranje, te u konačnici i kažnjavanje nasilja kako na nogometnim stadionima, tako i na putu do istog.

4.1.1.4.1. Presuda Prekršajnog suda u Zagrebu PpJ-D-2038/12

Presudom Prekršajnog suda u Zagrebu¹⁸⁷ čiji meritum stvari se odnosi na navijačko nasilje na stadionu "Maksimir", točnije na prekršaj paljenje pirotehničkih sredstava za vrijeme odigravanja nogometne utakmice između klubova GNK Dinamo i NK Sheriff. Dakle, riječ je o osobi mlađe životne dobi, muškoga spola, lošijeg materijalnog stanja, te prije nekažanjavnog, koji je dana 8. kolovoza 2012. godine na prethodno spomenutoj utakmici zapalio baklju "bengalku" i bacio istu prema nogometnom terenu. Prekršajni sud u Zagrebu mu je izrekao kaznu zatvora u trajnju od 30 (trideset) dana, te mu izrekao uvjetnu osudu sa rokom kušnje u trajanju od 1 (godine) dana koje se kazna zatvora ne bi izvršila ukoliko dotični ne bi u tom roku počinio jedan ili više prekršaja za koje mu je izrečena ista ili teža kazna od izrečene uvjetnom osudom. Također, sud mu je izrekao i zaštitnu mjeru sukladno čl. 32.st.1. i 2. ZSNŠN zabranu prisustvovanja svim nogometnim utakmicama GNK Dinamo na svim stadionima u RH i inozemstvu, Hrvatske nogometne reprezentacije i stadionu "Maksimir", s obaveznim javljanjem u nadležnu policijsku postaju, u trajanju od 12 mjeseci.

aktivnosti Republike Hrvatske u kojima su određene sve institucije koje zajedno s Državnim zavodom za statistiku čine sustav službene statistike RH, podaci dostupni na <https://www.dzs.hr> (7.7.20.).

¹⁸⁷ Prekršajni sud u Zagrebu, presuda poslovni broj PpJ-D-2038/12 od dana 9. kolovoza 2012. godine.

Analizirajući ovu presudu Prekršajnog suda koja kažnjava ovaj prekršaj što se tiče nogometnih "huligana", a to je upravo paljenje baklji na stadionima, kao i analizirajući svu do sada u radu spomenutu literaturu, moglo bi se zaključiti kako su često počinitelji muške osobe, mlađe životne dobi, lošijeg imovinskog stanja. Sud je pravilno, prema mojem mišljenju, sankcionirao ovaj prekršaj sa kaznom zatvora u trajanju od 30 dana, a što je u skladu sa propisanim rasponom kazni za ovaj prekršaj koji je detaljno opisan u ZSNŠN. Činjenica je da je sud izrekao ovom počinitelju i zaštitnu mjeru zabrane posjećivanja nogometnih utakmica kluba i reprezentacije, no možda bi više učinka imalo kada bi se izrečene kazne doista i izvršile, te time i ojačala sigurnost građana RH i navijača na nogometnim stadionima, a počinitelje prekršaja tog tipa bi navela na pomno razmišljanje pri donošenju odluke da li bi sljedeći put postupili isto. Valja reći, da je paljenje i bacanje tzv. "bengalki" na nogometnim stadionima izuzetno opasna stvar, a česte su teške tjelesne ozljede (ozljede oka, šake itd.). Ova presuda ne sadrži pisano obrazloženje, to iz razloga jer su se stranke nakon objavljene presude odrekle prava na žalbu kao redovnog pravnog lijeka, čime je ista presuda postala pravomoćna. Isto tako, smatram kako je temeljna svrha kažnjavanja u okviru odredaba ZSNŠN-a upravo prevencija budućeg takovog ponašanja i osiguranje javnog mira i sigurnosti.

4.1.1.4.2. Presude Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske

U nastavku ovog rada, analizirati ću i presude Visokog prekršajnog suda RH. Prekršaji koji su niže analizirani su već ranije u radu detaljno opisani, a odnose se na unošenje i korištenje alkoholnih pića na nogometnom stadionu odnosno situacija kada je osoba u već alkoholiziranom stanju pravila nered na putu do stadiona ili na njemu za vrijeme odigravanja nogometne utakmice, paljenje i/ili bacanje pirotehničkih sredstava, unošenje i isticanje, u športskom objektu, transparenta, zastave ili druge stvari s obilježjem kojim se iskazuje ili potiče mržnja ili nasilje na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti. Svi ovi prekršaji propisani su ZSNŠN-om.

4.1.1.4.2.1. Presuda VPSRH Jž-3068/2017

Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske (dalje u tekstu: VPSRH) je odlukom¹⁸⁸ od 9. siječnja 2019. odbio kao neosnovanu žalbu okrivljenog M.P., te potvrdio prvostupanjsku odluku (okrivljenik oglašen krivim.) Riječ je o prekršaju iz čl. 39. st.1. t.3. ZSNŠN (odredba koja propisuje da će se kazniti fizička osoba koja pokuša ući, dođe ili boravi na prostoru športskog objekta u alkoholiziranom stanju iznad 0,50 g/kg alkohola u organizmu).

Pobijanom presudom okrivljeni M. P. je proglašen krivim zbog prekršaja iz članka 39. stavka 1. točke 3. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima.

Na temelju navedenog propisa izrečena mu je novčana kazna od 2.000,00 kuna, s time da će se kazna smatrati u cjelini plaćenom ukoliko okrivljenik, u određenom mu roku, plati dvije trećine te kazne. VPSRH je utvrdio da je svrha i cilj Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima utjecati na sprječavanje nasilničkih ponašanja vezanih za športska natjecanja, ali ne samo na prostoru športskog objekta, već i tijekom putovanja na športsku priredbu kao i povratku s te priredbe.

Kroz praksu se pokazalo kako do najtežih oblika nasilja vezanih za šport dolazi upravo tijekom putovanja o čemu svjedoče brojni sukobi navijačkih skupina na određenim, u pravilu unaprijed dogovorenim punktovima, ponekad kilometrima daleko od stadiona. Da je svrha i cilj Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima upravo takav vidljivo je iz odredbe članka 4. stavka 2. kojom je propisano da se protupravna ponašanja iz stavka 1. (u kojem stavku su opisana protupravna ponašanja u smislu navedenog Zakona) mogu ostvariti tijekom čitavog razdoblja od polaska, putovanja, trajanja natjecanja do povratka sa športskog natjecanja.

Naime, čl.4. st.1. t.3. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima propisano je da se protupravnim ponašanjem u smislu navedenog Zakona smatra „pokušaj ulaska, dolazak i boravak na prostoru športskog objekta u alkoholiziranom stanju iznad 0,50 g /kg, odnosno odgovarajućeg iznosa miligrama u litri izdahnutog zraka“. Dakle, ovom odredbom se protupravnim ponašanjem propisuje pokušaj ulaska na prostor športskog objekta i boravak na športskom objektu i ovi oblici protupravnih ponašanja vezuju se isključivo uz športski objekt kao mjesto počinjenja prekršaja. Međutim, navedenom odredbom je protupravnim ponašanjem propisan i dolazak na športski objekt. Ako se uzme u obzir činjenica da je riječ „dolazak“ imenica kojom se označava radnja prilaženja određenom mjestu, te se navedeno dovede u vezu

¹⁸⁸ Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-3068/2017 od dana 9. siječnja 2019. godine.

sa samom svrhom Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, jasna je pravilna primjena materijalnog prava u konkretnom slučaju. Dakle, okrivljenika koji je išao na nogometnu utakmicu koja se između klubova Hajduk i Dinamo održavala 19. rujna 2015. u 17, 00 sati u Splitu, stadion Poljud, a tijekom tog puta, tj. dolaska na spomenutu utakmicu, bio je zatečen u alkoholiziranom stanju (0,86 g/kg alkohola u organizmu), pravilno je prvostupanjski sud proglasio krivim za prekršaj iz članka 39. stavka 1. točke 3. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, prema stavu VPSRH-a.

Smatram kako će gornja presuda VPSRH doprinijeti potencijalnom sprječavanju nasilja i nereda na nogometnim stadionima, pa čak i na putu do stadiona.

4.1.1.4.2.2. Presuda VPSRH IR-161/2018

Sljedeća odluka jest također odluka VPSRH¹⁸⁹ kojom je također odbijena žalba okrivljenika (oglašen krivim u prvostupanjskoj presudi) kao neosnovana na prvostupanjsku odluku (čime je ista u cijelosti potvrđena), a vezano za prekršaj iz čl. 34. a ZSNŠN-a (odredba koja propisuje da osobi za koju postoji saznanje da se već ranije protupravno ponašala za vrijeme dolaska, održavanja ili odlaska s nekog športskog natjecanja, prekršajni sud na prijedlog policijske uprave nadležne za mjesto održavanja športskog natjecanja ili policijske uprave nadležne za područje na kojem se nalazi prebivalište takve osobe, može izreći zabranu prisustvovanja športskim natjecanjima za vrijeme koje ne može biti kraće od šest mjeseci, niti duže od godine dana). VPSRH je utvrdio kako je, za razliku od zaštitne mjere kao prekršajnopravne sankcije, zabrana prisustvovanja športskim natjecanjima iz čl. 34. a ZSNŠN-a preventivna mjera, čiji cilj je preveniranje mogućeg protupravnog ponašanja osobe za koju postoji saznanje da se već ranije tako ponašala, a po svom sadržaju, preventivnoj svrsi i dužini trajanja, a posebno po načinu primjene i izricanju različita je od zaštitne mjere zabrane prisustvovanja športskim natjecanjima iz čl. 32. istog Zakona, koja se izriče uz kaznu, nakon provedenog prekršajnog postupka.

Također se slažem u potpunosti sa ovom odlukom VPSRH, a posebno iz razloga jer navedenom mjerom (čl. 34.a ZSNŠN-a) prava pojedinaca ograničena su zakonom da bi se zaštitila upravo prava drugih ljudi, te omogućilo drugima da nesmetano prate športska natjecanja.

¹⁸⁹ Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj IR-161/2018 od dana 6. lipnja 2018. godine.

4.1.1.4.2.3. Presuda VPSRH Jž-3670/2015

Nadalje, u svojoj odluci od 5. srpnja 2018.¹⁹⁰ VPSRH, odlučio je odbiti žalbu okrivljenog P.B. (okrivljenik oglašen krivim) kao neosnovanu i potvrditi prvostupanjsku presudu u cijelosti, a riječ je o prekršaju iz čl.39. st.1. t.4. ZSNŠN-a (odredba o maskiranju lica radi prikrivanja identiteta). Okrivljeniku je prvostupanjskom odlukom izrečena i zaštitna mjera zabrane prisustvovanja daljnjim utakmicama u narednih dvije godine (čl. 32.st.1.podstavak 1. ZSNŠN-a).

Objekt zaštite u predmetnom slučaju je športsko natjecanje i drugi učesnici istog, a sve u svjetlu Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, čiji je legitimni cilj prevenirati, procesuirati i otkloniti društveno neprihvatljivo ponašanje pojedinca na športskim natjecanjima da bi se na taj način spriječilo pojedinca da ugrožava sigurnost i onemogućava druge gledatelje da mirno i neometano prate i navijaju na športskom natjecanju, pri čemu iz pozicije načela razmjernosti javni interesi i pravo drugih osoba da neometano i sigurno prisustvuju športskim natjecanjima preteži nad pojedinačnim interesom, pa je takva zaštitna mjera razvidna legitimnom cilju.

4.1.1.4.2.4. Presuda VPSRH Jž-1438/2015

Nadalje, odlukom VPSRH¹⁹¹ od 28. ožujka 2018. godine također je odbijena žalba 2. okrivljenog, te je time potvrđena u cijelosti prvostupanjska presuda.

Okrivljenici su proglašeni krivim i kažnjeni zbog prekršaja iz čl. 39.a st. 1.toč. 3. ZSNŠN-a činjenično opisanog u izreci iste, te im je uz primjenu čl. 37. Prekršajnog zakona izrečena novčana kazna u iznosu od po 3.300,00 kuna svakom, a u izrečenu kaznu im je uračunato vrijeme za koje su bili lišeni slobode kao 300,00 kuna novčane kazne, pa im je preostao za platiti iznos od po 3.000,00 kuna svakom.

Protiv te presude 2.okrivljeni N.H. je putem braniteljice pravodobno podnio žalbu zbog pogrešne primjene odredaba materijalnog prekršajnog prava, zbog pogrešno i nepotpuno

¹⁹⁰ Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-3670/2015 od dana 5. srpnja 2018. godine.

¹⁹¹ Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-1438/2015 od dana 28. ožujka 2018. godine.

utvrđenog činjeničnog stanja, te zbog odluke o kazni i zaštitnoj mjeri. Navodi u bitnom, da mu se stavlja na teret da je od 1.okrivljenika primio već upaljenu baklju, a da se protupravnim ponašanjem smatra „paljenje i bacanje pirotehničkih sredstava“, dok on nije niti palio niti bacao pirotehničko sredstvo, a da primanje u ruku već upaljene baklje nije protupravno ponašanje. Ističe da mu, u trenutku kada mu je 1.okr. iznenada i neočekivano predao upaljenu baklju, nije preostalo ništa drugo nego da je drži dok se ne ugasi, jer da je postupio suprotno, tj. da ju je bacio postupio bi protupravno u smislu čl. 4. st. 1. podst. 8. ZSNŠN-a. Kako nisu ostvareni niti subjektivni, niti objektivni elementi prekršaja, upire se na donošenje oslobađajuće odluke. Žalitelj također ukazuje da okolnosti počinjenja djela nisu imale odražaja kod odluke o sankcijama, te treba imati u vidu da je u tu situaciju doveden bez svoje želje i namjere da pali pirotehnička sredstva, to je mogao spriječiti samo odbacivanjem iste što bi bilo veće zlo od onog koje je učinio, a sud je propustio utvrditi sve činjenice koje utječu na odluku o sankciji, pri čemu ističe da je nekažnjavan u svojih 36 godina života i da poštuje pravni poredak, da je otac dvoje djece koje odgaja nastojeći da im bude uzor i primjer, uredno se školovao, završio gimnaziju i studij informatike, te radi u informatičkom zvanju na vrlo odgovornim poslovima a u društvu uživa povjerenje, no sve navedeno sud nije imao prilike utvrditi jer ga nije niti vidio niti čuo, niti na te okolnosti izveo dokaze o imovinskim i obiteljskim prilikama koje bi imale odražaja na sankcije, od kojih bi kazna mogla biti blaža dok s obzirom na okolnosti djela i njegove osobine ličnosti uopće nisu ispunjene pretpostavke za izricanje zaštitne mjere, prilažući uz žalbu izvadak iz obrtnog registra i predlažući da ga se oslobodi optužbe, podredno da se pobijana presuda preinači u odluci o kazni i da se ukine zaštitna mjera.

VPSRH je narečenu žalbu u cijelosti odbio kao neosnovanu navodeći da odredbom čl. 39.a st. 1.t. 3. ZSNŠN-a, sankcionirano je ponašanje osobe koja postupajući protivno odredbi čl. 4. st. 1. podst. 8. citiranog Zakona pali i baca pirotehnička sredstva. No, stav je toga Suda da se paljenjem ne smatra samo aktiviranje pirotehničkog sredstva koje tom radnjom počinje „gorjeti“, već i svako držanje i korištenje takvog aktiviranog pirotehničkog sredstva za cijelo vrijeme dok je „upaljeno“.

Žaliteljevo ponašanje na način opisan u izreci pobijane presude nema obilježja krajnje nužde, već predstavlja aktivni doprinos u činjenju prekršaja, te okolnosti koje navodi - da mu je baklju iznenada dao 1.okrivljenik u ruku - ne mogu žalitelja osloboditi odgovornosti, nisu opravdanje za postupanje i ne predstavljaju razloge isključenja krivnje ili protupravnosti. Također, činjenica da je žalitelju bilo omogućeno da iznese svoju obranu u pisanom obliku, a koju mogućnost je on iskoristio pa nije pristupio ročištu i sudu je dostavio svoju obranu u pisanoj

formi (zbog čega je došlo do gubitka neposrednog kontakta između raspravnog suda i žalitelja na ročištu), ne predstavlja povredu pravo obrane koja bi bila od utjecaja na utvrđivanje činjenica od kojih ovisi odluka o sankcijama, te pravilno i zakonito donošenje presude, s obzirom da se radilo o korištenju procesnih ovlaštenja od strane okrivljenika koje mu sud mora omogućiti.

2. okrivljeniku je izrečena i zaštitna mjera zabrane prisustvovanja svim utakmicama HNK Rijeka i nogometne reprezentacije RH na području RH u trajanju od jedne godine sa obvezom javljanja u policijsku postaju, koja ista je također u cijelosti potvrđena drugostupanjskom odlukom. Svrha i ove mjere, a sukladno ZSNŠN-u je prevenirati, procesuirati i otkloniti društveno neprihvatljivo ponašanje na športskim objektima, u ovom slučaju nogometnim stadionima, ali i izvan njih, a sve kako bi se osiguralo mirno i nesmetano praćenje nogometnih utakmica od strane drugih gledatelja i obožavatelja nogometa. Ovom presudom VPSRH, kao i mnogim drugima do sada koje sam naveo, štiti se javni interes upravo kažnjavanjem manjinske skupine pojedinaca-huligana.

VPSRH svojom odlukom¹⁹² odbija žalbu okrivljenog I.D. kao neosnovanu i opet potvrđuje prvostupanjsku presudu kojom je isti oglašen krivim za počinjeni prekršaj opisan u čl. 39.a.st.1.t.3. (novčanom kaznom od 5.000,00 kn do 25.000,00 kn ili kaznom zatvora u trajanju od najmanje 30, a najviše 60 dana kaznit će se počinitelj koji pali ili baca pirotehnička sredstva), te mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od 30 dana, kao i zaštitna mjera zabrane prisustvovanja svim utakmicama HNK Hajduk i nogometne reprezentacije RH na području RH u trajanju od dvije godine uz obvezu javljanja u policijsku postaju.

U bitnome, u obrazloženju svoje odluke, VPSRH je također naveo svrhu i cilj odredaba ZSNŠN-a, a to je (kao i u prethodnim odlukama koje sam u svojem radu spomenuo) legitimno prevenirati, procesuirati i otkloniti društveno neprihvatljivo ponašanje pojedinca na športskim natjecanjima da bi se na taj način spriječilo pojedinca da ugrožava sigurnost i onemogućava druge gledatelje da mirno i neometano prate i navijaju na športskom natjecanju, pri čemu iz pozicije načela razmjernosti javni interesi i pravo drugih osoba da neometano i sigurno prisustvuju športskim natjecanjima preteži nad pojedinačnim interesom, pa je takva

¹⁹² Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj JŽ-2761/2016 od dana 9. travnja 2019. godine.

zaštitna mjera razvidna legitimnom cilju - zaštititi prava drugih pojedinaca na mirno gledanje ili učestvovanje u športskom natjecanju.

4.1.1.4.2.5. Presuda VPSRH Jž-909/2019

VPSRH je u još jednoj svojoj odluci od 18. travnja 2019. godine¹⁹³ odbio žalbu okrivljenog D.Ć. kao neosnovanu u cijelosti i potvrdio prvostupanjsku odluku.

Pobijanom prvostupanjskom presudom Općinskog suda u Varaždinu od 1. ožujka 2019., broj 35. Pp J-280/2019, u ponovljenom postupku, okr. D.Ć. je proglašen krivim da je počinio prekršaj iz čl. 39.a st. 1. toč. 5. ZSNŠN-a (novčanom kaznom od 5.000,00 kn do 25.000,00 kn ili kaznom zatvora u trajanju od najmanje 30, a najviše 60 dana kaznit će se počinitelj koji pokuša unijeti ili unese i ističe u športskom objektu transparent, zastavu ili drugu stvar s obilježjem kojim se iskazuje ili potiče mržnja ili nasilje na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti), za koji mu je utvrđena novčana kazna u iznosu 5.000,00 kuna, a prekršaj iz čl. 39. st. 1. toč. 3. istog Zakona (odredba koja propisuje da će se kazniti fizička osoba koja pokuša ući, dođe ili boravi na prostoru športskog objekta u alkoholiziranom stanju iznad 0,50 g/kg alkohola u organizmu), za koji mu je, uz primjenu odredbe o ublažavanju kazne, utvrđena novčana kazna u iznosu 700,00 kuna, pa je okrivljeniku, na temelju čl. 39. st. 1. toč. 2. Prekršajnog zakona, izrečena ukupna novčana kazna u iznosu 5.700,00 kuna, koju je dužan platiti u roku 30 dana po pravomoćnosti ove presude, uz pogodnost plaćanja dvije trećine izrečene ukupne novčane kazne, a obvezan je i na naknadu troškova prekršajnog postupka u iznosu 1.000,00 kuna.

Istom presudom, na temelju čl. 32. st. 1. podst. 1. ZSNŠN-a, okrivljeniku je izrečena zaštitna mjera zabrane prisustvovanja nogometnim utakmicama NK Varteks, na području Republike Hrvatske, s obvezom javljanja u policijsku postaju, u trajanju od godine dana.

Razmatrajući odluku o izrečenoj zaštitnoj mjeri, ovaj sud smatra da je prvostupanjski sud, osnovano i u skladu sa zakonom, okrivljeniku izrekao zaštitnu mjeru zabrane prisustvovanja nogometnim utakmicama NK Varteks, na području Republike Hrvatske, s obvezom javljanja u policijsku postaju, u trajanju od godine dana. Primjena ove zaštitne mjere u konkretnom slučaju nužna je zbog otklanjanja okolnosti koje poticajno djeluju na počinjenje prekršaja koji je predmet ovog postupka i dodatno će preventivno djelovati na buduće ponašanje okrivljenika.

¹⁹³ Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-909/2019 od dana 18. travnja 2019. godine.

Duljina trajanja izrečene mjere (jedna godina), imajući na umu sve okolnosti počinjenog prekršaja, a naročito činjenicu da je okrivljenik proglašen krivim za dva prekršaja, primjerena je težini počinjenih prekršaja i opasnosti ponavljanja istih. S obzirom da je, dakle, zaštitna mjera izrečena u najkraćem zakonom propisanom trajanju, to je prema stavu VPSRH-a, neosnovana žalbena tvrdnja, kojom se ističe da je povrijeđeno načelo razmjernosti.

Dakle, analizirajući i ovu odluku VPSRH-a opetovano zaključujem kako je doista temeljna svrha propisnog sankcioniranja okrivljenika u skladu sa odredbama ZSNŠN-a prevencija budućih ovakvih ponašanja pojedinaca, što samo dodatno potvrđuje tezu (H1) postavljenu u ovom radu.

4.1.1.4.2.6. Presuda VPSRH Jž-2268/2017

VPSRH odlukom¹⁹⁴ također odbija žalbu okrivljenika D.R. kao neosnovanu u cijelosti čime potvrđuje prvostupanjsku presudu. Riječ je o prekršaju (kao i u prethodno navedenoj odluci) iz čl. 39. st. 1. toč. 3. ZSNŠN-a, kojim je okrivljeniku izrečena novčana kazna u iznosu od 2.000,00 kn.

Istom presudom, na temelju članka 32. stavka 1. podstavka 1. ZSNŠN-a, okrivljeniku je izrečena zaštitna mjera zabrane prisustvovanja svim nogometnim utakmicama na području Republike Hrvatske na kojima nastupa HNK Rijeka i nogometna reprezentacija Republike Hrvatske s obvezom javljanja u policijsku postaju u trajanju od jedne godine.

Raspravljajući o meritumu stvari u pogledu izrečene zaštitne mjere, VPSRH još jednom upućuje na potrebu i nužnost primjene izrečene zaštitne mjere, kao što je to osnovano zaključio i prvostupanjski sud. Izrečena zaštitna mjera je nužna kako bi se otklonile okolnosti koje poticajno djeluju na počinjenje prekršaja koji je predmet ovog postupka i kako bi se dodatno preventivno djelovalo na buduće ponašanje okrivljenika, ali da se time štiti i javni interes.

¹⁹⁴ Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-2268/2017 od dana 14. veljače 2018. godine.

4.1.1.4.2.7. Presuda VPSRH Jž-3518/2017

Presudom od 23. svibnja 2018. godine¹⁹⁵ VPSRH u cijelosti potvrđuje prvostupanjsku presudu Prekršajnog suda u Splitu, kojom je okrivljenik R.Č. oglašen krivim za prekršaj iz čl. 39.a. st.2. ZSNŠN-a.¹⁹⁶ Na temelju članka 32. stavka 1. podstavka 2. ZSNŠN-a okrivljeniku je izrečena zaštitna mjera zabrane prisustvovanja određenim športskim natjecanjima - nogometnim utakmicama na kojima sudjeluje HNK H. i hrvatska reprezentacija, na području Republike Hrvatske, s obvezom boravka u policijskoj postaji, u trajanju jedne godine.

U bitnome, za počinjeni prekršaj propisana je novčana kazna u iznosu od 5.000,00 do 25.000,00 kuna ili kazna zatvora u trajanju od najmanje 30 do najdulje 60 dana, a prvostupanjski je sud okrivljeniku izrekao blažu vrstu propisane kazne (koju je VPSRH potvrdio u cijelosti), koju je cijeneći olakotne okolnosti na strani okrivljenika, usprkos činjenici dosadašnje prekršajne osuđivanosti, izrekao u visini propisanog posebnog minimuma, smatrajući da se u i tako izrečenom novčanom kaznom može postići svrha generalne i specijalne prevencije.

4.1.1.4.3. Zaključno

Generalno, detaljno analizirajući sankcije i svrhu kažnjavanja, u skladu s odredbama nadležnog Zakona (ZSNŠN-a) zaključujem kako je uistinu temeljni cilj ZSNŠN-a prije svega prevenirati, procesuirati, te naposljetku sankcionirati, neprimjerena ponašanja na nogometnim stadionima, te nasilje na stadionima svesti na minimum. Također, zaključujem kako uz temeljne kazne (novčana kazna, kazna zatvora) Prekršajni sudovi (kao sudovi prvog stupnja), te u konačnici VPSRH (kao žalbeni sud, sud drugog stupnja), izriču i zaštitnu mjeru zabrane prisustvovanja nogometnim utakmicama na kojima sudjeluje određeni nogometni klub i hrvatska reprezentacija, na području Republike Hrvatske što isto tako dovodi do buduće prevencija i smanjenja nasilja na i izvan nogometnih stadiona.

¹⁹⁵ Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-3518/2017 od dana 23. svibnja 2018. godine.

¹⁹⁶ Novčanom kaznom od 5.000,00 kn do 25.000,00 kn ili kaznom zatvora u trajanju od najmanje 30 dana do najdulje 60 dana kaznit će se osoba kojoj je izrečena zaštitna mjera iz čl. 32. ovog Zakona, a koja nije postupila sukladno odredbama čl.32.a. Zakona.

4.2. Kaznena odgovornost

Kaznenopravna odgovornost je regulirana KZ-om kao općim propisom, a potom drugim *lex specialis* zakonskim propisima, među ostalim, i ZSNŠN-om. U ovom poglavlju osvrnut će se na kaznena djela koje se odnose na nogometna natjecanja i koje sankcioniraju nedopuštena ponašanja nogometnih “huligana”.

4.2.1. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima

Obzirom na temu rada, čitav niz kaznenih djela dolazi u obzir kada se radi o nasilju na nogometnim natjecanjima. Upravo ona, regulirana su kako ZSNŠN-om (*lex specialis*), tako i KZ-om (*lex generalis*).

Primarno bi to bila kaznena djela propisana ZSNŠN-om, i to djela iz članka 31.a ZSNŠN-a (sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na gledatelje ili druge osobe), 31.b (organiziranje nasilja na športskim natjecanjima), 31.c (uništavanje stvari ili imovine na športskom natjecanju) i 31.d (nepoštivanje mjera i zabrana) propisana su kao kaznena djela (izmjenom i dopunom ZSNŠN-a iz 2011. godine).

ZSNŠN protupravna ponašanja iz članka 31.a, 31.b, 31.c i 31.d kvalificirana su kao kaznena djela, te je za kazneno djelo iz članka 31.3 i 31.b propisana kao kazna samo kazna zatvora, dok su za djela iz članka 31.c i 31.d propisane novčane kazne te alternativno kazne zatvora. Za kaznena djela koja su propisana ZSNŠN-om, kazne zatvora propisane su u određenim rasponima zavisno o tome o kojem se kaznenom djelu radi, a što se tiče novčanih kazni za kaznena djela propisana ZSNŠN-om, nisu propisani iznosi novčanih kazni, nego su način i uvjeti izricanja novčanih kazni u tim slučajevima propisani člankom 42. u svezi članka 47. KZ (novčane kazne izriču se u dnevnim iznosima).¹⁹⁷

Sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na gledatelje (čl. 31. a ZSNŠN-a) ili druge osobe znači da tko za vrijeme odlaska na športsko natjecanje, trajanja športskog natjecanja ili povratka sa športskog natjecanja sudjeluje u tučnjavi ili napadu na druge gledatelje, redare, službene osobe

¹⁹⁷ Nikšić, S., *Zakon o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima-priručnik za polaznike*, Pravosudna akademija, dostupno na: www.pak.hr, 2016., str. 16. (1.7.2020.).

organizatora natjecanja, športaše ili druge osobe, uslijed čega je neka osoba teško tjelesno ozlijeđena, počinitelj ili više počinitelja će biti propisno kažnjeni. Ovim kaznenim djelom je inkriminirano sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na putu do športskog objekta (najčešće nogometnog stadiona), na športskom objektu za vrijeme trajanja športskog natjecanja, ali i isti čin po povratku sa športskog natjecanja. Počinitelj će se kazniti za samo sudjelovanje kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.¹⁹⁸

Prouzroči li počinitelj smrt druge osobe sudjelovanjem u tučnjavi ili napadu, kaznit će se kaznom zatvora od 6 mjeseci do pet godina.¹⁹⁹

Ukoliko organizator ili vođa takvih napada počini gore narečena kaznena djela, također će biti kažnjeni kaznom zatvora, no za ovaj slučaj propisana je mnogo stroža kazna, od jedne do osam godina za samo sudjelovanje u tučnjavi uslijed čega je neka osoba teško tjelesno ozlijeđena, a ako je prouzročena smrt osobe raspon kazne je mnogo širi, od tri do deset godina zatvora.²⁰⁰

ZSNŠN također propisuje kako nema kaznenog djela ako je osoba uvučena u sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na drugu osobu ili osobe, bez svoje krivnje ili se samo branila.²⁰¹

Organiziranje nasilja na športskim natjecanjima (čl. 31. b ZSNŠN-a) također predstavlja kazneno djelo sukladno odredbama ZSNŠN-a, a čini ga osoba koja organizira ili vodi grupu ljudi koja zajednički za vrijeme odlaska na športsko natjecanje, trajanja športskog natjecanja ili povratka sa športskog natjecanja sudjeluje u tučnjavi ili napadu na druge gledatelje, redare, službene osobe organizatora natjecanja, športaše ili druge osobe, uslijed čega je neka osoba tjelesno ozlijeđena ili je došlo do oštećenja ili uništenja tuđe stvari ili imovine veće vrijednosti. Osoba će biti kažnjena i to kaznom zatvora propisanom u rasponu od jedne do pet godina.²⁰²

Uništavanje stvari ili imovine na športskom natjecanju (čl. 31.c. ZSNŠN-a) čini onaj tko za vrijeme odlaska na športsko natjecanje, trajanja športskog natjecanja ili povratka sa športskog natjecanja oštetiti, izobličiti, uništiti ili učini neuporabljivom tuđu stvar ili imovinu veće vrijednosti. Kazna za ovo kazneno djelo je nešto blaža u odnosu na gore citirana kaznena djela, to iz razloga

¹⁹⁸ Čl. 31.a.st.1. ZSNŠN-a.

¹⁹⁹ čl. 31.a.st.2. ZSNŠN-a.

²⁰⁰ Čl. 31.a.st.3 i 4.. ZSNŠN-a.

²⁰¹ Čl. 31.a.st.5. ZSNŠN-a.

²⁰² Čl. 31.b ZSNŠN-a.

jer je u ovom slučaju propisana čak novčana kazna, kao blaži oblik, te kazna do tri godine zatvora, kao teži oblik.²⁰³

Naposljetku pregleda i opisa kaznenih djela iz ZSNŠN-a postoji još jedno kazneno djelo, a to je *nepoštivanje mjera i zabrana (čl. 31.d. ZSNŠN-a)*. Za činjenje tog kaznenog djela, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine tko se za vrijeme trajanja zaštitne mjere: zabrane prisustvovanja određenim športskim natjecanjima na području Republike Hrvatske s obvezom javljanja u policijsku postaju; zabrane prisustvovanja određenim športskim natjecanjima na području Republike Hrvatske s obvezom boravka u policijskoj postaji i zabrane odlaska na određena športska natjecanja u inozemstvu na kojima sudjeluju hrvatske reprezentacije ili športski klubovi s obvezom javljanja u policijsku postaju i obvezom predavanja putne isprave (iz čl. 32. ZSNŠN-a); sigurnosne mjere zabrane prisustvovanja određenim športskim natjecanjima ili zabrane prisustvovanja športskom natjecanju (čl. 34.a ZSNŠN-a),²⁰⁴ zatekne na prostoru športskog objekta ili se njegova prisutnost utvrdi na drugi način.²⁰⁵ Također iz propisane kazne za to kazneno djelo, proizlazi da je ovo najlakše od svih kaznenih djela iz kataloga kaznenih djela u ZSNŠN-u.

4.2.1.1. Studija slučaja

U rečenom kontekstu posebno je zanimljiva, te se ističe odluka koje ću detaljnije analizirati u nastavku ovog rada. Pregledavajući recentnu sudsku praksu Vrhovnog suda RH (na dan 3. ožujka 2021.)²⁰⁶ zaključujem kako je jako malo kaznenih odluka koji se tiču djela iz nadležnosti ZSNŠN-a. Velika većina sudske prakse (odluke viših sudova npr. VPSRH, odluke koje su pravomoćne) su iz domene prekršajnih djela narečenog zakona.

²⁰³ Čl. 31.c ZSNŠN-a.

²⁰⁴ Osobi za koju postoje saznanja da se već ranije protupravno ponašala za vrijeme dolaska, održavanja ili odlaska s nekog športskog natjecanja prekršajni sud na prijedlog policijske uprave nadležne za mjesto održavanja športskog natjecanja ili policijske uprave nadležne za područje na kome se nalazi prebivalište takve osobe može izreći zabranu prisustvovanja određenom športskom natjecanju ili zabranu prisustvovanja športskim natjecanjima za vrijeme koje ne može biti kraće od šest mjeseci niti duže od godinu dana.

²⁰⁵ Čl. 31.d ZSNŠN-a.

²⁰⁶ Sudska praksa VSRH

(<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/searchResults?courtType=&numInDec=&courtDeptOp=eq&numInDecOp=eq&caseYear=&decTypeGrp=&caseTypeOp=eq&caseType=&sortDirection=0&courtOp=eq&pubDateFrom=&sortField=rel&decDateTo=&includeSubcategories=true&ecliOp=co&caseYearOp=eq&caseNum=&caseNumOp=co&court=&courtDept=&decDateFrom=&q=športskim+natjecanjima&decTypeGrpOp=eq&ecli=&pubDateTo=&includeSentences=false&courtTypeOp=eq&page=5>) (3.3.2021.).

4.2.1.1.1. Presuda Županijskog suda u Zagrebu, poslovni broj Kmp-23/10

Presuda²⁰⁷ podložna analizi u ovome radu bazira se na kaznenom djelu protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa-teškim kaznenim djelom protiv opće sigurnosti-opisano u čl. 271.st.1. u vezi čl. 263.st.1. i 3. KZ97-a²⁰⁸, a kažnjivo po čl. 271.st.1. KZ97-a, te kaznenom djelu protiv javnog reda-napad na službenu osobu iz čl. 318.st.1. KZ97-a. Riječ je o presudi Županijskog suda u Zagrebu, a odnosi se na događaj od dana 1. svibnja 2010. godine kada je maloljetni počinitelj na stadionu "Maksimir" za vrijeme odigravanja utakmice između nogometnih klubova GNK Dinamo i NK Hajduk u više navrata baca stolice otrgnute sa stadiona, te palio i bacio baklju tzv. "bengalku" prema pripadnicima interventne policije koji su osiguravali javni red i mir. Otrgnutim stolicama je pogodio pripadnika interventne policije, a potom pripalio i bacio još najmanje dva pirotehnička sredstva prema pripadnicima interventne policije. Od jačine eksplozije interventni policajac je zadobio eksplozivnu ozljedu lijevog oka sa ranama kapka uz destrukciju očne jabučice koja je djelomično izbačena iz očne duplje sa posljedicom trajnog gubitka vida, te iste ozljede predstavljaju tešku (posljedice kod ostalih interventnih policajaca) i osobito tešku tjelesnu ozljedu. Okrivljeniku je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine. Tijekom dokaznog postupka ispitani su brojni sudski vještaci, pregledani fotoelaborati odnosno fotodokumentacija sa očevida, pregledane su snimke sa stadiona, te su salušani mnogi svjedoci.

U konkretnom predmetu činjenica je da je počinitelj mlađa muška osoba (u ovom slučaju maloljetnik), lošijeg obrazovanja (nezavršene srednje škole, nije uspio dovršiti 4. razred), te dijete rastavljenih roditelja. Ovdje je nesumnjivo došlo do teške tjelesne ozljede interventnog policajca (nema lijevo oko od posljedica događaja, sluh je oštećen 17,8 % itd.). Čovjek zbog nečijeg hira, gluposti i frustracije trpi doživotno štetne posljedice, ali ne samo on kao oštećenik, već i njegova obitelj.

Mišljenja sam da se presudom ispunjava specijalnopreventivna i generalnopreventivna svrha tj. da se izrečenom sankcijom šalje poruka da je takvo ponašanje društveno neprihvatljivo i podložno oštrim kaznama. Prema mojem stavu, ovakvim presudama i kaznama može se općenito utjecati da se smanji broj počinjenja tih kaznenih djela izricanjem kazni zatvora koje će se onda i doista izvršiti. Dakle kao i kod prekršajnih djela iz domene ZSNŠN-a, cilj je

²⁰⁷ Županijski sud u Zagrebu, presuda poslovni broj Kmp-23/10 od dana 1. ožujka 2011. godine.

²⁰⁸ Riječ je o Kaznenom zakonu iz 1997. godine (NN br. 110/1997, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11, 143/12).

prevenirati i sankcionirati nereda na športskim natjecanjima. Također, i dalje treba raditi na edukaciji u pogledu neprihvatljivog sportskog ponašanja, prvenstveno prema generalnom pučanstvu (smatram da je uloga medija izrazito važna), a zatim i prema pravosuđu i sudstvu. Ova presuda je potvrđena od strane Vrhovnog suda RH.²⁰⁹

Tablica 5. Punoljetne osobe osuđene prema kaznenim djelima za vremenski period od 2016. godine pa do 2021. godine.²¹⁰

Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Osuđeni počinitelji	16	--	3	--	--	--

Statistički podaci DZS-a u rasponu od 5 godina pokazuju kako je najviše punoljetnih počinitelja bilo osuđeno 2016. godine, dok je taj broj drastično pao 2018. godine gdje je bilo ukupno 3 punoljetna počinitelja.

4.2.2. Kazneni zakon

Kaznenim zakonom su regulirana kaznena djela protiv života i tijela koja se mogu primjeniti u slučaju navijačkog ekstremizma i nasilja na nogometnim stadionima. Neka od tih kaznenih djela su kazneno djelo Ubojstva iz čl. 110. KZ-a (također privilegirani i kvalificirani oblik) i kaznena djela tjelesnih ozljeda (čl. 117., 118., 119., 120. KZ-a), zatim kaznena djela oštećenja tuđe stvari (čl. 235. KZ-a), izazivanja nereda (čl. 324. KZ-a),²¹¹ nasilničko ponašanje (čl. 323.a KZ-a).²¹²

²⁰⁹ Vrhovni sud RH, presuda poslovni broj Kžm-37/12 od dana 11. listopada 2012. godine.

²¹⁰ Statistička izvješća Državnog zavoda za statistiku, (2020), dostupno na: www.dzs.hr (5.7.2022.). Za 2017., 2019., 2020. i 2021. godinu nema dostupnih podataka.

²¹¹ Tko sudjeluje u mnoštvu koje nasiljem prema drugim osobama ili stvarima ili prijetnjom da će počinuti nasilje ugrožava javni red ili potiče mnoštvo na nasilje, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine (st.1.).

²¹² Tko nasiljem, zlostavljanjem, izivljavanjem ili drugim osobito drskim ponašanjem na javnom mjestu drugoga dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

U smislu razgraničenja odnosa kaznenih djela iz domene KZ-a i kaznenih djela iz domene ZSNŠN-a, riječ je o tome da bi u nekim slučajevima bila ostvarena obilježja kaznenog djela iz KZ-a, ali bi ista bila kvalificirana kao kaznena djela iz domene ZSNŠN-a upravo iz razloga jer je riječ o navijačima kao počiniteljima i okolnostima vezanima za športska natjecanja pa će se primijeniti ZSNŠN, kao *lex specialis*.

Primjerice, ako je nasilnim ponašanjem navijača na nogometnim stadionima nanosena teška tjelesna ozljeda drugom navijaču ili čuvaru, u tom slučaju bila bi ostvarena obilježja kaznenog djela teške tjelesne ozljede (čl. 118. KZ-a), no obzirom na to da se konkretno radi o postupanju navijača, biti će kvalificirano kao kazneno djelo iz čl. 31.a st.1. ZSNŠN-a.²¹³

Nasilnim ponašanjem navijača na nogometnim stadionima kojim bi dovelo do usmrćenja drugog navijača, bila bi ostvarena obilježja kaznenog djela ubojstva, za koju je propisana kazna zatvora od najmanje pet godina no također jer se radi o postupanju navijača isto će biti kvalificirano kao kazneno djelo iz čl. 31.a st.2. ZSNŠN-a.²¹⁴

Ukoliko su navijači sudjelovali u tučnjavi ili u napadu više osoba, te ako su tučnjava ili napad imali za posljedicu smrt ili tešku tjelesnu ozljedu jedne ili više osoba, bila bi ispunjena obilježja kaznenog djela Sudjelovanja u tučnjavi iz čl. 122. KZ-a, ali će se djelo kvalificirati kao kazneno djelo iz čl. 31. a. ZSNŠN-a (Sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na gledatelje i druge osobe).

Navijač koji na nogometnim stadionima ne pruži pomoć osobi u životnoj opasnosti, iako je to mogao učiniti bez da sebe ili druge izloži većoj opasnosti, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine, a ovdje bi bila ostvarena obilježja kaznenog djela nepružanja pomoći iz KZ-a.²¹⁵ No, kako odredbe ZSNŠN-a ne poznaju kazneno djelo nepružanja pomoći, isto će biti kvalificirano po generalnom propisu točnije čl. 123. KZ-a.

Ukoliko netko od navijača sudjeluje u mnoštvu koje nasiljem iskaljenim prema drugim osobama ili stvarima ili ako pak prijeti da će počinuti nasilje ugrožava javni red ili potiče mnoštvo na nasilje, kaznit će se, za kazneno djelo izazivanja nereda, kaznom zatvora do tri

²¹³ Čl. 117. i 118. KZ-a.

²¹⁴ Čl. 110. KZ-a.

²¹⁵ Čl. 123. KZ-a.

godine.²¹⁶ Kao i u prethodnom primjeru, isto će biti kvalificirano po čl. 324. KZ-a, jer nema odgovarajućeg kaznenog djela u ZSNŠN-u.

Huligani koji putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiču ili javnosti učine dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema određenoj skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina, biti će kažnjen kaznom zatvora do tri godine.²¹⁷ U današnje vrijeme najčešće su i objave na društvenim mrežama, pa tim povodom i objavljivanje uvredljivih slika i riječi prema drugim osobama, a koje riječi su pune mržnje po osnovi vjere, rase, nacionalne ili etničke pripadnosti, jezika, podrijetla i dr. (vidjeti čl. 325.a KZ-a). Tu se ostvaruju obilježja kaznenog djela iz čl. 325. KZ-a (javno poticanje na nasilje i mržnju), te će se za to djelo navijači i procesuirati.

Primjerice, ako navijač uništi, izobličiti ili učini neku tuđu stvar neuporabljivom, može se kazniti kaznom zatvora do dvije godine. Tu su ostvarena obilježja kaznenog djela iz čl. 235. KZ-a. No budući da je opet riječ o navijaču kao počinitelju, kao i o posebnim okolnostima- da se mora to događati za vrijeme odlaska ili povratka sa športskog natjecanja, takvo ponašanje je sadržano u *lex specialis* propisu, ZSNŠN-u koji propisuje strožu kaznu, pa će ovo djelo biti kvalificirano kao kazneno djelo iz čl. 31.c ZSNŠN-a.²¹⁸

Nadalje, ukoliko bi netko od navijača nasiljem ili zlostavljanjem ili pak izživljavanjem, te nekim drugim osobito drskim ponašanjem na javnom mjestu drugoga doveo u ponižavajući položaj, a da pri tom ne čini teže kazneno djelo, taj isti kaznio bi se kaznom zatvora u trajanju do tri godine. U tom slučaju bi bila ostvarena obilježja kaznenog djela iz čl. 323.a KZ-a (nasilničko ponašanje), po kojem istom bi navijači bili i procesuirani jer nema odgovarajućeg kaznenog djela iz ZSNŠN-a.²¹⁹

Posljednje kazneno djelo koje će ovdje biti spomenuto je ono iz čl. 215. KZ-a (Dovođenje u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom) koje propisuje kako će se kazniti kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina onaj navijač koji bi požarom,

²¹⁶ Čl. 324. KZ-a.

²¹⁷ Čl. 325. KZ-a.

²¹⁸ Čl. 235. KZ-a

²¹⁹ Čl. 323.a KZ-a.

poplavom, eksplozivom, otrovom ili pak otrovnim plinom, ionizirajućim zračenjem, motornom silom, električnom ili drugom energijom ili kakvom općeopasnom radnjom ili općeopasnim sredstvom izazvao opasnost za život ili tijelo ljudi ili imovinu općeg opsega. Budući da odredbe ZSNŠN-a također ne poznaju takvo kazneno djelo, isto će biti kvalificirano prema čl. 215. KZ-a kao generalnog propisa.²²⁰

Tablica 6. Punoljetne osobe osuđene prema kaznenim djelima za vremenski period od 2016. godine pa do 2021. godine.²²¹

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Oštećenje tuđe stvari, čl. 235. st.1.	265	225	252	349	286	290
Nasilničko ponašanje, čl. 323.a	6	10	4	12	26	25
Izazivanje nereda, čl. 324. st.1.	8	1	2	1	4	--

Dostupni statistički podaci za uzorak tri kaznena djela iz domene KZ-a koja su možda najčešća među nogometnim navijačima pokazuju kako su česte oscilacije među brojem osuđenih punoljetnih počinitelja. Za sva tri kaznena djela imamo i uzlazni i silazni broj kao opisano u tablici. Najveći broj osuđenih punoljetnih počinitelja za kazneno djela iz čl. 235.st.1., bilo je u 2019. godini, a najmanje u 2017. godini, dok za djelo opisano u čl. 323.a najveći broj počinitelja osuđenih bilo je u 2020. godini, a najmanje u 2018. godini. Naposljetku, kazneno djelo iz čl.

²²⁰ Čl. 215. KZ-a.

²²¹ Statistička izvješća Državnog zavoda za statistiku, (2020), dostupno na: www.dzs.hr (5.7.2022.). U odnosu na kazneno djelo čl.324.st.1. za 2021. godinu nema dostupnih podataka.

324.st.1. je imalo najveći broj osuđenih počinitelja 2016. godine, a najmanji u 2017. i 2019. godini.

4.2.3. Odnos kaznenih djela iz ZSNŠN-a i KZ-a

Maloprije spomenuta kaznena djela iz KZ-a su općenitija u odnosu na kaznena djela koje propisuje specijalni propis ZSNŠN (iz čl. 31.a, 31.b, 31.c, 31.d).

Kazneno djelo organiziranja nasilja na sportskim terenima, kao i uništavanje stvari ili imovine na sportskom natjecanju, sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na gledatelje ili druge osobe iz ZSNŠN-a su specifični upravo iz razloga jer narečeni zakon propisuje i sankcionira takva kaznena djela samo ako se događaju na sportskim natjecanjima, dok KZ općenito propisuje sankcije i opisuje kaznena djela nasilničkog ponašanja i izazivanja nereda (ne samo oni koji su počinjeni na sportskim natjecanjima). Dakle, ZSNŠN je usko specijaliziran propis i ima prednost primjene nad mnogo općenitijim KZ-om, koji će se primjenjivati samo ukoliko neka štetna situacija nije regulirana ZSNŠN-om.

U odnosu na propisane kazne koju propisuje i jedan i drugi zakon, usporedno vidimo da su slične (do tri godine zatvora, a za kvalificirana djela i do pet godina, a ZSNŠN i do 10 godina zatvora za najteži oblik kaznenog djela sudjelovanja u tučnjavi ili napadu na gledatelje ili druge osobe).

U odnosu *na čl. 31.a ZSNŠN-a, sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na gledatelje* ili druge osobe, navedeno kazneno djelo predstavlja specijalno kazneno djelo (*lex specialis*) u odnosu na kazneno djelo Sudjelovanje u tučnjavi iz čl. 122. KZ-a. Počinitelji ovog kaznenog djela su osobe koje su sudjelovale u tučnjavi ili napadu na druge gledatelje, redare, službene osobe organizatora natjecanja, športaše ili druge osobe. Dakle, počinitelj ovog kaznenog djela može biti svaka osoba.²²² „Tučnjava znači fizički sukob barem tri osobe koje se međusobno napadaju. Napadnuti subjekt ima pravo braniti se nužnom obranom, dok se sudionici u tučnjavi nemaju pravo pravdati da su postupali u nužnoj obrani to iz razloga što oni ne postupaju s obrambenom voljom. Od pojma tučnjave valja razlikovati pojam napada, a taj pojam

²²² Primorac, D.; Konjić, Z.; Blaće, K., Kaznena djela u Zakonu o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima s osvrtom na mjere opreza prema Zakonu o kaznenom postupku, znanstveni rad, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 48, br. 4/2011, rujan 2011. str. 830, 831. (3.4.2021.).

podrazumijeva svako povređivanje ili pak ugrožavanje pravno zaštićenog dobra neke osobe“. U smislu odredaba čl. 122. KZ-a pojam „više osoba“ zapravo podrazumijeva dvije ili više osoba, što pojam napada razlikuje od pojma tučnjave. Da bi se radilo o tučnjavi, treba biti riječ o fizičkom obračunavanju najmanje tri osobe. Također karakteristika tučnjave odnosno napada očituje se u činjenici da moraju predstavljati jednu cjelinu, mora predstavljati jedan događaj.²²³ Ukoliko sudionici tučnjave ne proizvedu posljedice tada bi bilo riječi o prekršaju koji bi bio kažnjiv prema Zakonu o prekršajima protiv javnog reda i mira. Ukoliko je tučnjava pak za posljedicu imala smrt ili tešku tjelesnu ozljedu jedne ili više osoba, tada je očito da se radi o kaznenom djelu iz čl. 122. KZ-a. Spomenuto bi bilo supsidijarno kazneno djelo gdje bi počinitelj odgovarao samo ukoliko nisu ispunjena obilježja nekog težeg kazneno djela primjerice kaznenog djela ubojstva. Bitno je također istaknuti kako je temeljna jedinstvenost kaznenog djela sudjelovanja u tučnjavi upravo u namjeri koja obuhvaća samo ugrožavanje.²²⁴

Uspoređujući odredbe o propisanoj kazni ZSNŠN-a i KZ-a za kazneno djelo sudjelovanja u tučnjavi (čl. 31.a ZSNŠN-a i čl. 122. KZ-a), za temeljno kazneno djelo KZ propisuje kaznu zatvora do maksimalno tri godine zatvora, dok ZSNŠN za isto propisuje u rasponu od najmanje tri mjeseca pa do najviše tri godine, dakle maksimum je potpuno isti i kod KZ-a i kod ZSNŠN-a. Međutim, smrtna posljedica je sadržana u čl. 122. st.1. i propisana je kazna do 3 god. dok je za smrtnu posljedicu iz čl. 31.a. st.2. ZSNŠN-a propisana kazna zatvora od 6 mj. do 5 godina. Za organiziranje ili vođenje grupe sudjelovanja u tučnjavi i KZ i ZSNŠN propisuju najviše do osam godina zatvora, a najmanje jednu godinu zatvora.

Možda najrelevantnija razlika, osim razlike u kazni, je da se kod čl. 31.a ZSNŠN-a radi o sudjelovanju u tučnjavi za vrijeme odlaska na športsko natjecanje, za vrijeme dok to športsko natjecanje traje, ali i za vrijeme povratka sa športskog natjecanja, te će time ta odredba biti upravo *lex specialis* u odnosu na čl. 122. KZ-a.²²⁵

Što se tiče čl. **31.b ZSNŠN-a, tj. kaznenog djela Organiziranja nasilja na športskim natjecanjima**, može ga počinuti svaka osoba. Iz zakonskog opisa ovog kaznenog djela razvidno je kako je intencija zakonodavca prije svega sankcionirati onoga tko organizira ili vodi grupu

²²³ Derenčinović, D. (2018) *Kaznena djela protiv života i tijela* u Cvitanović, L.; Derenčinović, D.; Turković, K.; Munivrana Vajda, M.; Dragičević Prtenjača, M.; Maršavelski, A.; Roksandić Vidlička, S., *Kazneno pravo posebni dio*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 130.

²²⁴ *Ibid.*, str. 129.

²²⁵ *Ibid.*, str. 132.

radi činjenja gore navedenih radnji s obzirom da se radi o osobama koje imaju najznačajniju hijerarhijsku ulogu u počinjenju kaznenih djela. Temeljni cilj ovog kaznenog djela je kažnjavanje onoga tko organizira nasilje na športskom natjecanju, a tijekom nasilja dođe samo do tjelesne ozljede ili imovinske štete. Ono je specijalno u odnosu na kaznena djela tjelesnih ozljeda (čl. 117.-120. KZ-a) i Oštećenja tuđe stvari (čl. 235. KZ-a). Upravo radi potrebe inkriminacije organizatora ili vođe grupe te važnosti njihovih uloga u počinjenju kaznenog djela, bilo je nužno propisati jedno ovakvo kazneno djelo, bez obzira što se kao posljedica može pojaviti samo tjelesna ozljeda. Osim tjelesne ozljede, kod počinjenja ovog kaznenog djela kao objektivni uvjet kažnjivosti može još biti oštećenje ili uništenje tuđe stvari ili imovine veće vrijednosti.²²⁶ Pojam imovine velike vrijednosti je definiran u članku 87. st. 29. KZ-a, koji određuje da vrijednost stvari, imovinskog prava i imovinske koristi je velika ako prelazi 60.000,00 kuna. Vrijednost imovinske koristi i štete je znatna ako prelazi 60.000,00 kuna.²²⁷ Kazneno djelo iz članka 31.b (organiziranje nasilja na športskim natjecanjima) u sebi zapravo obuhvaća više kaznenih djela iz KZ-a (tjelesne ozljede, i oštećenje tuđe stvari). ZSNŠN (čl. 31.b) propisuje minimum kazne zatvora u trajanju od jedne, dok je maksimalno propisana kazna zatvora u trajanju od pet godina. KZ za kazneno djelo tjelesnih ozljeda (čl. 117. KZ-a) propisuje kaznu zatvora u trajanju do jedne godine, za tešku tjelesnu ozljedu (čl. 118. KZ-a) od šest mjeseci do pet godina, za osobito tešku tjelesnu ozljedu (čl. 119. KZ-a) od jedne do osam godina, a za tešku tjelesnu ozljedu s posljedicom smrti (čl. 120. KZ-a) od tri do petnaest godina. Za oštećenje tuđe stvari (temeljni oblik, tj. čl. 235. st. 1. KZ-a) KZ propisuje kaznu zatvora u trajanju do dvije godine, za temeljni oblik izazivanja nereda (čl. 324. st.1. KZ-a) KZ-a propisuje kaznu do tri godine zatvora, dok za kvalificirani oblik (čl. 324. st. 2. KZ-a) propisuje kaznu u trajanju od šest mjeseci do pet godina zatvora. Naposljetku za kazneno djelo nasilničkog ponašanja (čl. 323.a. KZ-a) propisana je kazna do tri godine zatvora.

Zatim, kazneno djelo *uništavanja stvari ili imovine na športskim natjecanjima (čl.31.c ZSNŠN-a)*, predstavlja također specijalno kazneno djelo u odnosu na kazneno djelo Oštećenja tuđe stvari iz čl. 235. KZ-a. Kao i kod prethodnih kaznenih djela, ovo kazneno djelo također može počinuti svaka osoba.

²²⁶ Primorac, D.; Konjić, Z.; Blaće, K., *Kaznena djela u Zakonu o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima s osvrtnom na mjere opreza prema Zakonu o kaznenom postupku*, znanstveni rad, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 48, br. 4/2011, rujan 2011., str. 832. (3.4.2021.).

²²⁷ Čl. 87.st.29. KZ-a.

Kazneno djelo uništavanja stvari ili imovine na športskim natjecanjima čini onaj tko sam (izvan grupe) za vrijeme odlaska na športsko natjecanje ili povratka sa športskog natjecanja oštetiti, izobličiti ili učini neuporabljivom tuđu stvar ili imovinu veće vrijednosti. U obrazloženju Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama ZSNŠN-a iz prosinca 2010. godine predlagatelj je izričito naveo kako je s obzirom na učestalost uništavanja imovine veće vrijednosti prije, za vrijeme ili nakon športskog natjecanja bilo potrebno uvesti novo kazneno djelo. Dok se kod kaznenog djela Oštećenja tuđe stvari iz čl. 235. KZ-a kazneni progon za st. 1. poduzima povodom prijedloga oštećenika, za kazneno djelo Uništavanje stvari i imovine na športskom natjecanju iz čl. 31.c. ZSNŠN-a kazneni progon se poduzima isključivo po službenoj dužnosti.²²⁸

Čl. 31.d ZSNŠN-a govori o kaznenom djelu nepoštivanja mjera i zabrana, isto kao što je slučaj s kaznenim djelom Organiziranja nasilja na športskim natjecanjima iz čl. 31.b ZSNŠN, i ovdje je riječ o novom kaznenom djelu koje se nije moglo podvesti pod neko drugo kazneno djelo unutar KZ-a. Ovo kazneno djelo također može počinuti svaka osoba. Dok je prije donošenja izmjena i dopuna ZSNŠN-a iz 2011. godine ovakvo postupanje zakonodavac propisao kao prekršaj, navedenim izmjenama zakonodavac je očito želio onemogućiti svako neozbiljno shvaćanje i izigravanje izrečenih mjera koje se odnose na zabranu prisustvovanja određenim športskim natjecanjima. Upravo radi toga je takva postupanja propisao kao kazneno djelo želeći na takav način što učinkovitije utjecati na počinitelje kojima su izrečene takve mjere, odvratiti ih od daljnjih činjenja protupravnih ponašanja te preventivno djelovati na sve ostale da se ne ponašaju protupravno. Ovo kazneno djelo je uvedeno za sve one koji se za vrijeme trajanja zaštitnih mjera, sigurnosnih mjera i drugih mjera zateknu na prostoru športskog objekta ili se njegova prisutnost utvrdi na drugi način (putem videonadzora). Također, i ovo kazneno djelo može biti počinjeno samo s namjerom.²²⁹

Odredbe članka 31.d ZSNŠN-a (nepoštivanje mjera i zabrana) propisuje ili novčanu kaznu ili kaznu zatvora u trajanju do jedne godine. Ovo kazneno djelo iz članka 31.d možemo dovesti u odnos sa kaznenim djelom iz članka 311. st. 2. KZ-a, (Neizvršavanje sudske odluke) u situacijama kršenja sigurnosnih mjera. Za to kazneno djelo, KZ propisuje kaznu zatvora do

²²⁸ Primorac, D.; Konjić, Z.; Blaće, K., *Kaznena djela u Zakonu o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima s osvrtnom na mjere opreza prema Zakonu o kaznenom postupku*, znanstveni rad, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 48, br. 4/2011, rujan 2011. str.833, 834. (3.4.2021.)

²²⁹ *Ibid.*, str. 834., 835.

dvije godine. Ovo kazneno djelo dolazi u obzir ukoliko se krše sigurnosne mjere izrečene za kaznena djela, dok se čl. 31.d. ZSNŠN-a primjenjuje na kršenje sigurnosnih mjera propisanih ZSNŠN-om kao i dodatno na kršenje zaštićenih mjera izrečenih za prekršaje propisane ZSNŠN-om. KZ propisuje da će se kaznom zatvora do dvije godine kazniti i onaj tko krši sigurnosnu mjeru koja mu je određena pravomoćnom presudom, ali i istom kaznom biti će kažnjen onaj tko se ne pridržava samostalne mjere opreza koja mu je određena sudskom odlukom.²³⁰

V. KOMPARATIVAN PRIKAZ- ENGLSKA U BORBI SA NOGOMETNIM "HULIGANIMA"

U ovom poglavlju komparativno će se prikazati Engleska jer je činjenica da su neki od najbrutalnijih izgreda vezani za engleske nogometne klubove i njihove navijače. Engleska je dugo vodila (i još vodi) bitku sa svojim izrazito okrutnim navijačima koji su često kako na nacionalnim, tako i na internacionalnim nogometnim utakmicama izazivali tučnjave koje su za posljedicu imale teške tjelesne ozljede, a često puta i smrt nedužnim ljudi i drugih navijača. Kao što je već naveeno, najveću bitku sa nogometnim "huliganima" potkraj 80-ih godina 20. stoljeća vodila je premijerka Thatcher koja je uspjela u velikoj mjeri "savladati" izazivače nereda na nogometnim stadionima jer je upravo ona donijela Zakon o nogometnim navijačima 1989. godine. Kao što je već rečeno, taj zakon je po prvi puta uveo naloge za zabranu posjećivanja nogometnih utakmica navijačima, a iste su izricali sudovi. Zakon iz 1989. zamjenio je Zakon o nogometu iz 2000. godine te je uz preuzimanje mjera iz prethodnog zakona (naloge), uveo i neke nove mjere (predaja putovnica, zabrana ulaska na trajekt, vlak itd.), te je ojačao i ulogu policije u borbi sa divljaštvom na i oko stadiona. Engleska se i dan danas bori sa svojim "huliganima" i još postoji mjesta za napredak u smislu pooštavanja postojećih mjera i uvođenja nekih novih, no mora se priznati da je do sada Engleska dosta uspješna u savladavanju svojih navijača i njihovih nedopuštenih ponašanja, te tako sprječava da se reputacija Engleske kao države, a zatim i engleskih nogometnih klubova i reprezentacije, dalje okaljava i ruši, te možemo zaključiti da sada Engleska može biti primjer i uzor ostalim državama u borbi sa nogometnim nasiljem, a pogotovo može biti uzor RH u nastavku borbe sa navijačkim nasiljem. Budući da je engleski pravni sustav drukčiji od pravnog sustava RH jer

²³⁰ Nikšić, S., *Zakon o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima-priručnik za polaznike*, Pravosudna akademija, dostupno na: www.pak.hr, 2016., str. 22. (1.7.2021.).

prati *common law*²³¹ sistem (za razliku od RH) tako su i znantne razlike između dvije države u pogledu kaznenog zakonodavstva, a pogotovo u kaznenom postupovnom pravu. Iako u obje zemlje ovlaštene tužitelji surađuju sa policijom, u RH državno odvjetništvo ima veću ulogu nad policijom u pogledu provođenja kaznenog postupka.

5.1. Zakon o nogometnim navijačima iz 1989. (*Football Spectators Act*)

Engleska je među prvima koja je još 1989.godine donijela Zakon o nogometnim navijačima odnosno *Football Spectators Act* (FSA). Tim zakonom je bio propisan veći broj kaznenih djela i prekršaja u kojima su počinitelji, između ostalih, nogometni navijači. Taj zakon je propisivao da tužitelji moraju podnijeti zahtjev za izdavanje naloga za zabranu nogometa (FBO)²³² kad god je osoba osuđena za relevantno nogometno kazneno djelo, osim ako za to ne postoje iznimni razlozi. Većina nereda povezanih s nogometom odvija se izvan nogometnih terena, često pogađajući lokalne javne kuće, željezničke i autobusne stanice. Ako je osoba osuđena za "relevantno kazneno djelo", sud mora donijeti FBO-u uz kaznu za bilo koje djelo, ako se uvjeri da postoje opravdani razlozi te da bi to pomoglo u sprječavanju nasilja ili nereda na ili u vezi s bilo kojim reguliranim nogometnim utakmicama. Za FBO "nasilje" znači nasilje nad osobama ili imovinom i uključuje prijetnju nasiljem i činjenje bilo čega što ugrožava život bilo koje osobe.²³³

Prema FSA, nasilje također uključuje i poticanje mržnje prema skupini osoba definiranih s obzirom na boju, rasu, nacionalnost (uključujući državljanstvo) ili etničko ili nacionalno podrijetlo, ili prema pojedincu kao članu takve skupine, te zlostavljanja prijetećim, nasilničkim ili uvredljivim riječima ili neprimjerenim ponašanjem, te ispisivanje poruka kojom se prijeti ili vrijeđa,²³⁴ a što ima regulirano i Hrvatska kroz čl. 325. KZ-a (Javno poticanje na nasilje i mržnju), odnosno kroz čl. 31.b ZSNŠN-a, tj. kaznenog djela Organiziranja nasilja na športskim natjecanjima.

²³¹ *Common law system*: pravni sustav baziran na sudskim odlukama i odlukama sličnih tijela, sustav je karakterističan za Englesku i Sjedinjene Američke Države.

²³² FSA Part II: Regulated football matches 14A-14J, dostupno na: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/37> (21.9.2020.).

²³³ Legal Guidance, *Football Related Offences and Football Banning Orders*, dostupan na: www.cps.gov.uk

²³⁴ *Ibid.*

Dakle, svrha tih naloga za zabranu nogometa prema FSA je zapravo da se spriječi takva nedopuštena ponašanja pojedinaca "huligana" ili pripadnika navijačkih skupina tako što će sud (izdavanjem takovog naloga) zabraniti dotičnim osobama prisustvovanje na budućim nogometnim utakmicama kako u Engleskoj i Walesu, tako i posjećivanje utakmica u inozemstvu. Ovaj zakon (FSA) je donijet za vrijeme vladavine premijerke Margaret Thatcher. Novina koju je taj zakon uveo su upravo bili ti nalozi (FBO) kojom se zabranjuje prisustvovanje nogometnim utakmicama, a koje izdaje sud.

Temeljni cilj tog zakona iz 1989. jasno je izražen u odredbama zakona, a taj cilj je prvenstveno osigurati sigurnost gledatelja na nogometnim utakmicama putem gore narečenih naloga, i ojačati ulogu sudova da provode te naloge kako bi se suzbila nedopuštena ponašanja huligana.²³⁵

Prvi dio zakona (*Part I*) govori o nogometnim utakmicama na području Engleske i Walesa.²³⁶ Zakon određuje kako se osoba se ne smije smatrati "gledateljem" u odnosu na određenu nogometnu utakmicu ako je glavna svrha njezinog boravka u prostorijama pružanje usluga u vezi s utakmicom ili izvještavanje o njoj.²³⁷

Part II (ili drugi dio) zakonskih odredbi u bitnome govori o već spomenutim nalogima za zabranu nogometa. Također, drugi dio (*Part II*) određuje i nedopuštena ponašanja gledatelja na nogometnim stadionima za vrijeme trajanja nogometne utakmice koja će propisno biti sankcionirana pred nadležnim sudom, a neka od najbitnijih su sljedeća: posjedovanje alkohola ili pijanstvo (biti pod utjecajem alkohola) prilikom ulaska odnosno pokušaja ulaska na stadion, neprimjereno ponašanje (tijekom razdoblja trajanja nogometne utakmice u bilo kojoj prostoriji u kojoj je počinitelj bio, ili je ulazio ili izlazio ili pokušavao ući ili izaći iz tih prostorija na stadionu, te na putu do stadiona na dan odigravanja nogometne utakmice), vožnja ili pokušaj vožnje na putu do stadiona ili po povratku sa stadiona pod utjecajem alkohola i droge, neovlaštena prodaja karata za nogometnu utakmicu.²³⁸

²³⁵ Tekst zakona, Football Spectators Act 1989, dostupan na: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/37> (9.3.2021.).

²³⁶ Part I of Football Spectators Act 1989.

²³⁷ Part I (F4,6) of Football Spectators Act 1989.

²³⁸ Sentencing Council, *Football Banning Orders (14)*, *Football Spectators Act 1989*, dostupno na: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/explanatory-material/magistrates-court/item/ancillary-orders/14-football-banning-orders/>

5.2. Zakon o nogometu iz 2000. (*Football Act*)

Zakon o nogometu ili *Football act* (FA) iz 2000. godine uveden je nakon nasilja koje su Engleski navijači uzrokovali na Euro-u 2000. godine, što je dovelo do kritika na račun engleske vlade zbog neuspjeha da "dovedu u red" navijače koji putuju u inozemstvo.²³⁹ Prema novom zakonu, po prvi puta, policija ima pravo zabraniti onima za koje osnovano sumnjaju da sudjeluju u nogometnom huliganstvu posjet nogometnim utakmicama čak i ako isti "huligani" prije nisu bili kažnjavani niti optuživani za počinjenje tih djela. Prije stupanja na snagu ovog zakona, mnogi "huligani" su bili otprije poznati policiji, no nisu im mogli zabraniti ulazak na stadion niti čak putovanje preko granica Engleske i prisustvovanja nogometnim utakmicama.²⁴⁰ Novi zakon predviđa petodnevno razdoblje kontrole, do održavanja velikih utakmica u inozemstvu tijekom kojih se u bilo koje vrijeme može izreći nalog za zabranu ili obavijest o njegovom izdavanju. Posebni će sudovi biti postavljeni u blizini luka i glavnih željezničkih postaja kako bi naredbe o zabrani prisustvovanja nogometnim utakmicama mogli biti izrečeni čak i na dan same utakmice. Policija tim novim zakonom ima moć sprječavati pojedince da se ukrcaju na trajekte ili vlakove i izdati im obavijest o tome da će morati prisustvovati sudu radi saslušanja o zabrani pristupa na nogometne utakmice. Zabrana može biti izrečena na vremenski period od dvije do deset godina.²⁴¹

Zanimljivo je za istaknuti kako Engleska nema kazneni zakon u onom smislu kakvog ga poznaje hrvatsko zakonodavstvo. Engleska i Wales poznaju tri kategorije kaznenih djela (ovisno o načinu suđenja za njih): lakša kaznena djela, primjerice prometni delikti – djela za koje sude magistratski sudovi; teška djela – djela u nadležnosti krunskog suda, te kaznena djela za koja se može suditi na oba načina, odnosno neka srednje teška djela.²⁴²

Karakteristično za Englesku i Wales jest činjenica da tužitelj nema nadležnosti nad policijom. Naime, tužitelj nema ovlasti naređivati policiji što da čini (za razliku od RH i kaznene procedure gdje državni odvjetnik kao ovlaštenu tužitelj za kaznena djela koja se gone po službenoj dužnosti, daje upute i naloge policiji pogotovo u pogledu izvida kaznenih djela), ali

²³⁹ The Guardian, *New clamp on football hooligans*, dostupan na: www.theguardian.com

²⁴⁰ *Ibid.*

²⁴¹ *Ibid.*

²⁴² Datzler, D.; Deljković, I., *Policijski izvodi u Engleskoj i Walesu*, časopis "Policija i sigurnost", Zagreb, vol. 23, br. 1, svibanj 2014., str. 41.-57.

nema nikakve prepreke da s njom blisko surađuje, potiče ju na djelovanje i savjetuje da prikuplja što kvalitetnije dokaze.²⁴³

Veliki broj slučajeva se okončava pred magistratskim sudom (oko 95%), pa čak i u slučaju gdje ovaj sud ima mogućnost da postupanje prepusti višoj instanci (krunskom sudu). Također, u najvećem broju ovih slučajeva presude su donijete u skraćenom postupku gdje se okrivljeni izjasnio da je kriv, u kom slučaju nema suđenja, a ne u redovitoj proceduri.²⁴⁴

VI. PROVJERA HIPOTEZA

U radu su bile postavljene dvije temeljne hipoteze: (H1) *postojeći propisi dovoljni su za borbu protiv nedopuštenih ponašanja u športu općenito, pa tako i u nogometu*, te (H2) *nacionalni propisi o sprječavanju nereda na nogometnim stadionima usklađeni su s međunarodnim standardima*.

Tezu H1: *postojeći propisi dovoljni su za borbu protiv nedopuštenih ponašanja u športu općenito, pa tako i u nogometu*, provjerio sam prvenstveno detaljnom analizom domaćih zakonodavnih akata, zatim i analizom drugih međunarodnih dokumenata koji su na snazi u RH, te su dio njezinog unutarnjeg pravnog poretka. Od zakonskih akata primarni fokus bio je na *lex specialis* propisu ZSNŠN-u, a potom i na općenitijim propisima kao što su KZ i PZ. Pregledavajući pojedinačne odredbe ZSNŠN-a utvrdio sam kako je isti točno odredio i napravio očitu razliku između prekršaja i kaznenih djela, te propisao kazne za svako neprimjereno ponašanje na športskim događanjima, a time uvelike i na nogometnim stadionima. U prethodnom dijelu rada, detaljno sam analizirao odredbe tog zakona za koje smatram da su relevantne za suzbijanje nedoličnog ponašanja na nogometnim stadionima, a osim činjeničnog opisa prekršaja i kaznenih djela iz ZSNŠN-a, naveo sam i stroge sankcije (kazna zatvora, novčana kazna, zaštitne mjere) koja sankcioniraju takva ponašanja koje su također detaljno opisane i određene u ZSNŠN-u. Također, jasna je i namjera odnosno svrha zakonodavca kada je donio ZSNŠN uz sve njegove izmjene i dopune, a kako je to određeno u samom čl. 1. narečenog, a to je legitimno prevenirati, procesuirati i otkloniti društveno neprihvatljivo ponašanje pojedinca na športskim natjecanjima da bi se na taj način spriječilo

²⁴³ *Ibid.*

²⁴⁴ *Ibid.*

pojedince da ugrožava sigurnost i onemogućava druge gledatelje da mirno i neometano prate i navijaju na športskom natjecanju, pri čemu iz pozicije načela razmjernosti javni interesi i pravo drugih osoba da neometano i sigurno prisustvuju športskim natjecanjima preteže nad pojedinačnim interesom, pa je takva zaštitna mjera razvidna legitimnom cilju - zaštititi prava drugih pojedinaca na mirno gledanje ili učestvovanje u športskom natjecanju. Dakle, svrha je ostvariti generalnu i specijalnu prevenciju, a osim što je svrha jasno propisana ZSNŠN-om, ista je dodatno dokazana u ovome radu detaljnom analizom mnogobrojnih pravomoćnih presuda prvenstveno VPSRH-a.

Također, usporedio sam kaznena djela propisana ZSNŠN-om i kaznena djela propisana KZ-om (organiziranje nasilja na športskim natjecanjima, sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na druge gledatelje, nepoštivanje mjera i zabrana), te ih doveo u međusobni odnos gdje sam utvrdio kako se za neka kaznena djela iz domene ZSNŠN-a ostvaruju obilježja kaznenih djela iz domene KZ-a, ali upravo zbog toga što su ta djela počinili navijači prije, za vrijeme i nakon održavanja utakmice, ista se kvalificiraju prema odredbama ZSNŠN-a, koji kao *lex specialis* propis ujedno propisuje strože kazne.

Isto tako, analiza je provedena i na temelju drugih zakonskih propisa KZ-a, PZ-a i ZPPJRM-a, kao i usporedbom njihovih odredbi sa relevantnim odredbama ZSNŠN-a. Iz domene KZ-a kaznena djela iz posebnog dijela zakona koja bi se odnosila na nedopušteno ponašanje na nogometnim stadionima, su ubojstvo (uz kvalificirani i privilegirani oblik), tjelesne ozljede (kvalificirani i privilegirani oblik), sudjelovanje u tučnjavi, nepružanje pomoći, oštećenje tuđe stvari, nasilničko ponašanje, izazivanje nereda i javno poticanje na nasilje i mržnju. U pogledu domene Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, neki od prekršaja u koje bi mogli svrstati huligansko ponašanje jesu ugrožavanje javnog reda i mira, te javne sigurnosti.

Nadalje, istražio sam i analizirao statističke podatke počinjenih prekršaja iz domene ZSNŠN-a preuzimajući službene podatke pravomoćnih prvostupanjskih presuda prekršajnih sudova (novčana kazna, kazna zatvora, izrečene zaštitne mjere) za prekršaje iz domene ZSNŠN-a u 22 županije diljem RH u periodu od 2011.-2015.godine (nakon 2015. godine podaci mi nisu bili dostupni) putem dostupne literature, te zaključio kako je najviše izrečenih novčanih kazni i zaštitnih mjera zabrane prisustvovanja nogometnim utakmicama, a potom i kazni zatvora od kojih najviše otpada na uvjetne kazne zatvora. Zajedničko svim analiziranim podacima jest da najveći broj spomenutih kazni je izrečen na prekršajnim sudovima u svim većim gradovima

RH, a prednjači grad Split, zatim Zagreb, Rijeka, Osijek i drugi. Učinjena je i analiza sudskih presuda kako prekršajnih predmeta koji su se vodili pred prekršajnim sudovima i Visokim prekršajnim sudom, to i kaznenih predmeta koji su se vodili pred Županijskim sudom u Zagrebu te Vrhovnim sudom, a koje su se odnosile na nasilje i izgrede na nogometnim utakmicama (studija slučaja).

Također napravljena je i analiza statističkih podataka dostupnih na internet stranicama DZS-a o broju osuđenih punoljetnih osoba za počinjene prekršaje i kaznena djela iz domene ZSNŠN-a za vremensko razdoblje 2016.-2021. godine, te je utvrđeno kako je broj osuđenih punoljetnih počinitelja primjerice za počinjene prekršaje iz domene ZSNŠN-a u trendu pada (tablica 4.), a što se tiče počinjena kaznenih djela koje propisuju odredbe ZSNŠN-a (tablica 5.) vidimo kako je 2016. godine je bilo samo 16 osuđenih punoljetnih osoba, dok je broj znatno pao 2018. godine prema dostupnim podacima DZS-a (samo 3 osuđena punoljetna počinitelja). Analizirajući predmetne statističke podatke uočeno je kako se velikom većinom čine prekršaji, a u znatno manjoj mjeri kaznena djela iz domene ZSNŠN-a.

Iz svega toga može se zaključiti kako je teza H1 uspješno provjerena i potvrđena.

Teza H2: nacionalni propisi o sprječavanju nereda na nogometnim stadionima usklađeni su s međunarodnim standardima.

Osim domaćih zakonskih akata, analizirani su i međunarodni akti, među kojima se prvenstveno ističu specijalne konvencije i rezolucija, koje se odnose na nasilje na sportskim priredbama, odnosno Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Europska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama iz 1977., Europska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama, posebice na nogometnim utakmicama iz 1985. kao i Rezolucija o huliganstvu i slobodnom kretanju nogometnih navijača, te i najnovija konvencija, Konvencija Vijeća Europe o integriranom pristupu sigurnosti, zaštiti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim sportskim priredbama iz 2016. godine (Konvencija br. 218 koja zamjenjuje Konvenciju iz 1985.). Nastavno, provedena je i detaljna analiza FIFA Pravilnika, UEFA Pravilnika o zaštiti i sigurnosti 2019., kao i Pravilnika HNS-a o sigurnosti na nogometnim utakmicama. Proučavanjem navedenih dokumenata utvrđeno je kako je Republika Hrvatska u svoje nacionalno zakonodavstvo doista implementirala sve odgovarajuće standarde za borbu protiv

nasilja na nogometnim stadionima (između ostaloga, Hrvatski nogometni savez je implementirao odnosno preuzeo u svoj Pravilnik gotovo identične odredbe o sigurnosti na nogometnim stadionima od UEFA Pravilnika i Pravilnika FIFA-e), dok svi navedeni specijalni akti imaju za cilj uspostavu i održavanje sigurnosti na športskim događajima, te sadrže odredbe o suzbijanju neprimjerenog ponašanja upravo na športskim događanjima, čime smatram da je teza H2 uspješno provjerena i potvrđena.

VII. ZAKLJUČAK

Počeci europske borbe protiv nasilja na športskim objektima osobito na nogometnim sežu još u 40-e godine 20. stoljeća kada je izglasana Opća deklaracija o ljudskim pravima UN-a. Ciljevi koje se želilo postići predmetnom deklaracijom jest bilo suzbijanje razlika u pravima i slobodama čovjeka. Drugi temeljni akt, bila je već spomenuta Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda koji je i danas najrelevantniji dokument na razini europskog kontinenta u borbi za ljudska prava i suzbijanje nasilja općenito (pa tako i nasilja na nogometnim stadionima) i razlika među državljanima zemalja članica Vijeća Europe. Europska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama donesena je 1977. i imala je za cilj spriječiti nasilje na nogometnim stadionima, a države članice Vijeća Europe je obvezala da sadržaj konvencije uklope u svoje nacionalno pravo.

No, prekretnica u borbi sa nogometnim divljaštvom je bila Europska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama, posebice na nogometnim utakmicama iz 1985., koja u suštini ima isti cilja kao i njezina prethodnica, a poticaj njezinom donošenju je bila nezapamćena tragedija na nogometnom stadionu Heysel u Belgiji 1985. godine. Nakon tog nesretnog događaja, pojačani su mehanizmi u borbi sa nasiljem na stadionima putem pooštavanja postojećih kazni zatvora i novčanih kazni, posebice u Engleskoj. Također, svakako je relevantno spomenuti i Konvenciju br. 218 iz 2016. godine koja je donesena kao adekvatna zamjena za raniju Konvenciju iz 1985., upravo iz razloga jer se ta ranija Konvencija br. 120, smatrala zastarjelom u borbi protiv nasilja i nereda na športskim događanjima.

Mišljenja sam kako su nabrojani dokumenti odlični instrumenti u borbi sa nasiljem općenito unutar Vijeća Europe, a pogotovo kada je riječ o sukobu "huligana" državljana različitih država članica Vijeća Europe.

U usporednom prikazu se fokusiralo na Englesku i dva relevantna akta FSA i FA, obzirom je dobro poznata činjenica kako je Engleska godinama kroz povijest, pa i danas, imala velikih problema sa nogometnim navijačkim nasiljem i sprječavanju istoga. U svom istraživačkom radu, autori *Stott* i *Pearson*²⁴⁵ navode problem huliganizma u Engleskoj pod nazivom „*The English Disease*“, te zaključuju kako je doista riječ o skoro pa neizlječivoj bolesti u engleskom društvu s kojim se Engleska i dan danas bori.

Summa summarum,²⁴⁶ prva država koja je krenula u ozbiljnu bitku sa često brutalnim huliganima jest bila Engleska, a brojne druge europske i svjetske države su slijedile njezin primjer. RH je mnogo kasnije također krenula u bitku sa huliganima na športskim natjecanjima donošenjem *lex specialis* propisa, Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima i to 2003. godine (uz izmjene i dopune 2006., 2009. i 2011. godine).

Svrha ovog Zakona je osiguravanje sigurnosti gledatelja, natjecatelja i drugih sudionika športskog natjecanja ili športske priredbe i stvaranje okruženja koje sprječava, suzbija i sankcionira nedolično ponašanje, nereda, te nasilje, prije, za vrijeme i nakon športskog natjecanja ili športske priredbe, zaštita gledatelja koji se dolično ponašaju, zaštite drugih građana i njihove imovine i imovine pravnih osoba te stvaranje uvjeta da športsko natjecanje ili športska priredba što više pridonosi kvaliteti života građana, osobito mladeži.

S obzirom na to da prije 2000-ih godina, u RH zapravo i nije bilo posebnih zakona i propisa koji bi se u cijelosti posvetili sprječavanju i sankcioniranju prekršaja odnosno delikata počinjenima uglavnom od strane navijača (huligana) bilo na stadionima i drugim dvoranama, prostorima unutar kojeg se održavaju športska natjecanja, bilo izvan tih prostorija, za zaključiti je kako u dekadi 2000-2010. dolazi do punog procvjeta u borbi sa nasiljem na području športa. ZSNŠN, je bio veliki zaokret u tom pravcu koji ima veliku ulogu u suzbijanju takovih devijantnih ponašanja u većem opsegu od strane navijača, ali i od strane športskih klubova i osoba koje ih rukovode, kao i samih sudionika tih natjecanja-športaša. Naravno, uz ZSNŠN veliku ulogu u sprječavanju nasilja na sportskim natjecanjima imaju, a posebno su imali do donošenja ZSNŠN-a, i Kazneni zakon, Prekršajni zakon, Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Upravo zahvaljujući spomenutim propisima brojni prekršaji i kaznena djela u domeni športskog nasilja su propisno sankcionirana bilo putem odgovarajućih kazni (novčana kazna,

²⁴⁵ Stott, C.; Pearson, G., *Football „Hooliganism“, Policing and the War on the „English Disease“*, London: Pennant Books, 2007., str. 345.

²⁴⁶ *Summa summarum*-sve u svemu.

kazna zatvora) bilo putem zaštitnih mjera i mjera opreza (kao npr. zabrana pristupa stadionu, utakmicama, natjecanjima itd.). Pretpostavljeno najveći broj prekršaja povezanima sa nasiljem u sportu otpada upravo na nogomet, kao najpopularnijim i najgledanijim sportom u RH, ali i u svijetu i to u obliku čestih fizičkih sukoba između navijača dva najveća nogometna kluba u RH-GNK-a Dinamo i HNK-a Hajduk, no to se ostavlja za neko novo istraživanje.

U novije vrijeme, ističe se primjer iscrtavanja kukastog križa na poljudskom stadionu 2015. godine gdje je Prekršajni sud u Splitu kaznio Hrvatski nogometni savez, kao krovnu nogometnu ustanovu u RH sa novčanom kaznom od 50.000,00 kn, te izvršnog direktora HNS-a gosp. V. sa 5.000,00 kn kazne temeljem citiranog Zakon o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima. Počinitelji do danas nisu otkriveni. Pretpostavljeno najčešći oblik nasilja je verbalno nasilje vrijeđanjem (psovanje, prijetnje) drugih navijačkih skupina, tj. istinskih navijača (navijača-navijača), jer ga je i najlakše počinuti, a zatim i nogometaša na stadionu i izvan njega, čelnika nogometnih tijela, nogometnih sudaca, a nešto rjeđe i zaštitarskog osoblja, kao i fizičko nasilje (npr. organizirani sukobi između navijačkih skupina kako na stadionu, tako i izvan njega, na autocesti) koje rezultira uglavnom i zasigurno tjelesnim ozljedama (lakšim ili težim), a ponekad uzrokuje i smrt osobe. Kada govorimo o mjestu i vremenu počinjenja ovakvih prekršaja, za pretpostaviti je kako se najviše čine na nogometnim stadionima, no nemali broj otpada i na počinjenje izvan stadiona (u okolnim kafićima najčešće), dok možda veći broj otpada na vrijeme počinjenja prekršaja prije i nakon utakmice, a ne tijekom nogometne utakmice.

Moglo bi se reći kako je "huliganizam" u sportu globalni fenomen i problem prisutan svugdje, a svaka država primjerice Engleska, na različite načine i sa različitim mehanizmima, vodi bitku sa istim problemom. No u suštini se po mojem mišljenju sve (u svakoj državi) svodi na isti način rješavanja: propisnom sankcioniranju takovih ponašanja i poboljšanju edukacije svih sudionika u sportu (ne samo "huligana").

Što se tiče počinjenih prekršaja iz domene ZSNŠN-a prikupljajući službene podatke pravomoćnih prvostupanjskih presuda prekršajnih sudova (novčana kazna, kazna zatvora, izrečene zaštitne mjere) za prekršaje iz domene ZSNŠN-a u 22 županije diljem RH u periodu od 2011.-2015.godine, vidljivo je kako je, u tom vremenskom periodu, najviše izrečenih novčanih kazni i zaštitnih mjera zabrane prisustvovanja nogometnim utakmicama, a potom i kazni zatvora od kojih najviše otpada na uvjetne kazne zatvora. Zajedničko svim analiziranim podacima jest da najveći broj spomenutih kazni je izrečen na prekršajnim sudovima u svim većim gradovima RH, a prednjači grad Split, zatim Zagreb, Rijeka, Osijek i drugi.

Napravljena je i analiza službenih podataka DZS-a o broju osuđenih punoljetnih počinitelja prekršaja i kaznenih djela iz domene ZSNŠN-a (tablica 5.), te kaznenih djela iz domene KZ-a (tablica 6.), za vremenski period 2016.godine pa do 2021. godine. Što se tiče djela iz domene KZ-a, analizirana su kaznena djela iz čl. 235.st.1, 323.a i 324.st.1. KZ-a. Iz dostupnih podataka vidimo da je najveći broj osuđenih punoljetnih počinitelja za kazneno djela iz čl. 235.st.1., bilo u 2019. godini, a najmanje u 2017. godini, dok za djelo opisano u čl. 323.a najveći broj počinitelja osuđenih bilo je u 2020. godini, a najmanje u 2018. godini. Naposljetku, kazneno djelo iz čl. 324.st.1. je imalo najveći broj osuđenih počinitelja 2016. godine, a najmanji u 2017. i 2019. godini. Iz domene ZSNŠN-a kada je riječ o kaznenim djelima i prekršajima, podaci pokazuju kako je broj punoljetnih osuđenih počinitelja u pravilu u padu. Najviše ih je bilo osuđeno 2016. god. (16), zatim 2018. (3), dok 2017., 2019. i 2020. nije bila osuđena niti jedna osoba za kaznena djela iz ZSNŠN-a. Također, vidimo po podacima DZS-a, da je jako mali broj punoljetnih počinitelja koji su kazneno procesuirani i sankcionirani, dok je većina prekršajno sankcionirana.

Usporedbom kaznenih djela propisanih ZSNŠN-om i kaznenih djela propisanih KZ-om (organiziranje nasilja na športskim natjecanjima, sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na druge gledatelje, nepoštivanje mjera i zabrana), utvrdio sam kako ZSNŠN kao *lex specialis* propisuje strože kazne nego KZ.

Sve u svemu smatram kako su gore navedeni propisi, važeći na području RH, dovoljni u borbi sa nasiljem na športskim događanjima, a isti su i međunarodno usklađeni sa propisima prvenstveno Vijeća Europe, te smatram kako je prvenstveno ZSNŠN sam po sebi dovoljan propis s kojim bi se ostvarila svrha borbe protiv huliganstva, a to je kao što je istaknuto osiguravanje sigurnosti na nogometnim stadionima (i drugim športskim događanjima).

LITERATURA

1. Aviani, D., *Prekršajno pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2013.
2. Bilandžić, M.; Leško, L., *Sport i nacionalna sigurnost: terorizam, špijunaža i korupcija u nogometu i ostalim sportovima*, Zagreb, Despot infinitus, 2019.
3. Burić, Z., *Obveza izvršenja konačnih presuda Europskog suda za ljudska prava – u povodu odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske broj UIII-3304/2011 od 23. siječnja 2013.*, Zagrebačka pravna revija, vol. 2, br. 1, travanj 2013., str. 107.-122.
4. Derenčinović, D. (2018) *Kaznena djela protiv života i tijela* u Cvitanović, L.; Derenčinović, D.; Turković, K.; Munivrana Vajda, M.; Dragičević Prtenjača, M.; Maršavelski, A.; Roksandić Vidlička, S., *Kazneno pravo posebni dio*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 61.-137.
5. Datzler, D.; Deljković, I., *Policijski izvidi u Engleskoj i Walesu*, časopis "Policija i sigurnost", Zagreb, vol. 23, br. 1, svibanj 2014., str. 41.-57.
6. Kasalo Banić, F., *Nogometni huliganizam i reakcija društva: Politika Margaret Thatcher iz suvremene perspektive* (diplomski rad, rujan 2016) (2.6.2020.).
7. Katić, N., *Nogometni navijači, huliganizam i ljudska prava*, Ius-info, dostupno na: [IUS-INFO - Nogometni navijači, huliganizam i ljudska prava \(iusinfo.hr\)](http://IUS-INFO - Nogometni navijači, huliganizam i ljudska prava (iusinfo.hr)), 2018. (3.6.2020.).
8. Margetić, M.; Borovec, K., *Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima - preventivne i represivne mjere sudova i policije*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 22, br. 2/2015, rujan 2015, str. 589.-634.
9. Milivojević Antoliš, L., *O brojnosti prekršaja i prekršajnopравnih sankcija u Republici Hrvatskoj*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 19, br. 1, ožujak 2012., str. 275.-306.

10. Nikšić, S., *Zakon o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima-priručnik za polaznike*, Pravosudna akademija, dostupno na: www.pak.hr, 2016., str. 4.-58., (1.7.2020.).
11. Primorac, D., *Športsko prekršajno pravo* (nastavni tekst za poslijediplomski specijalistički studij iz Športskog prava pri Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu), 2013., str. 45.
12. Primorac, D.; Duvnjak, Ž.; Roso, S., *Neki aspekti prekršaja prema zakonu o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 47, br. 2/2010., travanj 2010, str. 335.-358.
13. Primorac, D.; Konjić, Z.; Blaće, K., *Kaznena djela u Zakonu o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima s osvrtom na mjere opreza prema Zakonu o kaznenom postupku*, znanstveni rad, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 48, br. 4/2011, rujan 2011., str. 830.-834.
14. Primorac, D.; Pilić, M., *Sigurnost i zaštita na nogometnim utakmicama i ostalim sportskim priredbama prema rješenjima konvencije Vijeća Europe CETS br. 218*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 56, br. 2/2019., siječanj 2019, str. 401.-419.
15. Stott, C.; Pearson, G., *Football „Hooliganism“, Policing and the War on the „English Disease“*, London: Pennant Books, 2007.
16. Trgovac, S.; Grbavac, S.; Marković, S., *Ustavnosudski pogled na izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 39, br. 1, siječanj 2018, str. 633-666.

Statistička izvješća:

1. Statistička izvješća Državnog zavoda za statistiku, (2018), str. 116. i 146., dostupno na: www.dzs.hr (2.7.20.).

2. Statistička izvješća Državnog zavoda za statistiku, (2020), dostupno na: www.dzs.hr (2.3.2022.).

Pravni izvori:

1. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine, Međunarodni ugovori br 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10); dostupna na . www.usud.hr, (23.5.2020.).
2. FIFA Pravilnik o sigurnosti i zaštiti na stadionima, dostupno na hns-cff.hr (21.7.2020.).
3. Football Disorder Act, dostupno na www.wikipedia.com.
4. Football Spectators Act; dostupno na: www.cps.gov.uk (24.4.2020.).
5. HNS Pravilnik o sigurnosti na nogometnim utakmicama, podaci dostupni na www.hns-cff.hr (7.6.20.).
6. Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11,144/12,56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.
7. Opća deklaracija o ljudskim pravima, Narodne novine br. 12/2009.
8. Prekršajni zakon, Narodne novine br. 107/07,39/13,157/13, 110/15, 70/17, 118/18 .
9. Prijedlog odluke Vijeća o ovlašćivanju država članica da postanu stranke, u interesu Europske unije, Konvencije Vijeća Europe o integriranom pristupu za sigurnost, zaštitu i usluge na nogometnim utakmicama i ostalim sportskim priredbama, Bruxelles, 27.4.2018., 2018/0116 (NLE), str. 1., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018PC0247&from=EN>.

10. Resolution on hooliganism and the free movement of football supporters, dostupno na: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:51996IP0124&from=EN>.
11. Strategija nacionalne sigurnosti, Narodne novine br. 73/2017.
12. UEFA Pravilnik o zaštiti i sigurnosti 2019, dostupno na hns-cff.hr (21.7.2020.).
13. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima Narodne novine br. 34/2011.
14. Zakon o javnom okupljanju, Narodne novine br. 128/99, 90/05, 139/05, 150/05, 82/11, 78/12.
15. Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o integriranom pristupu sigurnosti, zaštiti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim sportskim priredbama (uz tekst Konvencije), Narodne novine br. 5/2020.
16. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Narodne novine br. 117/03,71/06,43/09,34/11.

Sudska praksa:

1. Prekršajni sud u Zagrebu, presuda poslovni broj PpJ-D-2038/12 od dana 9. kolovoza 2012. godine.
2. Županijski sud u Zagrebu, presuda poslovni broj Kmp-23/10 od dana 1. ožujka 2011. godine.
3. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj JŽ-3068/2017 od dana 9. siječnja 2019. godine.

4. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj IR-161/2018 od dana 6. lipnja 2018. godine.
5. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-3670/2015 od dana 5. srpnja 2018. godine.
6. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-1438/2015 od dana 28. ožujka 2018. godine.
7. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-2761/2016 od dana 9. travnja 2019. godine.
8. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-909/2019 od dana 18. travnja 2019. godine.
9. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-2268/2017 od dana 14. veljače 2018. godine.
10. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, presuda poslovni broj Jž-3518/2017 od dana 23. svibnja 2018. godine.
11. Vrhovni sud RH, presuda poslovni broj Kžm-37/12 od dana 11. listopada 2012. godine.
12. ESLJP, presuda *S., V. i A. protiv Danske* (zahtjev br. 35553/12, 36678/12 i 36711/12), od dana 22. listopada 2018. godine.
13. ESLJP, presuda *Seražin protiv Hrvatske* (zahtjev br. 19120/15), od dana 9. listopada 2018. godine.

14. ESLJP, presuda *Mesić i dr. protiv Hrvatske* (zahtjev br. 792/16), od dana 12. veljače 2019.godine.
15. ESLJP, presuda *Velkov protiv Bugarske* (zahtjev br. 34503/10), od dana 21. srpnja 2020.godine.
16. ESLJP, presuda *Hentschel i Stark protiv Njemačke* (zahtjev br. 47274/15), od dana 9. studenog 2017.godine.
17. ESLJP, presuda *Ostendorf protiv Njemačke* (zahtjev br. 15598/08), od dana 7. ožujka 2013.godine.
18. ESLJP, presuda *Harrison i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (zahtjev br. 44301/13), od dana 25. ožujka 2014.godine.

Ostali izvori:

1. HINA, 2018, *FIFA kaznila i HNS te poslala upozorenje za buduće incidente*, tekst dostupan na: <https://gol.dnevnik.hr/clanak/svjetsko-prvenstvo-2018/fifa-kaznila-hns-s-13-000-svicarskih-franaka---521774.html>.
2. Hranjec, R., 2019, *Novi prijedlog izmjena i dopuna Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima*, tekst dostupan na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/40054>.
3. Legal Guidance, *Football Related Offences and Football Banning Orders*, dostupan na: www.cps.gov.uk.
4. The Guardian, *New clamp on football hooligans*, dostupan na: www.theguardian.com.

5. Ministarstvo unutrašnjih poslova kantona Sarajevo, *Zajednički zaustavimo nasilje i nedolično ponašanje na sportskim priredbama*, dostupan na https://mup.ks.gov.ba/nasilje_na_sportskim_priredbama.
6. Mullen, T., 2015, *Heysel disaster: English football's forgotten tragedy?*, BBC News, dostupan na www.bbcnews.co.uk.
7. Sentencing Council, *Football Banning Orders (14), Football Spectators Act 1989*, dostupno na: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/explanatory-material/magistrates-court/item/ancillary-orders/14-football-banning-orders/>.
8. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Konvencija, tekst dostupan na: www.uredzastupnika.gov.hr.
9. Večernji list, 2006, Kukasti križ načinjen od hrvatskih huligana, dostupno na: <https://www.vecernji.hr/sport/kukasti-kriz-nacinjen-od-hrvatskih-huligana-822517>.
10. Vlašić, T., 2015, *Propustili ste detalje oko svastike na Poljudu? Telegram donosi sedam najvažnijih stvari za znati*, Telegram, dostupno na <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/propustili-ste-detalje-oko-svastike-poljudu-evo-7-najbitnijih-stvari-za-znati/>.